

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Adrijana Taletović

**Preprečevanje sekundarne viktimizacije otrok z izkušnjo travme
v kontekstu na razumevanju travme utemeljenega pristopa na
centrih za socialno delo**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2026

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Adrijana Taletović

**Preprečevanje sekundarne viktimizacije otrok z izkušnjo travme v
kontekstu na razumevanju travme utemeljenega pristopa na
centrih za socialno delo**

Magistrsko delo

Študijski program: Socialno delo

Mentorica: izr. prof. dr. Nina Mešl

Ljubljana, 2026

*Iskreno se zahvaljujem mentorici, izr. prof. dr. Nini Mešl, za vse strokovne usmeritve,
razumevanje in cenjeno hitro odzivnost.*

*Iskrena hvala vsem strokovnim delavkam, da ste sodelovale v raziskavi in s svojimi izkušnjami
pomembno prispevale k nastanku magistrskega dela.*

Hvala tebi, oči, da si me vseskozi življenje podpiral in vedno navijal zame.

*Posebno se zahvaljujem tebi, Martin. Hvala ti za vso ljubezen, neizmerno potrpežljivost in
razumevanje, ki si mi jih izkazoval med pisanjem magistrskega dela. Bil si moj mir, ko je bilo
najtežje, in moja spodbuda, ko sem jo najbolj potrebovala.*

Hvala tudi vsem ostalim, ki ste mi v času pisanja magistrskega dela kakorkoli stali ob strani.

Magistrsko delo posvečam tebi, mami, ki zdaj siješ med najsvetlejšimi zvezdami.

Neizmerno te pogrešam. ♥

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Adrijana Taletović

Naslov magistrskega dela: Preprečevanje sekundarne viktimizacije otrok z izkušnjo travme v kontekstu na razumevanju travme utemeljenega pristopa na centrih za socialno delo

Mentorica: izr. prof. dr. Nina Mešl

Kraj: Ljubljana **Leto:** 2026

Št. strani: 180 **Št. prilog:** 3

Povzetek magistrskega dela

V magistrskem delu sem se osredotočila na raziskovanje sekundarne viktimizacije otrok z izkušnjo travme, in sicer me je zanimalo, kako zaposleni na centrih za socialno delo razumejo koncept sekundarne viktimizacije v okviru na razumevanju travme utemeljenega pristopa in kako v skladu s tem ravnaajo. Poleg tega sta me zanimala tudi seznanjenost in udejanjanje na razumevanju travme utemeljenega pristopa na centrih za socialno delo ter prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije otrok z izkušnjo travme. V teoretičnem uvodu sem predstavila dosedanja spoznanja in znanja o zaščiti otrok, sekundarni viktimizaciji, travmi in na razumevanju travme utemeljenem pristopu. Izvedla sem intervjuje z devetimi zaposlenimi na centrih za socialno delo, ki sodelujejo z otroki z izkušnjo travme, in pridobila vpogled v opredeljeno problematiko. Iz ugotovitev izhaja, da so zaposlene na centrih za socialno delo, ki so sodelovale v raziskavi, seznanjene s konceptom sekundarne viktimizacije in ga tudi v skladu s predstavljeno teorijo razumejo. Zavedajo se, katere prakse jo povzročajo in kakšne posledice ima za otroka, zato imajo v skladu s tem oblikovane načine preprečevanja sekundarne viktimizacije otrok z izkušnjo travme. Manj pa so bile seznanjene z na razumevanju travme utemeljenim pristopom, čeprav ga nezavedno v svoji praksi udejanjajo, tudi zato, ker so načela pristopa povezana s temeljnimi načeli socialnega dela. V povezavi s tem prepoznavajo potrebo po izobraževanju glede pristopa, saj menijo, da je ta pomemben in da prispeva k preprečevanju sekundarne viktimizacije otrok.

Ključne besede: sekundarna viktimizacija, travma, na razumevanju travme utemeljen pristop, zaščita otrok, center za socialno delo

Preventing Secondary Victimization of Children with Trauma Experience in the Context of a Trauma-Informed Approach at Social Work Centres

Masters's Thesis Abstract

In my master's thesis, I focused on exploring the secondary victimization of children with trauma experience. Specifically, I was interested in how professionals working at social work centres understand the concept of secondary victimization within the framework of a trauma-informed approach and how this understanding is reflected in their practice. In this context, I was also interested in their level of familiarity with the trauma-informed approach, its implementation at social work centres, and its contribution to preventing secondary victimization of children with trauma experience.

The theoretical part presents existing knowledge on child protection, secondary victimization, trauma, and the trauma-informed approach. Empirical data were collected through interviews with nine professionals working with children who have experienced trauma, providing insight into the researched topic.

The findings indicate that the participating professionals at social work centres are familiar with the concept of secondary victimization and understand it in line with existing theoretical frameworks. They are aware of the practices that may lead to secondary victimization and of its consequences for children and accordingly apply various strategies to prevent it. However, they were less familiar with the trauma-informed approach, although they implement its principles in their practice implicitly, partly because its principles are closely aligned with the fundamental principles of social work. In this regard, they expressed a need for additional training, as they recognize the importance of the approach and its contribution to preventing secondary victimization of children.

Keywords: secondary victimization, trauma, trauma-informed approach, child protection, social work centres

PREDGOVOR

Centri za socialno delo predstavljajo pomemben del mozaika v sistemu zaščite otrok, saj naj bi zagotavljali podporo, pomoč in varnost v obremenjujočih situacijah, ki so lahko za otroke travmatične. Pri tem imajo posebno vlogo, saj pogosto predstavljajo prvi stik otrok in njihovih družin z institucijami pomoči, kar pomeni, da lahko neustrezne prakse, ki so jih otroci in njihove družine deležni, nanje pomembno vplivajo.

Zanimanje za izvedbo dotične teme raziskave izhaja predvsem iz mojega osebnega razmisleka o ironiji sistemov pomoči, namreč institucije, katerih temeljni namen je zaščita, podpora in pomoč, lahko s svojim delovanjem prispevajo k dodatni stiski posameznikov, ki z zaupanjem poiščejo pomoč na pristojnih institucijah. Še toliko več teže pa ima dejstvo, da so tega deležni tudi otroci, ki so v primerjavi z odraslimi posebej ranljivi, zato so lahko zanje tovrstne prakse še toliko bolj obremenjujoče in puščajo dolgotrajne posledice.

Namen magistrskega dela je raziskati, kako dobro strokovne delavke na centrih za socialno delo, ki sodelujejo z otroki z izkušnjo travme, razumejo koncept sekundarne viktimizacije otrok v okviru na razumevanju travme utemeljenega pristopa in kako v skladu s tem delujejo v praksi. Z magistrskim delom želim to področje dodatno raziskati in osvetliti, saj je to področje v okviru centrov za socialno delo še vedno premalo raziskano. Magistrsko delo bo tako prispevalo k večji ozaveščenosti o sekundarni viktimizaciji otrok, njenih posledicah in pomenu njenega preprečevanja v kontekstu na razumevanju travme utemeljenega pristopa, hkrati pa bo prispevalo tudi k razvoju oblik podpore, ki jih potrebujejo strokovne delavke.

Magistrsko delo najprej obsega teoretični del, v katerem se posvečam zaščiti otrok. V tem okviru opredelim rekonceptualizacijo odnosa do otrok v sistemu zaščite in predstavim pravni okvir zaščite otrok, pri čemer vključujem tudi vlogo centrov za socialno delo in pomen medinstitucionalnega sodelovanja. Temu sledi poglavje o sekundarni viktimizaciji. Najprej jo natančneje opredelim, nato pa jo obravnavam v kontekstu otroka. V nadaljevanju predstavim ukrepe za preprečevane sekundarne viktimizacije otrok in Hišo za otroke kot primer dobre prakse.

Čeprav travma predstavlja širši koncept, jo skupaj z na razumevanju travme utemeljenim pristopom predstavljam v zaključnem delu teoretičnega uvoda, kamor vključujem tudi pregled udejanjanja na razumevanju travme utemeljenega pristopa na centru za socialno delo in prispevek na razumevanju travme utemeljenega pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije. Takšna struktura teoretičnega uvoda namreč omogoča postopno nadgradnjo razumevanja obravnavanih tematik.

Teoretičnem uvodu sledi empirični del, ki izhaja iz intervjujev s strokovnimi delavkami, ki so zaposlene na centrih za socialno delo in sodelujejo z otroki z izkušnjo travme. Pridobljene podatke sem kvalitativno analizirala in jih predstavila v okviru rezultatov, razprave in sklepov.

V teoretičnem delu uporabljam žensko in moško slovnično obliko, npr. strokovni delavci in delavke, z namenom uporabe spolno vključujočega jezika. V besedilu, ki se nanaša na empirični del, je uporabljena zgolj ženska slovnična oblika, saj so bile vse moje intervjuvanke ženskega spola. Uporabljena oblika pa je vsakokrat zamenljiva.

Zaradi pogoste vsebinske prepletenosti in možnih nejasnosti pri uporabi terminov vključujem kratek slovar ključnih pojmov, in sicer:

- *Sekundarna viktimizacija*: je pojem, ki se pojavi predvsem v okviru pravosodnega sistema (Preda, 2025, str. 49) in nastane kot posledica odziva institucij in drugih

posameznikov na žrtev, ki je neposredno doživela kaznivo dejanje (Council of Europe, 2023, str. 2).

- *Sekundarna travmatizacija*: je pojem, ki se praviloma uporablja za opis stiske, ki se pojavi pri osebah, ki so blizu žrtvi travme, kot so na primer strokovni delavci v pomagajočih poklicih (Goossen, b. d., str. 4).
- *Retravmatizacija*: pomeni ponovno doživljanje stresnih odzivov, ki so se pojavili ob travmatičnem dogodku, ob soočenju z novim, podobnim dogodkom (SAMHSA, 2017, str. 1).

KAZALO VSEBINE

1. TEORETIČNI UVOD	1
1.1. Zaščita otrok	1
1.1.1. Rekonceptualizacija odnosa do otrok v sistemu zaščite	2
1.1.2. Pravni okvir zaščite otrok	3
1.1.3. Vloga centrov za socialno delo v sistemu zaščite otrok	7
1.1.4. Medinstitucionalno sodelovanje v postopkih zaščite otrok	9
1.2. Sekundarna viktimizacija	10
1.2.1. Otrok in sekundarna viktimizacija	11
1.2.2. Preprečevanje sekundarne viktimizacije otrok	14
1.2.2.1. Hiša za otroke	17
1.3. Travma	18
1.3.1. Otrok in travma	19
1.3.2. Na razumevanju travme utemeljen pristop	20
1.3.2.1. Udejanjanje na razumevanju travme utemeljenega pristopa na centru za socialno delo	23
1.3.2.2. Prispevek na razumevanju travme utemeljenega pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	26
2. OPREDELITEV PROBLEMA	28
3. METODOLOGIJA	30
3.1. Vrsta raziskave	30
3.2. Raziskovalni instrument in viri podatkov	30
3.3. Populacija in vzorčenje	30
3.4. Zbiranje podatkov	31
3.5. Obdelava ali analiza podatkov	31
3.6. Etika raziskovanja	32
4. REZULTATI	33
4.1. Sekundarna viktimizacija	33
4.1.1. Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	33
4.1.2. Vzroki sekundarne viktimizacije	33
4.1.3. Preprečevanje sekundarne viktimizacije	37
4.1.4. Posledice sekundarne viktimizacije	44
4.2. Zaščita otrok	44
4.2.1. Kontekst delovanja	44
4.3. Delo z otroki z izkušnjo travme	45
4.3.1. Načini dela	45
4.3.2. Mnenje strokovnih delavk o delu z otroki z izkušnjo travme	46

4.3.3. Na razumevanju travme utemeljen pristop	47
5. RAZPRAVA.....	50
5.1. Kako strokovne delavke na centrih za socialno delo razumejo koncept sekundarne viktimizacije otrok?.....	50
5.2. Katere prakse in pristope strokovne delavke uporabljajo, da bi preprečile sekundarno viktimizacijo otrok v okviru svojega dela?	52
5.3. Kako dobro so strokovne delavke na centrih za socialno delo seznanjene z na razumevanju travme utemeljenim pristopom?	53
5.4. Katere spremembe so potrebne za preprečevanje sekundarne viktimizacije otrok na centrih za socialno delo?.....	55
6. SKLEPI.....	56
7. PREDLOGI	62
8. UPORABLJENA LITERATURA	64
9. PRILOGE	73
9.1. Vodilo za intervju.....	73
9.2. Tabele odprtega kodiranja.....	75
9.3. Osnovno kodiranje.....	168

KAZALO TABEL

Tabela 3.1.: Primer odprtega kodiranja	31
Tabela 9.1.: Odprto kodiranje intervjuja A	75
Tabela 9.2.: Odprto kodiranje intervjuja B	93
Tabela 9.3.: Odprto kodiranje intervjuja C	112
Tabela 9.4.: Odprto kodiranje intervjuja D	121
Tabela 9.5.: Odprto kodiranje intervjuja E	134
Tabela 9.6.: Odprto kodiranje intervjuja F	138
Tabela 9.7.: Odprto kodiranje intervjuja G	146
Tabela 9.8.: Odprto kodiranje intervjuja H	151
Tabela 9.9.: Odprto kodiranje intervjuja I	158

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. Zaščita otrok

Mešl in Drobnič Radobuljac (2024, str. 202) po Atwool (2018) navajata, da so

[p]ostopki zaščite otrok [...] nujno povezani z izkušnjami, ki so bile za otroka travmatične oziroma lahko takšne še bodo. Zlorabe ali zanemarjanje otrok, postopek ob sumu nasilja ali zanemarjanja, tudi če se pokaže, da je bila prijava neutemeljena, izkušnje otrok in staršev ob pogosto dolgotrajnih postopkih zaščite – vse to so lahko s travmami povezane izkušnje. Travmatična je že sama ločitev otroka od staršev, čeprav je ločitev zaradi okoliščin v družini nujna.

Fleckinger (2019, str. 8), ki zaščito otrok umešča v okvir socialnega dela, poudarja, da je v ospredju zaščite otrok varovanje pred zlorabo, zanemarjanjem in škodo ter zagotavljanje podpore pri nadaljnjem uresničevanju njihovih pravic do družine, izobrazbe in razvoja.

Zaščito otrok podobno opredeljuje tudi UNCIEF (b. d., str. 1), ki jo pojmuje kot preprečevanje in odzivanje na izkoriščanje, zlorabo, zanemarjanje, škodljive prakse in nasilje nad otroki. Temelji na Konvenciji o otrokovih pravicah (*Konvencija o otrokovih pravicah*, 1989) in Ciljih trajnostnega razvoja. Zaščita otrok je univerzalna, saj je namenjena vsem otrokom po svetu in ne glede na to, ali živijo v državah z nizkimi ali visokimi dohodki.

Papamichail (2020, str. 92–93) zapiše, da zaščita otrok, ki so v moderni družbi prepoznani kot ranljiva skupina prebivalstva, deluje v okviru starševske in državne skrbi. Avtorica (Ibid.) nadalje poudari kompleksnost zaščite otrok, saj je posebej dovzetna za družbene, ekonomske in politične spremembe. S priznavanjem človekovih pravic in njihovega ustavnega jamstva ter s priznavanjem različnih oblik nasilja nad otroki tako znotraj kot tudi zunaj družinskega okolja se je ustvarila nova populacija otrok, ki so bili žrtve nasilja in zlorabe ali pa so živeli v družinah, kjer starši niso mogli izvajati svoje starševske vloge v korist otrok. Ti otroci so bili opredeljeni kot »ogroženi otroci« s tveganji za njihov optimalen psihosocialni razvoj in odklonilna vedenja.

Za namen bolj učinkovitega sistema zaščite otrok se je v devetdesetih letih prejšnjega stoletja pokazala potreba po spremembi sistema na področju nasilja v družini. Treba je bilo spremeniti vrednote in odnos do nasilja, strokovna izhodišča, dotedanje oblike pomoči, normativni okvir in delovanje pristojnih institucij. S tem ni bilo treba spremeniti le sistema, vendar tudi kulturo. Šlo je za premik od razumevanja otroka kot objekta, o katerem odločajo odrasli in država, k otroku kot subjektu in nosilcu pravic. Lešnik Mugnaioni (2014, str. 97) je v nadaljevanju

zapisala, da je to proces, ki še ni končan, saj so ostanki represivno patriarhalnih vzgojnih praks še prisotni. Ob tem je opozarjala na odsotnost prepovedi telesnega kaznovanja otrok v družini, kar pa se je leta 2016 z novelo Zakona o preprečevanju nasilja v družini (*Zakon o preprečevanju nasilja v družini*, 2008) spremenilo (Filipčič, 2024, str. 42), s čimer se kaže napredek na tem področju.

O kompleksnosti sistema zaščite otrok in težavnosti vzpostavljanja nadgradnje le-tega piše Munro (2011, str. 14–23), ki v svojem poročilu predstavi načela učinkovitega sistema zaščite otrok, in sicer jih opredeli na naslednji način:

- (1) Sistem mora biti otrokocentričen, kar pomeni, da vsi vključeni v zaščito otrok stremijo k delu, ki je osredotočeno na otroka, ob čemer so otroci in mladostniki prepoznani kot posamezniki s pravicami, vključno s pravico do sodelovanja pri odločitvah o njihovem življenju v skladu z njihovo starostjo in stopnjo zrelosti.
- (2) Družina je običajno najboljše mesto za vzgojo otrok in mladostnikov. Kljub temu je v določenih primerih potrebna težka presoja med pravico otroka do bivanja s svojo biološko družino in pravico otroka do zaščite pred zlorabo in zanemarjanjem.
- (3) Pomoč otrokom in družini vključuje delo z njimi, zato kakovost odnosa med otrokom, družino in strokovnimi delavci neposredno vpliva na učinkovitost nudene pomoči.
- (4) Zgodnja pomoč je pomembna, saj skrajša obdobje negativnih izkušenj in izboljša izide za otroka.
- (5) Otrokove potrebe in okoliščine so raznolike, zato mora sistem v skladu s tem ponujati enako raznolike odzive.
- (6) Dobra strokovna praksa temelji na poznavanju najnovejše teorije in raziskav.
- (7) Negotovost in tveganje sta značilnosti dela na področju zaščite otrok: obvladovanje tveganj ju lahko zmanjša, ne pa tudi odpravi.
- (8) Merilo uspeha sistema zaščite otrok, tako lokalnega kot nacionalnega, je, ali otroci prejemajo učinkovito pomoč.

1.1.1. Rekonceptualizacija odnosa do otrok v sistemu zaščite

Zgodovinsko gledano sta se položaj in družbeni pomen otrok bistveno spreminjala, kar se je odražalo tudi v spreminjajočem se odnosu do otrok. Vse se od antike pa do 20. stoletja je bilo telesno kaznovanje otrok v okviru vzgoje nekaj običajnega in je veljalo kot pomembno vzgojno sredstvo (Papamichail, 2020, str. 91; Podreka in Tašner, 2024, str. 17–18). Papamichail (2020,

str. 92) navaja, da zaščita otrok ni bila vedno samoumevna dolžnost države, vendar se je pojavila kot nujen odgovor na družbenoekonomske spremembe, ki so razvile novo družbeno realnost.

Tudi v srednjem veku, kot zapiše Aries (1991, str. 51), »[...] ni bilo prostora za otroštvo«. Podobno ugotavljata tudi Podreka in Tašner (2024, str. 18), ki poudarjata, da so bili otroci zgodaj vključeni v svet odraslih predvsem kot pomoč pri delu. Otroštvo tako ni bilo razumljeno kot posebna in zaščitena življenjska faza.

S pojavom humanizma in razsvetljenstva se je odnos do otrok pričel spreminjati. Telesno kaznovanje ni bilo več v ospredju in s preobratom v 20. stoletju je otrok kot osrednje družbeno zanimanje postal predmet znanstvenega poučevanja. S tem se je spreminjalo pojmovanje otroka, vzgoje in kaznovanja. Skrb za otroka se je povečala, saj je otrok bil razumljen kot krhko in ranljivo bitje, ki potrebuje pomoč in kjer s pomembno vlogo zaščite otroka vstopajo država in njene institucije (Podreka in Tašner, 2024, str. 19–20).

Postmoderni pojmovanje otroštva se je pomembno uveljavilo z vzpostavitvijo Konvencije o otrokovih pravicah (*Konvencija o otrokovih pravicah*, 1989). Otrok je postal subjekt pravic in med drugim pridobil pravico do zaščite pred izkoriščanjem in diskriminacijo kot tudi pravico do sodelovanja in udeležbe. Otrok s tem ni več razumljen kot zgolj nosilec pravic, vendar kot bitje z lastnim glasom (Podreka in Tašner, 2024, str. 20), pri čemer se vloga otroka v okviru participacije in delovanja (ang. *agency*) dojema kot kompetentna (James in James, 2008, v Boljka, 2016, str. 47).

Spremembe v razumevanju otrokove družbene vloge so se odrazile v otrokocentrični paradigmi, ki v središče postavlja otroka in njegovo aktivno vlogo (Montgomery, 2009, v Boljka, 2016, str. 47). Rasmussona, Hyvönenb, Nygrenc in Khoo (2010, str. 452) otrokocentričnost opredeljujejo kot koncept, ki se umešča v širši okvir drugih sorodnih konceptov, kot so: otrokova participacija, otrokova perspektiva, osredotočenost na otrokove potrebe in partnerstvo. Kodele, Leskošek in Mešl (2024, str. 10–11) koncept opisujejo s pozitivnimi značilnostmi, ki so poleg razumevanja otrokovih potreb tudi spoštovanje otroka kot kompetentnega posameznika, omogočanje izbire in možnost soustvarjanja odločitev, ki vplivajo na njegovo življenje.

1.1.2. Pravni okvir zaščite otrok

Preobrat v razumevanju otroka kot ranljivega bitja, ki potrebuje posebno varstvo, skrb in zaščito, je vodil v preoblikovanje njegovega družbenega položaja ter v razvoj otrokovih pravic kot posebne kategorije človekovih pravic (Podreka in Tašner, 2024, str. 21).

V nadaljevanju je predstavljen pregled mednarodnih in nacionalnih pravnih aktov, ki urejajo področje zaščite otrok.

Konvencija o otrokovih pravicah

Kot zapiše Čižman (2024, str. 60), je bila Konvencija o otrokovih pravicah (*Konvencija o otrokovih pravicah*, 1989) sprejeta leta 1989 in je prvi mednarodni dokument, ki priznava otroke kot aktivne nosilce pravic. Slovenija je Konvencijo uveljavila leta 1992, že leta 1991 pa je posebno zaščito otrok vključila v Ustavo Republike Slovenije (*Ustava Republike Slovenije*, 1991).

Določa štiri splošna načela, ki se udejanjajo pri vseh ukrepih za otroke, in sicer so to *nediskriminacija* (2. člen), *korist otroka* (3. člen), *pravica otroka do preživetja in razvoja* (6. člen) in *spoštovanje mnenj otroka* (12. člen) (Čižman, 2024, str. 60).

V nadaljevanju predstavljam navedene člene in izbran 19. člen Konvencije o otrokovih pravicah (*Konvencija o otrokovih pravicah*, 1989). Drugi člen opredeljuje, da vse države pogodbenice v okviru Konvencije vsem otrokom v njihovi pravni pristojnosti zagotavljajo pravice ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik, veroizpoved, politično ali drugo prepričanje, narodno, etnično ali družbeno poreklo, premoženje, invalidnost, rojstvo ali kakršenkoli drug položaj otroka, njegovih staršev ali zakonitih zastopnikov; tretji člen opredeljuje načelo otrokove koristi kot temeljno vodilo v vseh postopkih in dejavnostih, ki zadevajo otroke. Države pogodbenice so dolžne otroku zagotoviti ustrezno zaščito in v ta namen sprejeti potrebno zakonodajo in upravne ukrepe. Hkrati morajo zagotoviti, da institucije in službe, ki so pristojne za varstvo otrok, delujejo v skladu s tovrstnimi predpisanimi standardi. Šesti člen opredeljuje otrokovo neodtujljivo pravico do življenja in s tem dolžnost držav pogodbenic, da v največji možni meri zagotavljajo otrokovo preživetje in razvoj; 12. člen opredeljuje pravico do svobodnega izražanja otrok, ki so sposobni oblikovati svoja mnenja, v vseh dejavnostih, ki ga zadevajo. Izraženo otrokovo mnenje se presoja v skladu z njegovo starostjo in zrelostjo. S tem ima otrok možnost zaslišanja v sodnem ali upravnem postopku. 19. člen opredeljuje dolžnost držav pogodbenic, da z ustrezno zakonodajo, upravnimi, družbenimi in vzgojnimi ukrepi ščitijo otroka pred vsemi oblikami nasilja, zanemarjanja in izkoriščanja. V skladu s tem mora zaščititi otrok vključevati podporne programe za otroke in njihove skrbnike ter mehanizme za odkrivanje, obveščanje, prijavljanje, preiskovanje, obravnavanje in spremljanje pa tudi poseg sodišča v primerih zlorabe otrok.

Ustava Republike Slovenije

Ustava Republike Slovenije (*Ustava Republike Slovenije*, 1991) je temeljni in najvišji splošni pravni akt Republike Slovenije in ima največjo pravno moč (Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo, 2021).

Pravice otrok se v Ustavi Republike Slovenije (*Ustava Republike Slovenije*, 1991) natančneje omenjajo v 56. členu, ki opredeljuje, da otroci uživajo posebno varstvo in skrb ter da otroci v skladu s svojo starostjo in zrelostjo uživajo človekove pravice in temeljne svoboščine. Otrokom je zagotovljeno posebno varstvo pred gospodarskim, socialnim, telesnim, duševnim in drugim izkoriščanjem in zlorabljanjem. Poleg tega je opredeljeno tudi posebno varstvo države v primeru, da otroci in mladoletniki nimajo staršev, so brez ustrezne družinske oskrbe ali zanje starši ne skrbijo.

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah potrjuje skupne vrednote Evropske unije in jih opredeljuje v okviru pravic, svoboščin in načel. Natančneje v 24. členu določa pravice otroka, in sicer pravico do potrebnega varstva in skrbi za namen otrokove dobrobiti ter pravico do svobodnega izražanja mnenja, ki se upošteva glede na otrokovo starost in zrelost. Navedeni člen prav tako poudarja načelo koristi otroka, ki mora biti vodilo pri ravnanju vseh javnih in zasebnih ustanov, ki delujejo na področju varstva otrok (Varuh človekovih pravic RS, b. d.).

Lanzarotska konvencija – Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo

Lanzarotska konvencija predstavlja prvi mednarodni sporazum za namen zaščite otrok pred spolnimi zlorabami, h kateremu se je zavezala Slovenija leta 2013. S tem je prevzela odgovornost zagotavljanja celovite zaščite otrok pred vsemi oblikami spolnega nasilja. Pravice, ki jih Konvencija zagotavlja otrokom, ki so žrtve in priče kaznivih dejanj, so naslednje (Ministrstvo za pravosodje, 2025):

- posebna zaščita in podpora v vseh fazah sodnega postopka,
- zasliševanje v otroku prilagojenem in varnem okolju,
- omogočanje dostopa do informacij in podpore v vseh fazah postopka,
- ukrepi za preprečevanje sekundarne viktimizacije,
- zaščita zasebnosti in identitete.

Družinski zakonik

Družinski zakonik (*Družinski zakonik*, 2017) med drugim ureja razmerja med starši in otroki, oblike pomoči države pri težavah partnerskega in družinskega življenja ter ukrepe za varstvo koristi otroka, vključno z instituti, kot so preživljanje, posvojitev, rejništvo in skrbništvo otrok. Natančneje v sedmem členu opredeljuje načelo otrokove koristi, kjer določa odgovornost staršev, državnih organov, izvajalcev javnih služb, nosilcev javnih pooblastil, organov lokalnih skupnosti in drugih, ki delujejo v dejavnostih in postopkih v zvezi z otroki, da skrbijo za korist otroka. Osmi člen določa dolžnost države, da otroku, ki uživa posebno varstvo države, zagotovi zaščito v okoliščinah, ki ogrožajo njegov zdrav razvoj ali kadar to zahtevajo druge koristi otroka. 135. člen določa načelo prvenstva in enake odgovornosti staršev do otrok, in sicer opredeljuje, da imajo starši glavno in enako odgovornost za vzgojo in varstvo otroka ter da je korist otroka njihova temeljna skrb. Navedeni člen opredeljuje tudi dolžnost države, da jim nudi podporo pri izvajanju dotične odgovornosti. 154. člen določa obveznost države pri varovanju koristi otroka, kjer opredeljuje pravico in dolžnost v prvi vrsti staršev, da ščitijo pravice in koristi svojega otroka. Ob tem je dolžnost države, da udejanja ukrepe za varstvo pravic in koristi otroka, kadar starši le-tega ne izvajajo oziroma ga ne izvajajo v korist otroka.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (*Zakon o preprečevanju nasilja v družini*, 2008) opredeljuje nasilje v družini, določa dolžnost organov in organizacij v primeru nasilja v družini in določa ukrepe za varstvo žrtev nasilja v družini. Zakon (Ibid.) je v celoti usmerjen v zaščito otrok kot žrtev nasilja, zato v nadaljevanju posebno pozornost posvečam izbranim členom, ki otroke izrecno naslavljajo. 3.a člen izrecno prepoveduje telesno kaznovanje otrok, kar vključuje vsako fizično, kruto ali ponižujoče kaznovanje oziroma vsako dejanje, ki bi lahko predstavljalo fizično, psihično, spolno nasilje ali zanemarjanje. Četrty člen določa posebno varstvo in skrb, in sicer posebno varstvo pred nasiljem, ki ga uživa mladoletni družinski član oziroma otrok. Dotični člen izrecno določa, da je otrok žrtev nasilja tudi v primeru njegove prisotnosti pri izvajanju nasilja nad drugim družinskim članom oziroma, če je prisoten v okolju, kjer se nasilje dogaja. Peti člen določa dolžnost vseh organov in organizacij, da zaščitijo žrtev glede na stopnjo ogroženosti. Dotični člen prav tako izrecno opredeljuje, da imajo koristi in pravice otrok, ki so žrtve nasilja, prednost pred koristmi in pravicami drugih. Deveti člen opredeljuje varstvo identitete žrtve in posebej določa, da so starši, skrbniki, rejniki ali posvojitelji dolžni zagotavljati varstvo otrokove identitete pred javnostjo. V povezavi s tem 9.a člen opredeljuje

varstvo podatkov o žrtvi ali njenih otrok kot dolžnost organov in organizacij v okviru poklicne skrivnosti. 20. člen opredeljuje ukrepe za zagotavljanje varstva otrok, in sicer naslavlja ukrepe sodišča, ki vključujejo prepoved prehoda državne meje otroka brez prisotnosti posebej določene osebe, organa ali organizacije, omejitve ali prepovedi pri ravnanju z osebnimi dokumenti otroka ter odločitve o nujnih zdravniških pregledih, zdravljenju in posegih otroka. 22.g člen opredeljuje varstvo otrok, in sicer posebej naslavlja otrokovo mnenje, ki ga je sodišče pri odločanju v postopkih dolžno upoštevati. Dotičen člen opredeljuje tudi nalogo centra za socialno delo (CSD), čemur se posvečam v nadaljevanju magistrskega dela.

Iz predstavljenega pravnega okvirja ugotavljam, da je skupno izhodišče navedenih dokumentov predvsem uveljavitev načela otrokove koristi kot temeljnega vodila vseh postopkov ter jasno opredeljena dolžnost države in njenih institucij, da otrokom zagotovijo ustrezno zaščito pred vsemi oblikami nasilja in izkoriščanja.

1.1.3. Vloga centrov za socialno delo v sistemu zaščite otrok

Atwool (2018, v Kodele, Leskošek in Mešl, 2024, str. 9) zapiše, da se številne oblike nasilja oziroma zanemarjanja nad otroki ugotovijo v raznolikih kontekstih, kjer strokovni delavci in strokovne delavke sodelujejo z otroki, na primer v šolstvu, socialnem varstvu, zdravstvu in policiji. Kot zapišejo Aničić, Hrovat Svetičič, Hrovat in Sušnik (2017, str. 76), je ključnega pomena odziv strokovnih delavk in delavcev različnih institucij, ki sumijo ali zaznajo, da otrok doživlja zanemarjanje ali nasilje. Institucije so namreč dolžne ukrepati in s tem prijaviti zanemarjanje ali nasilje pristojnim institucijam, med katerimi je tudi CSD.

Skupnost CSD Slovenije (2010, str. 10) opredeli vlogo CSD:

Center za socialno delo ima osrednje, neposredne in izrecne dolžnosti, da z ustreznimi metodami socialnega dela z družino in uporabo javnih pooblastil zagotovi zaščito otroka pred ogrožanjem. Center za socialno delo je v sistemu varstva in zaščite otrok nosilec obravnave primerov ter ima povezovalno in usklajevalno vlogo.

Žugič (2023, str. 44–45) opredeli vlogo, naloge in postopek CSD v okviru zaščite otrok konkretno v primeru nasilja v družini, in sicer zapiše, da mora CSD otroka zaščititi pred nadaljnjim doživljanjem nasilja in mu v procesu podpore in pomoči zagotoviti varne ter optimalne pogoje za njegov razvoj. Ob tem avtorica (Ibid.) zapiše, da so ravnanja CSD odvisna od stopnje ogroženosti otroka, povzročitelja nasilja, vrste nasilja, pripravljenosti oziroma zmožnosti staršev za sodelovanje oziroma zaščito otroka, potreb in zmožnosti otroka ter socialne mreže otroka oziroma družine. Cilj je ustaviti nasilje nad otrokom in zagotoviti varno

okolje za njegov celostni razvoj, pri čemer je ključna podpora strokovnega delavca ali delavke, da družini in otroku nudi podporo in pomoč pri predelavi negativnih izkušenj, vzorcev ravnanja, vzpostavljanju ustrežnejših načinov delovanja in čustvene regulacije.

Avtorica (Op. cit., str. 48–49) v nadaljevanju opredeljuje potek procesa pomoči in zaščite otroka pred nasiljem v družini. V primeru, da otrok ni v neposredni nevarnosti, kjer je potreben nujni odvzem, je vloga CSD naslednja:

- Po prejemu informacije o sumu nasilja nad otrokom strokovni delavec razišče in zbere že morebitno obstoječe informacije o otroku in družini na CSD. Ob tem informacije zbira tudi v sodelovanju z drugimi zunanjimi institucijami. S tem namenom organizira multidisciplinarni tim.
- V primeru, da med raziskovanjem in zbiranjem informacij strokovni delavec ugotovi, da obstajajo okoliščine, ki implicirajo, da gre za kaznivo dejanje, mora o tem obvestiti policijo in vzpostaviti nadaljnje sodelovanje z njimi.
- CSD mora organu, od katerega je prejel obvestilo o nasilju, v petih dneh posredovati povratno informacijo o opravljenih začetnih ukrepih.
- Na podlagi vseh informacij strokovni delavec načrtuje prve aktivnosti, na primer pogovor z otrokom, pogovor s starši, obisk na domu, pridobivanje poročil zunanjih institucij.
- Sledi odločitev o potrebni zaščiti in pomoči otroka na podlagi vseh zbranih informacij (ogroženost otroka, stališča staršev do nasilja nad otrokom, pripravljenost in zmožnosti staršev za sodelovanje in spremembe ...).
- V primeru, da strokovni delavec oceni, da otrok ni ogrožen, se zadeva zaključi.
- V primeru, da strokovni delavec oceni, da je otrok ogrožen, se izdelata celostna ocena ogroženosti, na podlagi katere se oblikuje načrt pomoči otroku. Tudi na tej točki se lahko strokovni delavec odloči za sodelovanje z zunanjimi institucijami kot tudi s tistim staršem, ki otroka ne ogroža.
- Sledi izvajanje načrta pomoči otroku.

Vseskozi proces podpore in zaščite otroka lahko CSD vodi pogovore z otroki, sodišču predlaga različne začasne odredbe ali trajnejše ukrepe, sodeluje z zunanjimi institucijami in po potrebi sklicuje medinstitucionalne time. Pomoč in zaščita otroka je namreč dinamičen proces, zato se ravnanje CSD vseskozi prilagaja otroku oziroma družini (Op. cit., str. 49).

1.1.4. Medinstitucionalno sodelovanje v postopkih zaščite otrok

Za učinkovito uresničevanje zaščite žrtve je ključnega pomena strokovno znanje in medinstitucionalno sodelovanje, saj s tem doprinesemo k celovitemu, usklajenemu in učinkovitemu delovanju sistema zaščite (Milek Ogrinc, 2014, str. 190). Kot kažejo številne študije, se je delovanje zgolj ene institucije izkazalo kot neučinkovito, zato je pomembno vzpostavljati sistem sodelovanja med različnimi institucijami, zlasti na področju nasilja v družini. Medinstitucionalno sodelovanje pri pomoči otroka, ki je žrtev nasilja ali zanemarjanja, je tako osrednjega pomena (Kodele, Leskošek in Mešl, 2024, str. 11; Hagemann White, 2006, str. 24).

Medinstitucionalno sodelovanje je izpostavljeno tudi v zakonodaji, in sicer v Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (*Zakon o preprečevanju nasilja v družini*, 2008), kjer je v prvem odstavku 10. člena zapisano:

Organi in organizacije ter nevladne organizacije so dolžni v okviru z zakoni in drugimi predpisi določenimi nalogami in pooblastili prednostno obravnavati primere nasilja, zagotavljati medsebojno obveščanje in pomoč z namenom preprečevanja in odkrivanja nasilja, odpravljanja vzrokov ter nudenja pomoči žrtvi pri vzpostavitvi pogojev za varno življenje.

Dotični zakon (Ibid.) prav tako v okviru medinstitucionalnega sodelovanja v primeru nasilja v družini opredeljuje naloge CSD. Slednji je dolžan osnovati multidisciplinarni tim, na katerem je udeležba za vse povabljene obvezna.

Milek Ogrinc (2014, str. 183) zapiše, da medinstitucionalno sodelovanje na CSD poteka v okviru multidisciplinarnega tima, katerega cilj je oblikovati načrt aktivnosti za namen celovite pomoči in zaščite žrtve nasilja ter s tem zmanjševanje tveganja za ponovitev nasilja. Multidisciplinarne time sestavljajo strokovnjaki in strokovnjakinje različnih področij kot tudi sama žrtev nasilja v družini. Avtorica (Op. cit., str. 185) v nadaljevanju natančneje predstavi naloge in delovanje multidisciplinarnih timov:

- Izmenjava informacij med institucijami za namen pojasnitve okoliščin, ki so ključne za zaščito žrtve, ter izmenjava informacij o možnih oblikah pomoči z namenom dolgotrajne zaščite žrtve. Ob tem se v primeru, da je žrtev otrok, preveri tudi potreba glede ukrepov za zaščito otrok.
- Priprava načrta pomoči, uskladitev aktivnosti in spremljanje izvedbe le-teh.

- Komunikacija med člani in članicami multidisciplinarnega tima poteka na različne načine: osebno, preko telefona, elektronske pošte.
- Izdelava zapisnika, ki je uraden dokument in kjer se beležijo mnenja in sprejeti sklepi.
- Posredovanje zapisnika vsem članom in članicam.
- Zaključek multidisciplinarnega tima pomeni, da je načrt pomoči uresničen oziroma da je žrtvi zagotovljena večja stopnja varnosti.

Kot zapišejo Domiter Protner, Leskošek in Frangež (2024, str. 239), je v okviru modelov medinstitucionalnega delovanja na področju zaščite otrok v slovenskem prostoru uveljavljeno t. i. koordinirano timsko delo, ki ga Atkinson, Wilkin, Stott, Doherty in Kinder (2002, str. 18) opredeljujejo kot takšno, kjer je cilj združiti organizacije in zagotoviti bolj usklajen ter povezan odziv na potrebe. Tovrsten tim se oblikuje na pobudo koordinatorja, ki tim skliče in je odgovoren za povezovanje različnih organizacij.

1.2. Sekundarna viktimizacija

Literature, ki neposredno naslavlja sekundarno viktimizacijo na CSD, med pisanjem magistrskega dela nisem zasledila. Literatura, ki je na voljo o sekundarni viktimizaciji, je prisotna predvsem v okviru pravosodnega sistema in vključuje institucije, kot so policija, tožilstvo in sodišče (Preda, 2025, str. 49). Menim, da se lahko delovanje drugih institucij v sistemu zaščite otrok v določenih ravnanjih in vidikih aplicira tudi na CSD, kar je relevantno v delih, kjer pišem o sekundarni viktimizaciji, vzrokih le-te in ukrepih za zmanjševanje sekundarne viktimizacije.

Poleg tega se omenjena literatura osredotoča na izkušnje otrok, ki zajemajo predvsem spolne in druge oblike nasilja nad otroki. Kljub temu poznamo tudi druge dogodke, ki povzročajo travmo pri otrocih. To magistrsko delo sicer vključuje vse takšne dogodke, a se literatura, posebej v okviru sekundarne viktimizacije, nanaša predvsem na spolno in drugo nasilje.

Svet Evrope *Council of Europe* (2023, str. 2) sekundarno viktimizacijo definira kot viktimizacijo, ki se ne pojavi kot neposredna posledica kaznivega dejanja, temveč kot posledica odziva javnih ali zasebnih institucij in drugih posameznikov na žrtev.

Symonds (1980, v Mariano, 2025, str. 96) sekundarno viktimizacijo razlaga z vidika žrtve kot zavrnitev in pomanjkanje pričakovane podpore s strani skupnosti, institucij, zdravstvenih delavcev, družbe in celo družine ter prijateljev, usmerjene proti posamezniku, ki doživlja travmo oziroma je žrtev (primarne) viktimizacije. Schneider (1975, v Nikolić Ristanović, 2003,

str. 3) jo opredeli kot stopnjevanje primarne viktimizacije zaradi negativne reakcije družbenega okolja in zaradi neustrezne ali celo napačne reakcije organov pregona. V celotni družbi je pogosto prisotna težnja k podcenjevanju žrtve in prepričevanju, da je sama kriva za kaznivo dejanje. Ta težnja obstaja od neposrednega okolja žrtve, prek organov pregona, do najširših družbenih struktur.

Sekundarno viktimizacijo in občutek osamljenosti, kadar se soočamo s čustvenimi, administrativnimi, praktičnimi in pravnimi ovirami, lahko poglobijo pomanjkanje komunikacije, zagotavljanje potrebnih informacij ali slabo medinstitucionalno sodelovanje. Poleg tega se žrtve pogosto ne zavedajo svojih pravic do podpore in odškodnine, delovanja kazenskega pravosodnega sistema in virov, ki so na voljo njim in njihovim družinam (Victim Support Europe, 2022, str. 4).

Preda (2025, str. 49–50) opredeljuje sekundarno viktimizacijo v pravosodnem prostoru, in sicer zapiše, da jo povzročajo ravnanja, kot so pomanjkanje občutljivosti, prelaganje odgovornosti za kaznivo dejanje na žrtev, negativne izkušnje žrtve v več postopkih, ki pogosto povzročijo travmo, kot tudi naslednja ravnanja:

- časovne zamude začetka sojenja,
- dolgotrajnost postopkov,
- slaba/pomanjkanje komunikacije,
- komunikacija ni usklajena s potrebami žrtev,
- zahtevanje dokazov za ugotavljanje njihove verodostojnosti,
- obtoževanje žrtev,
- dvom v pričanje žrtev,
- neustrezne policijske preiskave,
- pogosti izidi »brez nadaljnjih ukrepov«, nizka stopnja obtožb, pregona in obsodb,
- zahteve po deljenju intimnih osebnih podatkov,
- pravni jezik je lahko zmeden in grozeč.

1.2.1. Otrok in sekundarna viktimizacija

V okviru postopkov zaščite otrok je pristop institucij ključen, saj lahko neustrezna obravnava vodi v sekundarno viktimizacijo otrok, kar opozarjajo Frangež, Drobnič Radobuljac in Kodele (2024, str. 150).

Nikolić Ristanović (2003, str. 4) zapiše, da so sekundarni viktimizaciji izpostavljene zlasti tiste kategorije žrtev, ki so zaradi starosti, psihofizičnih značilnosti ali narave kaznivega dejanja, ki so ga doživele, posebej ranljive, kamor spadajo otroci. Tudi Lešnik Mugnaioni (2014, str. 98) opozarja na ranljivost otrok, ki so med drugim za svoj psihosocialni in telesni razvoj kot tudi za statusno in državljansko zaščito odvisni od odraslih. S tem so otroci pogosto v podrejenem položaju in so izpostavljeni zlorabi moči odraslih, ki bi jim morali zagotavljati zaščito in skrb. V primerih, kadar imajo otroci izkušnjo težkih osebnih okoliščin, pa so le-ti še toliko bolj podvrženi ranljivosti in zlorabi s strani odraslih (starši, skrbniki, sorodniki, učitelji, duhovniki, zdravstveni delavci, vzgojitelji, predstavniki državnih institucij in represivnih organov itd.).

Dejavniki, ki vplivajo na razvoj sekundarne viktimizacije pri otroku, so:

[...] večkratno zasliševanje in podoživljanje travmatičnega dogodka pred otroku neznanimi ljudmi, dolgotrajnost postopka in s tem povezana negotovost glede izida postopka, slabše razumevanje in poznavanje pravnega sistema ter odnos s storilcem in s tem povezani občutki krivde (kot tudi storilčeva bližina) (Goodman et al., 1992; Quas in McAuliff, 2009, v Janjatović, 2020, str. 101–102).

Filipčič (2024, str. 37–38), ki se osredotoča na otroka, ki je ogrožen zaradi nasilja, navaja, da nasilje za otroka predstavlja obremenjujočo izkušnjo, ki ji sledi odločitev o tem, ali dejanje razkriti, kar spremlja občutek strahu, sramu ali krivde. Ti občutki so posebej prisotni, kadar je povzročitelj nasilja starš ali otrokov skrbnik. Razkritje je za otroka zlasti obremenjujoče, saj mora govoriti z različnimi osebami (učiteljicami, socialnimi delavkami, policisti, sodniki), kar se pogosto odvija v tujem okolju (CSD, policijska postaja, sodišče). Ob tem se lahko otrok sooča z dilemo o tem, kaj naj pove, kako naj to pove in kakšne posledice bo razkritje prineslo, ob čemer pogosto ne razume namena formalnih postopkov.

Tudi Šugman (2000, str. 207) opozarja na hudo stisko, ki jo otrok doživlja v času, ko se odloča, ali bo o nasilju spregovoril. V tem času se namreč otrok sooča z dvomi in čustveno ambivalentnostjo – zaščititi sebe ali izdati osebo, ki jo ima rad. Otrok se prav tako zave možnosti, da bo oseba, ki bi jo morala ščititi, kaznovana (tudi s kaznijo zapora). To bi pomenilo močne spremembe v družinskem življenju, kar za otroka pomeni nepredvidljiv položaj kot tudi možnost tega, da bo otrok celo manj zaščiten, kot je bil do sedaj. Razmere doma se lahko poslabšajo na način, da otroku morda ne verjamejo, nad njim izvajajo pritisk o tem, kaj in kako naj o dogodku govori ter ga morebitno dodatno kaznujejo. Vseskozi otroka spremlja občutek krivde, saj je ravno on razkril kazniva dejanja bližnje osebe in bo moral zoper njega tudi pričati.

Ob slednjem avtorica (Ibid.) prav tako opozarja na položaj otroka v primerih, kadar mora v kazenskem postopku pričati o dogodku. Otrok namreč ob izpovedovanju podoživlja kaznivo dejanje, kar se odvija v »[...] skrajno formaliziranem okolju, kjer je tako rekoč brez zaveznika, v okolju, ki so ga ustvarili odrasli in je prirejeno odraslim, okolju, ki ga sam ne razume in ki ne razume njega in ki se mu najverjetneje zdi sovražno ali vsaj neprijetno«.

Plaz in Matko (2019, str. 3), ki v svojem strokovnem članku predstavita primere uporabnic Društva SOS telefona, in sicer matere, ki so jim otroci povedali o spolni zlorabi, ugotavljata, da v sistemu pomoči prihaja do sekundarne viktimizacije žrtev. Predstavita namreč neustrezno ravnanje znotraj pravosodnega sistema, kjer so otroci bili deležni sporočil, da bi bilo bolje, da zlorabe ne bi prijavili. Ena od mater je bila s strani preiskovalnega sodnika deležna vprašanja, ali bo kaj imela od tega, da je prijavila spolno zlorabo otroka. Avtorici (Ibid.) opozarjata, da lahko sekundarna viktimizacija podaljša proces okrevanja, in izpostavita poročanje mater o doživljanju tesnobe otrok kot posledico ravnanja strokovnih delavcev.

Putri in Utari (2026, str. 203–205) v okviru pravosodnega sistema in spolnih zlorab poudarjata naslednje prakse, ki povzročajo sekundarno viktimizacijo otrok, in sicer:

(1) Ponavljajoče se preiskave:

Namen večkratnega preiskovanja, kot ugotavljata avtorici (Op. cit., str. 203), je preverjanje, ali je otrok, ki je žrtev kaznivega dejanja, v svojih odgovorih konsistenten. Ponavljajoče se preiskave z istimi vprašanji se izvajajo prav tako zaradi dokaznih dejavnikov, s čimer otroke silijo, da se spomnijo dogodkov, ki so se jim zgodili.

(2) Prelaganje krivde na žrtev s strani preiskovalcev:

V povprečju so tisti, ki stigmatizirajo žrtev, moški preiskovalci, ki prav tako menijo, da je žrtev v dogodku uživala. To še toliko bolj velja, če je žrtev starejša od 15 let, saj preiskovalec meni, da razume, da je kaznivo dejanje napačno. V skladu s tem Paripurna (2021, v Putri in Utari, 2026, str. 205) prepoznava stereotipe in spolne predsodke kot pomemben dejavnik sekundarne viktimizacije. Tovrstna stališča in ravnanja lahko žrtev postavijo v podrejen položaj, kar lahko vpliva na njeno samozavest, občutek krivde in jo odvrne od prijave kaznivega dejanja.

(3) Dolgotrajnost postopkov:

Otroci, žrtve spolne zlorabe, so deležni dolgotrajnih postopkov in večkratnih zasliševanj s strani preiskovalcev, kar vpliva na pojav travme pri otrocih. Avtorici (Op. cit., str. 205) poročata o

tem, da otroci poleg doživljanja travme in jokanja med fazo zasliševanja pogosto jočejo tudi po zaslišanjih, ko zapustijo sodne dvorane.

(4) Družbena stigma:

Otroci doživljajo strah pred družbeno stigmo, posebej, kadar se informacije o dogodku razširijo v njihovem šolskem okolju. Posledično lahko otroci, ki so žrtve spolnega nasilja, doživijo izključenost ali izobčenost s strani njihovih vrstnikov.

Na podlagi literature ugotavljam, da lahko sekundarna viktimizacija otrok predstavlja pomembno tveganje v procesih njihove zaščite. Čeprav so postopki pristojnih institucij namenjeni zagotavljanju varnosti in pomoči otroku, lahko povzročajo dodatno stisko, škodo in s tem poglobijo negativne posledice že doživete (primarne) viktimizacije otroka. Ob tem otrokova ranljivost, odvisnost od skrbi odraslih in neenakovredno razmerje moči v odnosih z institucijami in strokovnimi delavci predstavljajo še posebej izrazito tveganje za sekundarno viktimizacijo. Kot pomembni dejavniki so posebej poudarjeni dolgotrajni postopki, večkratno podajanje izjav o travmatični izkušnji, otrokom neprilagojeni prostori in neobčutljivi odzivi strokovnih delavcev. Iz tega lahko sklepamo, da imajo strokovni delavci v sistemu zaščite otrok pomembno vlogo pri preprečevanju sekundarne viktimizacije.

1.2.2. Preprečevanje sekundarne viktimizacije otrok

Mirovni inštitut (b. d., str. 8) poudarja pomembnost zaščite žrtve in njenih družinskih članov pred sekundarno viktimizacijo, ustrahovanjem in maščevanjem. S tem morajo biti žrtvi na razpolago vsi ukrepi, ki bi ta dejanja preprečili, kar je odgovornost vseh, ki sodelujejo v postopku. V okviru tega se uresničuje pravica do zaščite, ki pomeni tudi zaščito pred čustveno ali psihološko škodo žrtve.

Svet Evrope *Council of Europe* (2023, str. 10) predlaga naslednje ukrepe za zmanjševanje sekundarne viktimizacije žrtev kaznivih dejanj med kazenskimi postopki, in sicer: pravica žrtev do zaslišanja brez neupravičenega odlašanja po prijavi kaznivega dejanja; pravica, da se število zaslišanj zmanjša na najmanjšo možno mero; pravica do zaslišanja v spremstvu pravnega zastopnika ali druge osebe po izbiri žrtve; in pravica do čim manjšega števila zdravniških pregledov.

Posebej se opozarja na ukrepe v primerih žrtev s posebnimi potrebami po zaščiti, kamor spadajo otroci, ki glede na Ustavo Republike Slovenije uživajo posebno varstvo in skrb (*Ustava Republike Slovenije*, 1991), in sicer predlaga zagotavljanje prilagojenih prostorov za namen

zaslišanja in strokovno usposobljenost preiskovalcev. Ključno je tudi, da pogovore z žrtvami opravi ista oseba, kot tudi to, da pogovore v primeru, da žrtev izrazi preferenco, opravi oseba določenega spola v primerih spolnega nasilja. Pomembno je, da države članice v sodnih postopkih zagotovijo odsotnost vizualnega stika med žrtvijo in storilcem kaznivega dejanja ter omogočijo, da je žrtev zaslišana v sodni dvorani brez njegove prisotnosti. Prav tako je treba preprečiti postavljanje nepotrebnih vprašanj o zasebnem življenju žrtve, ki niso povezana s kaznivim dejanjem, ter omogočiti izvedbo obravnave brez prisotnosti javnosti (Council of Europe, 2023, str. 10; Mirovni inštitut, 2020, str. 1–5).

Podobno zapiše tudi Šugman (2000, str. 209–212), ki predstavi naslednje ukrepe za lajšanje otrokovega položaja v kazenskem postopku:

(1) Zmanjšati število zaslišanj

Ugotovitve kažejo, da je samo pričevanje lahko za otroke zelo stresno in predstavlja močan travmatski dejavnik. Večkratno zasliševanje otrok pa travmo dodatno povečuje in tudi upočasnjuje otrokovo okrevanje po dogodku. Walker Perry in Wrightsman (1991, v Šugman, 2000, str. 209) navajata naslednje posledice pri otrocih, ki so nastopali na sodišču: stres, močan strah, anksioznost, nočne more, nezavedno ponavljanje dejanja, ki so ga doživeli, pesimizem, depresija. Šugman (2000, str. 209) v skladu s tem predlaga zmanjševanje števila zaslišanj na samo eno, ob čemer poudarja, naj to poteka v otroku prilagojenem okolju.

(2) Skrajšati trajanje postopkov

Avtorica (Op. cit., str. 209) predlaga krajše postopke na podlagi ugotovitev raziskave, ki so jo predstavili Whitecomb, Goodman, Runyan in Hoak (1994, str. 2). Raziskava namreč kaže, da imajo otroci, katerih kazenski postopki še niso zaključeni, bistveno manj možnosti za izboljšanje depresivnega razpoloženja kot tisti otroci, katerih primer je že razsojen ali niso pričali na sodišču.

(3) Sprememba vzdušja in okolja

Način zasliševanja in strogost zasliševalca predstavljata dejavnik tveganja za travmatično izkušnjo pri otroku. Šugman (Op. cit., str. 210–211) ugotavlja, da so postopki, ki so prispevali k zmanjšanju tovrstnega tveganja in so otroku prijazni, usmerjeni na otroka in k raziskovanju njegovih največjih koristi ter potekajo brez navzočnosti javnosti in obtoženca z navzočnostjo osebe, ki ji otrok zaupa. Poleg tega sprememba razporeda v prostoru, tj. sodnih dvoranh, kjer

so na voljo tudi otroške mize in stoli ter izgled sodnikov, ki so odložili halje in lasulje, ustvarjajo prijetnejše okolje, kjer se otrok ne počuti ogroženega.

(4) Omogočiti podporo matere

Matere, ki so lahko otrokom nudile podporo, so predstavljale bistven dejavnik, ki je vplival na dolgoročne pozitivne učinke in hitrejše okrevanje otroka. S tem je ključnega pomena nudenje podpore in pomoči materam, s čimer zagotovimo tudi zaščito otroka (Wilson, 1994, v Šugman, 2000, str. 210).

(5) Priprava otrok na pričanje

Šugman (Op. cit., str. 211) o pripravi zapiše, da le-ta zajema seznanjanje otroka s prostorom, kjer poteka pričevanje, s sedežnim redom, namenom sojenja, osebami in njihovo vlogo, pri čemer se upoštevata stopnja otrokove zrelosti in starost.

(6) Usposabljanje strokovnjakov za zasliševanje otrok

Strokovnjaki, ki sodelujejo z otroki, bi morali opraviti interdisciplinarno usposabljanje, kjer bi se učili o pravicah in potrebah otrok različnih starosti ter o postopkih, ki so otrokom prijazni. Poleg tega bi morali biti strokovnjaki usposobljeni tudi za komunikacijo, ki je primerna za otroke, upoštevajoč njihovo starost in stopnjo razvoja (Svet Evrope, 2010, str. 22). Kot zapiše Šugman (2000, str. 211), je v tujini praksa takšna, da otroke zaslišujejo za to usposobljeni strokovnjaki, med katerimi so policisti, sodniki, tožilci ipd. Poleg tega so v nekaterih državah sprejeti tudi zakoni o načinih zasliševanja otrok. Avtorica (Ibid.) v okviru tega predstavi tudi možnost zasliševanja v multidisciplinarnih timih in na podlagi Morgan in Zedner (1992, str. 295–296) predstavi prakso v Veliki Britaniji, kjer med policisti in socialnimi delavci poteka skupno usposabljanje z namenom omogočanja boljšega razumevanja dela drug drugega in učinkovitejšega sodelovanja z otroki.

1.2.2.1. Hiša za otroke

V tem podpoglavju predstavljam Hišo za otroke kot primer dobre prakse pri preprečevanju sekundarne viktimizacije otrok, pri čemer se opiram na dostopen spletni vir, ki predstavlja njeno delovanje.

Hiša za otroke, ki deluje po *islandskem modelu Barnahus*, je:

[...] otroku prijazen in varen prostor, ki pod eno streho združuje več služb, pomembnih za zagotavljanje celostne obravnave otrok. Te z medsebojnim sodelovanjem zasledujejo cilj

preprečiti oziroma čim bolj zmanjšati vnovično travmatizacijo in sekundarno viktimizacijo otrok, žrtev ali prič kaznivih dejanj, ki so se znašli v predkazenskem ali kazenskem postopku (Hiša za otroke, b. d., str. 6).

Model Barnahus želi s svojim *multidisciplinarnim* in *medinstitucionalnim pristopom* omogočiti obravnavo primerov v otroku prijaznem okolju ter preprečiti sekundarno viktimizacijo otrok, ki se glede na trenutne prakse po izkušnji kaznivega dejanja srečujejo z vrsto strokovnjakov v različnih okoljih, kar pomeni, da morajo svojo travmatično izkušnjo večkrat podoživljati, s čimer se poveča tveganje za travmo tudi v prihodnje. Na podlagi dotičnega modela Hiša za otroke deluje na način, da na enem mestu poteka celostna, usklajena in učinkovita obravnava otrok, kar zajema izvedbo forenzičnega intervjuja, telesni pregled, zaščito otroka ter krizno podporo in psihosocialno pomoč (Hiša za otroke, b. d., str. 2–11).

Hiša za otroke deluje na podlagi naslednjih standardih kakovosti, ki zagotavljajo temeljni namen Barnahusa – preprečevanje retravmatizacije in pridobitev izjave otroka, ki je uporabna na sodišču, brez kršenja pravic otroka do zaščite in pomoči ter otrokom prijaznega pravosodja. Dotični standardni zajemajo (Hiša za otroke, b. d., str. 12):

- delovanje na podlagi največje koristi otroka;
- sodelovanje otroka s spoštovanjem in zagotavljanjem njegove pravice do svobodnega izražanja mnenja in dostopa do informacij;
- preprečevanje nepotrebnega odlašanja, kar pomeni, da se pravočasno izvede forenzični intervju, oceni potreba po uvedbi ukrepov za zaščito otroka, oceni stanje duševnega zdravja, izvede zdravstveni pregled ter zagotovi informacije, ki so za otroka pomembne;
- vodenje in načrtovanje primerov s strani multidisciplinarne in medinstitucionalne skupine;
- multidisciplinarno in medinstitucionalno sodelovanje, ki je strukturirano in pregledno;
- izvedbo forenzičnega intervjuja, ki ga opravlja usposobljeno osebje in je prilagojen otroku, upoštevajoč njegovo starost, kulturo in posebne potrebe;
- redna usposabljanja strokovnih delavcev;
- izmenjava informacij z interesnimi skupinami z namenom ozaveščanja, podpore raziskovalnemu delu in za pripravo ter izvajanje zakonodaje, politike in postopkov.

Z uvedbo modela Barnahus v slovenskem prostoru je nastal Zakon o zaščiti otrok v kazenskem postopku in njihovi celostni obravnavi v hiši za otroke (*Zakon o zaščiti otrok v kazenskem postopku in njihovi celostni obravnavi v hiši za otroke*, 2021), ki dopolnjuje kazensko

zakonodajo ter vzpostavlja sistemsko in celovito ureditev obravnave otrok, kjer sta preprečevanje sekundarne viktimizacije in največja korist otrok glavni vodili (Hiša za otroke, b. d., str. 4).

1.3. Travma

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (SSKJ, b. d.) zasledimo opredelitev travme v treh pomenih, in sicer se v medicinskem pomenu travma nanaša na poškodbo in s tem spremembo ali prizadetost tkiva, organa ali organizma zaradi delovanja zunanje sile. V psihološkem pomenu se travma nanaša na duševno motnjo zaradi (duševnega) pretresa, v splošnem pa na zelo hudo ali zelo težko doživetje.

Podobno slednji opredelitvi travmo razume tudi Ameriško psihološko združenje *American Psychological Association* (APA, 2018), ki jo definira kot vsako pretresljivo izkušnjo, ki povzroča močan strah, nemoč, disociacijo, zmedenost in druge moteče, dovolj intenzivne občutke, da imajo dolgotrajne negativne učinke na posameznikova stališča, vedenje in druge vidike delovanja.

Travmatični dogodki vključujejo tako tiste dogodke, ki so posledica človekovega ravnanja (npr. nasilje, zloraba, zanemarjanje, izgube, posilstvo, vojna, industrijske nesreče), kot tudi naravne dogodke (npr. potresi). Tovrstni dogodki pogosto omajajo posameznikovo dožemanje sveta kot pravičnega, varnega in predvidljivega (APA, 2018; SAMHSA, 2014, str. 2). S tem so povezane tudi ugotovitve McCann in Pearlman (1990, v Knight, 2015, str. 26), ki menita, da posamezniki z izkušnjo travme pogosto razvijejo temeljna prepričanja o sebi in drugih, kot so nizka samopodoba, občutki ničvrednosti, nemoči in ranljivosti ter nezaupanje do drugih.

Najzgodnejše opredelitve travme se osredotočajo na sam dogodek in travmatične posledice, ki jih žrtve doživljajo. Sodobnejše konceptualizacije pa prepoznavajo, da lahko isti dogodek posamezniki doživljajo različno, odvisno od raznolikih dejavnikov, vključno s kulturnim kontekstom in psihosocialnimi značilnostmi, ki so edinstveni za vsakega posameznika (Elliott in Urquiza, 2006, v Knight, 2015, str. 26). Poudarek na posameznikovem doživljanju je razviden tudi iz opredelitve travme pri SAMHSA (2014, str. 7), ki individualno travmo definira kot posledico dogodka, zaporedja dogodkov ali okoliščin, ki jih posameznik doživlja kot fizično ali čustveno škodljive oziroma življenjsko ogrožajoče ter imajo dolgotrajne negativne posledice na njegovo delovanje in psihično, fizično, socialno, čustveno ali duhovno blagostanje.

Kot zapišeta Kimberg in Wheeler (2019, str. 26), so travmatični dogodki pogosti in imajo lahko dolgotrajne posledice za posameznikovo zdravje ter dobrobit skupnosti. Posledice namreč

presega neposredne psihološke in telesne odzive, saj lahko vplivajo na posameznikovo biologijo, vedenje in medosebne ter medgeneracijske odnose skozi celoten življenjski potek. Posebej škodljiva je travma, ki jo posameznik doživi v otroštvu, saj lahko pomembno zaznamuje razvoj in ima še posebej močne in dolgotrajne posledice za zdravje ter dobrobit posameznika v odraslosti.

1.3.1. Otrok in travma

Travma ne pozna meja glede starosti, spola, socio-ekonomskega statusa, rase, etnične pripadnosti, geografskega porekla ali spolne usmerjenosti (SAMHSA, 2014, str. 2). Iz navedenega izhaja, da so travmi lahko izpostavljeni tudi otroci, čeprav je bila, kot zapiše Malizia (2017, str. 12), v preteklosti miselnost drugačna. Sodobna spoznanja kažejo, da otroci niso izvzeti iz travmatičnih izkušenj, saj se na travmo in z njo povezano stisko odzivajo.

Pogoste travmatične izkušnje, s katerimi se srečujejo otroci in mladostniki, vključujejo fizično nasilje, zanemarjanje, prometne nesreče, ustrahovanje, spolno zlorabo, zasledovanje, telesno kaznovanje, življenjsko ogrožajoče diagnoze, terorizem ter razseljevanje zaradi političnih in naravnih nesreč. Tovrstne izkušnje vključujejo tudi pričanje življenjsko ogrožajočim dogodkom, ki so se zgodili bližnjim osebam (Spates, Samaraweera, Plaisier, Souza in Otsui, 2007, str. 388).

Ne glede na svoj izvor travma poseže v otrokov razvoj, pri čemer razvojna stopnja otroka pomembno določa kratkoročne odzive in kasnejši razvojni potek. Travmatične izkušnje lahko negativno vplivajo na učenje, spomin, čustvovanje in vedenje, kar lahko ob neustreznem ukrepanju znatno vpliva na razvoj otrokove osebnosti (Ibid.). Tudi Ameriško psihološko združenje *American Psychological Association* (APA, 2008) zapiše, da na odziv otrok in mladostnikov po izkušnji travme vplivajo razvojna stopnja otroka pa tudi etnični in kulturni dejavniki, predhodne izkušnje s travmo, razpoložljivi viri in predhodno prisotne težave pri otroku ali v družini. Kljub temu pa skoraj vsi otroci in mladostniki po izkušnji travme v akutni fazi okrevanja doživijo stisko ali spremembe v vedenju. Odzivi otrok in mladostnikov po izkušnji travme vključujejo: razvoj novih strahov, ločitveno tesnobo (zlasti pri mlajših otrocih), motnje spanja, nočne more, žalost, izgubo zanimanja za običajne dejavnosti, zmanjšano koncentracijo, upad šolskega uspeha, jezo, somatske težave in razdražljivost.

Ali se bodo pojavili dolgoročni učinki travme in v kolikšni meri, je poleg narave travmatične izkušnje odvisno od otrokove odpornosti, pri čemer kompleksna in dolgotrajna travma, še posebej, kadar je travma povezana z družinskimi odnosi, odpornost zmanjšuje (Mešl in Drobnič

Radobuljac, 2024, str. 203). Pri krepitvi odpornosti otroka imajo pomembno vlogo pomembni drugi (družina, vrstniki, šola, soseska, skupnost), ki lahko zagotovijo potrebne vire za njen razvoj. Med dejavnike, ki krepijo otrokovo odpornost, sodijo občutek varnosti doma, v šoli in skupnosti; samozavest in splošen pozitiven občutek lastne vrednosti; občutek lastne učinkovitosti; občutek smisla, kar lahko vključuje duhovna ali kulturna prepričanja, povezanost z drugimi, cilje; nadarjenost ali spretnosti ter zmožnost prilagodljivega in fleksibilnega spoprijemanja v različnih situacijah. Pomembno pa je tudi spoznanje, da lahko zahtevne življenjske okoliščine otrok, kot so revščina, rasizem, nenehno nasilje v skupnosti, socialna izolacija ali bolezen, razvoj odpornosti omejujejo (NCTSN, b. d., str. 2).

1.3.2. Na razumevanju travme utemeljen pristop

Termin »na razumevanju travme utemeljen pristop« predstavlja namensko zasnovan in terapevtski pristop za posameznike, ki so doživeli travmo (Hodas, 2006, str. 32), pri čemer pa, kot opiše SAMHSA (2014, str. 3), ne gre zgolj za terapevtski pristop, temveč za širši okvir za delo z ljudmi, ki ga je mogoče udejanjati tudi v drugih sektorjih, ki lahko vplivajo na posameznikovo zmožnost soočanja s travmatičnimi izkušnjami.

Z zavedanjem naslednjih dejstev v povezavi s travmo se je osnovala pot za razvoj na razumevanju travme utemeljenega pristopa (Fallot in Harris, 2009, str. 1–2):

- *Travma je prodorna.* Raziskave namreč kažejo, da je med 55 % in 90 % ljudi doživelo vsaj eno travmatično izkušnjo. S tem izkušnja travme ni redka izjema, vendar je del naše družbene resničnosti.
- *Vpliv travme je zelo širok in zajema številna področja življenja.* Izpostavljenost travmi poveča tveganja za številne ranljivosti, kot so: težave v duševnem zdravju, težave s telesnim zdravjem, medosebne težave, motnje hranjenja in samomorilnost. Poleg tega travma vpliva tudi na področja življenja, ki na prvi pogled niso neposredno povezana z njo, zato je pomembno razumeti tudi manj očitne povezave med travmo in njenimi posledicami.
- *Učinki travme so globoki in lahko odločilno zaznamujejo posameznikovo življenje.* Travma lahko namreč bistveno spremeni življenje, zlasti tistim posameznikom, ki so bili žrtev ponavljajoče se in dolgotrajne zlorabe in še posebej, kadar so bili povzročitelji zlorabe njihovi skrbniki.
- *Travma, ki je posledica nasilja, se pogosto ohranja in prenaša naprej.* Pri posameznikih, ki so žrtev nasilja, je tveganje, da sami postanejo povzročitelji nasilja, povečano.

- *Travma posebej prizadene ranljive skupine ljudi*, kot so posamezniki, ki so izpostavljeni revščini, so brez doma, imajo težave v duševnem zdravju, se soočajo z odvisnostjo ali imajo razvojne motnje. Vse tovrstne skupine imajo povečano tveganje za nasilno viktimizacijo.
- *Travma vpliva na posameznikovo sposobnost vzpostavljanja potencialno podpornih odnosov*. Osebe z izkušnjo zlorabe so pogosto zadržane do vključevanja v sisteme pomoči ali pa le-te hitro opustijo. Povečana previdnost in sumničavost sta sicer pomembna in razumljiva obrambna mehanizma pri soočanju s travmo, vendar pa lahko prav ti načini spoprijemanja otežijo čutenje občutka varnosti in zaupanja, ki sta potrebna za vzpostavljanje podpornih odnosov.
- *Travma se je pogosto pojavila v kontekstu storitev*. Neustrezne prakse in druge dejavnosti, ki lahko sprožijo odzive, povezane s travmo, so še vedno prepogoste v sistemih podpore in pomoči.
- *Travma prizadene tako osebje kot tudi uporabnike v sistemih socialnih storitev*. Stresorji močno vplivajo na administratorje, strokovne delavce in podporno osebje. Poleg pogoste sekundarne travmatizacije so prisotne tudi grožnje fizični in čustveni varnosti. Zahteve po vedno večjem obsegu dela z vse manj razpoložljivimi viri predstavljajo stalnico delovnega okolja, kar lahko ogrozi zmožnosti posameznikovega spoprijemanja s tovrstnimi stiskami.

SAMHSA (2014, str. 9) definira program, organizacijo ali sistem, ki je osnovan na pristopu, ki temelji na razumevanju travme, kot takšen, ki:

- se zaveda široko razširjenega vpliva travme;
- razume možne poti za okrevanje;
- prepozna znake in simptome travme pri posameznikih, družinah, osebju in drugih, ki so vključeni v sistem;
- se odziva s polnim vključevanjem znanja o travmi v politike, postopke in prakse;
- si aktivno prizadeva preprečiti retravmatizacijo.

SAMHSA (Op. cit., str. 9–10) nadalje pojasnjuje, da imajo vsi posamezniki na vseh ravneh organizacije ali sistema osnovno znanje o travmi in razumevanje, kako lahko travma vpliva na družine, skupine, organizacije, skupnosti pa tudi posameznike. V povezavi s tem je prisotno razumevanje posameznikovih izkušenj in vedenj v kontekstu strategij spoprijemanja, ki jih je razvil za namen soočanja z obremenjujočimi okoliščinami. Posamezniki v organizaciji ali

sistemu so prav tako sposobni prepoznati znake travme, ki so lahko odvisni od spola, starosti ali okolja. Na podlagi tega so se sposobni odzvati z uporabo načel pristopa na vseh področjih delovanja. Z aktivnim prizadevanjem preprečevanja retravmatizacije tako uporabnikov kot osebja so usposobljeni tudi za prepoznavanje organizacijskih praks, ki lahko povzročijo retravmatizacijo oseb z izkušnjo travme. O retravmatizaciji pišeta tudi Mešl in Drobnič Radobuljac (2024, str. 215), ki poudarjata, da je izogibanje retravmatizaciji in povzročanja dodatne škode v procesih podpore in pomoči eno ključnih izhodišč pristopa, kar lahko dosežemo z upoštevanjem človekove travmatiziranosti in razumevanjem, da osebe s travmatičnimi izkušnjami ne potrebujejo nujno enake oblike pomoči.

Glede na zapisano v tem podpoglavju tako Fallot in Harris (2009, str. 2) kot tudi SAMHSA (2014, str. 10) opozarjajo na pomen skrbi za zaposlene, ki so lahko v okviru svojega dela prav tako izpostavljeni travmi, retravmatizaciji, sekundarni travmatizaciji in ogroženosti njihove fizične in čustvene varnosti. V povezavi s tem Schiff, Liu, Wenger in Knapp (2019, str. 13) ugotavljajo, da ima lahko na razumevanju travme utemeljen pristop pomembno vlogo pri skrbi za zaposlene, saj prispeva k zmanjševanju stresa, kar se posledično odraža tudi na uporabnikih. S tem avtorji (Ibid.) poudarjajo pomembno ugotovitev, ki podpira potrebo po uvajanju dotičnega pristopa v vse organizacije, ki delujejo na področju dela z ljudmi.

Osnovna načela pristopa povzemajo Hopper, Bassuk in Olivet (2010, str. 81–82) in SAMHSA (2014, str. 10), ki navajajo, da ta vključujejo ozaveščenost o travmi, zagotavljanje varnosti, zaupanja, izbire, sodelovanja in krepitve moči ter krepitev občutka nadzora in moči pri osebah z izkušnjo travme ob hkratnem zagotavljanju varnega okolja tudi za strokovne delavce. Poleg tega so pomembni tudi transparentnost, vrstniška podpora, vzajemnost, upoštevanje posameznikovega glasu ter kulturnih, zgodovinskih in spolno pogojenih vidikov.

Pomemben vidik je prav tako vključevanje vseh zaposlenih, vključno z vodstvom, strokovnimi delavci in podporno službo, v izobraževanja o travmi v okviru organizacije, ki deluje po načelih na razumevanju travme utemeljenega pristopa. Pri tem je posebej poudarjena vloga osebja, kot je na primer receptor, saj prav prvi stik pomembno vpliva na občutek varnosti posameznika ob vstopu v organizacijo (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2024, str. 216).

Čeprav se je dotični pristop sprva razvijal na področju obravnave odraslih, novejša raziskava poudarjajo potrebo po njegovi uporabi tudi v sistemih, kjer delajo z otroki (Conradi in Wilson, 2010, str. 623). V povezavi s tem avtorji (Ibid.; Hodas, 2006, str. 33) navajajo, da se lahko pristop uresničuje v različnih okoljih, kot so zdravstvene ustanove, socialnovarstvene oblike

oskrbe, vzgojne ustanove, šole in domače in skupnostno okolje. Kot še izpostavlja Hodas (Ibid.), tovrstna oskrba temelji na zagotavljanju tako fizične kot čustvene varnosti s strani odraslih skrbnikov za otroka z izkušnjo travme, kar je ključni pogoj za otrokovo pripravljenost na spremembe, nove poglede in sprejemanje pomoči.

1.3.2.1. Udejanjanje na razumevanju travme utemeljenega pristopa na centru za socialno delo

Javne institucije in sistemi storitev, ki so namenjeni zagotavljanju podpore in pomoči posameznikom, kot je CSD, so lahko sami po sebi vir travme. Prakse, kot so prisilne intervencije, nenadna odstranitev otroka iz družine v sistemu zaščite otrok, zastrašujoči postopki v kazenskopravnem sistemu, lahko retravmatizirajo posameznike, ki vstopajo v tovrstne sisteme z že obsežno zgodovino travmatičnih izkušenj. Takšne prakse pogosto otežujejo doseganje želenih izidov, zato je ključnega pomena, da delo strokovnih delavcev v tovrstnih organizacijah izhaja iz pristopa, ki temelji na razumevanju travme (SAMHSA, 2014, str. 2; Bent-Goodley, 2018, v Levenson, 2020, str. 1).

Mešl in Drobnič Radobuljac (2024, str. 217–218) poudarjata skladnost temeljnih postmodernih izhodišč socialnega dela in pristopa, utemeljenega na razumevanju travme. V povezavi s tem izpostavita izhodišča postmodernega socialnega dela, ki so hkrati temeljni koncepti, na katerih temeljijo sodobni pristopi za delo s travmami, in sicer: delovni donos, sogovornik kot strokovnjak na podlagi svojih izkušenj, soustvarjanje želenih izidov v sodelovalnih procesih pomoči, delo v sedanjosti, delo iz perspektive moči, krepitev odpornosti in etika udeležnosti.

V povezavi s slednjim povezujem kritično razmišljanje in ugotovitve Leotti in Wahab (2024, str. 14), ki se sprašujeta o ločnici med na razumevanju travme utemeljenega pristopa in tistim, kar se običajno razume kot »dobra praksa socialnega dela«. Socialno delo kot stroka namreč zagovarja načela, kot so spoštovanje, empatija, krepitev moči in zagovorništvo, ter si prizadeva spodbujati odpornost posameznikov in skupnosti ter jim pomagati pri premagovanju izzivov z odkrivanjem njihovih virov in moči. Poleg tega stremi k razumevanju kompleksnega prepletanja bioloških, psiholoških, socialnih in okolijskih dejavnikov, ki vplivajo na izkušnje in vedenje posameznikov. Na podlagi tega se poraja vprašanje, kako se na razumevanju travme utemeljen pristop razlikuje od tovrstnega socialno-delovnega empatičnega in na posameznika osredotočenega pristopa.

Avtorja (Ibid.) ugotavljata, da je pristop namreč prikazan v okviru svojega edinstvenega poudarka na videnje vsakega vidika podpore in pomoči skozi prizmo travme. Poleg spodbujanja

varnosti in okrevanja si aktivno prizadeva preprečevati retravmatizacijo, kar je v standardni praksi socialnega dela morda manj poudarjeno. Kljub temu ugotovitve avtorjev (Ibid.) kažejo, da pristop v svojem videnju ni specifičen, saj so elementi pristopa tesno usklajeni tudi z uveljavljeno »dobro« prakso socialnega dela.

Pa vendar Mešl in Drobnič Radobuljac (2024, str. 217–218) opozarjata na pomanjkljivo občutljivost pri strokovnih delavcih in celotnih organizacij, ki bi prepoznale travmo kot dejavnik številnih težav in razvile prakse, ki bi podpirale okrevanje posameznikov z izkušnjo travme. V povezavi s tem izpostavita predvsem področje zaščite otrok, kjer menita, da bi bila vpeljava na razumevanju travme utemeljenega pristopa nujna. Nadalje zapišeta, da je za premik od tradicionalnega sistema zaščite otrok k sistemu, ki temelji na razumevanju travme, potrebna paradigmatška sprememba pri vseh zaposlenih, v različnih organizacijah kot tudi na različnih ravneh posameznih organizacij. Potrebne spremembe avtorici (Op. cit., str. 218–219) povzemata na podlagi Atwool (2018) in *Developing a trauma-informed child welfare system* (b. d.):

- »Leča travme« predvideva novo razumevanje vedenj, ki so posledica travme in so bila v preteklosti interpretirana kot duševna bolezen ali odklonsko vedenje »porednega otroka«.
- *Sprememba ciljev* pomeni preusmeritev od tradicionalnega utemeljevanja trpinčenja in zagotavljanja otrokove fizične varnosti k pristopu, ki poudarja zdravljenje vplivov travme in krepitev otrokove čustvene in socialne blaginje, pri čemer sta ključna varnost in stabilnost.
- *Pomen sodelovanja* predvideva povečanje sodelovanja med različnimi službami za namen krepitev otrokove blaginje, kar zajema komunikacijo, skupno načrtovanje, sledenje skupnim ciljem in medsebojno posredovanje informacij.
- *Osredotočanje na zgodnje intervencije* pomeni osredotočanje na zgodnje odkrivanje travme in programe zgodnjih intervencij za namen preprečevanja dolgotrajnega vpliva travme.
- *Pristop k družinam* predvideva jasno ločnico med neprostovoljnim in prostovoljnim sodelovanjem v postopkih družine, kar pripomore k hitrejšemu okrevanju po izkušnji travme.
- *Zavedanje medgeneracijske travme* pomeni razumevanje, da imajo lahko tudi drugi družinski člani izkušnjo travme, ki vpliva na njihovo neustrezno vedenje zaradi neustreznih odzivov na njihovo travmo.

- *Vloga strokovnjakinj in strokovnjakov na področju zaščite otrok* zajema posvečanje odkrivanju travme, prispevanje k razvoju učinkovitih programov na področju duševnega zdravja in zagotavljanje uresničevanja zastavljenih ciljev.
- *Zavedanje sekundarne travmatizacije* pomeni namenjanje pozornosti na vplive travme pri vseh vpletenih v sistem, kar zajema tako otroke, starše kot tudi strokovne delavce. V nasprotnem primeru pomeni zanemarjanje sekundarne travmatizacije zmanjšano učinkovitost in izgorelost.

O udejanjanju pristopa na CSD sem raziskovala tudi v diplomskih in magistrskih delih Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani, ki prihajajo do podobnih ugotovitev. Ličen (2020, str. 81–82) ugotavlja, da imajo ustrezna znanja o travmi predvsem strokovne delavke, ki delajo na področjih, kjer so izkušnje travme uporabnikov pogoste, na primer na področju rejništva. Takšnega znanja pa primanjkuje pri tehničnem osebju, ki je pogosto prvo v stiku z uporabniki. Kot razloge za to navaja posredno obravnavo travme, usmerjenost zaposlenih k iskanju rešitev, družbeno zanikanje travme, časovni pritisk ter administrativno naravnani način dela, zaradi česar lahko travma ostane spregledana. V povezavi s tem prihaja do zaključka (Op. cit., str. 84), da je na CSD za namen skladnosti delovanja z na razumevanju travme utemeljenim pristopom »[...] potrebna paradigmatška sprememba pogleda in odnosa zaposlenih na ljudi z izkušnjo travme«.

Klarić v svojem diplomskem delu (2016, str. 67) ugotavlja, da socialne delavke niso seznanjene s pristopom, ki temelji na razumevanju travme, čeprav pri svojem delu udejanjajo elemente pristopa, saj so le-ti skladni s temeljnimi načeli in vrednotami socialnega dela. Slednje ugotavlja tudi Debevc v svojem diplomskem delu (2022, str. 66), ki je raziskavo izvedla med socialnimi delavci, ki delujejo na področju zaščite otrok. Ob tem zaključuje, da so socialni delavci naklonjeni uvedbi na razumevanju travme utemeljenega pristopa na področju zaščite otrok, saj med drugim prepoznajo pomanjkanje poglobljenih znanj o travmi in dostopnih strokovnjakov, ki so usposobljeni za delo s travmami.

1.3.2.2. Prispevek na razumevanju travme utemeljenega pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije

Med na razumevanju travme utemeljenim pristopom in preprečevanjem sekundarne viktimizacije je mogoče prepoznati vzporednice. Kot je zapisala Preda (2025, str. 49–50), lahko sekundarna viktimizacija med drugim povzroči travmo. Že sama izkušnja, zaradi katere posameznik poišče pomoč, je lahko travmatična. Kot zapišejo SAMHSA (2014, str. 2) in Bent-

Goodley (2018, v Levenson, 2020, str. 1), so javne institucije in sistemi storitev namenjeni zagotavljanju podpore in pomoči posameznikom lahko sami po sebi vir travme in lahko retravmatizirajo posameznike, ki vstopajo v tovrstne sisteme z že obsežno zgodovino travmatičnih izkušenj. V tem kontekstu je pomembno, kako se strokovni delavci odzovejo, saj so ravno neustrezni odzivi in s tem zavrnitev ali pomanjkanje pričakovane podpore za žrtev, ki je doživela primarno viktimizacijo oziroma doživlja travmo, vir sekundarne viktimizacije (Symonds, 1980, v Mariano, 2025, str. 96). Prav tako tovrstne prakse otežujejo razreševanje stisk posameznikov, zaradi katerih poiščejo pomoč, zato je pomembno, da delo strokovnih delavcev v tovrstnih organizacijah izhaja iz pristopa, ki temelji na razumevanju travme (SAMHSA, 2014, str. 2; Bent-Goodley, 2018, v Levenson, 2020, str. 1).

Zavedanje o neustreznih institucionalnih odzivih se pojavi tudi v okviru pristopa, saj ta deluje na podlagi razumevanja, da se travma lahko pogosto pojavi v kontekstu storitev (Fallot in Harris, 2009, str. 1–2). Poleg tega si z udejanjanjem pristopa organizacija in zaposleni prizadevajo preprečiti retravmatizacijo, kar pomeni, da stremijo k tem, da so bolj pozorni na organizacijske prakse, ki lahko povzročijo retravmatizacijo oseb z izkušnjo travme (SAMHSA, 2014, str. 9–10).

Prispevek pristopa je na podlagi pregleda literature in predstavljenih izhodišč razviden tudi v okviru njegovih osnovnih načel, ki med drugim vključujejo zagotavljanje varnosti, zaupnosti, izbire, sodelovanja, krepitev moči, krepitev občutka nadzora in moči, transparentnost, upoštevanje posameznikovega glasu (Hopper, Bassuk in Olivet, 2010, str. 81–82; SAMHSA, 2014, str. 10). Navedena načela lahko pomembno prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije, saj odgovarjajo na ravnanja, ki jo povzročajo. Preda (2025, str. 49–50) na primer tovrstna ravnanja našteje, in sicer so to med drugim pomanjkanje občutljivosti, prelaganje odgovornosti na žrtev, neusklajenost s potrebami žrtve, obtoževanje in dvom v žrtev, zahteve po deljenju intimnih osebnih podatkov. Iz tega izhaja, da lahko pomanjkanje občutljivosti in zahteve po deljenju intimnih osebnih podatkov naslovi načelo zagotavljanja varnosti in zaupanja. Prelaganje odgovornosti na žrtev ter obtoževanje in dvom vanjo sta na primer v nasprotju z načelom krepitev moči in načelom upoštevanja posameznikovega glasu. To načelo lahko povežemo z neusklajenostjo s potrebami žrtve, kar pa lahko naslovita tudi načelo sodelovanja in načelo izbire, na podlagi česar posameznike vključujemo v procese odločanja.

Delovanje na podlagi na razumevanju travme utemeljenega pristopa pomeni tudi sodelovanje med različnimi službami za namen krepitev posameznikove blaginje (Atwool, 2018;

Developing a trauma-informed child welfare system, b. d., v Mešl in Drobnič Radobuljac, 2024, str. 219), kar je pomembno, saj lahko slabo medinstitucionalno sodelovanje sekundarno viktimizacijo poglobi (Victim Support Europe, 2022, str. 4). Medinstitucionalen pristop je prav tako osrednje vodilo Hiše za otroke, katere ciljna skupina so otroci, ki stremi k zmanjševanju sekundarne viktimizacije in s svojim delovanjem zmanjšuje možnosti za podoživljanje travme otroka. Poleg tega deluje Hiša za otroke na podlagi standardov, izmed katerih se zagotavlja sodelovanje z otrokom ter spoštovanje in zagotavljanje njegove pravice do svobodnega izražanja in dostopa do informacij, kar lahko prav tako povežemo z osnovnimi načeli pristopa, in sicer z načelom možnosti izbire, sodelovanja, krepitev občutka nadzora in moči ter upoštevanja posameznikovega glasu (Hopper, Bassuk in Olivet, 2010, str. 81–82; SAMHSA, 2014, str. 10; Hiša za otroke, b. d., str. 2–6).

Na podlagi navedenega sama vidim doprinos na razumevanju travme utemeljenega pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije otrok z izkušnjo travme, mnenje o tem pa sem raziskovala tudi med strokovnimi delavkami, zaposlenimi na CSD, kar predstavim v nadaljevanju v poglavju »Rezultati«.

2. OPREDELITEV PROBLEMA

CSD predstavljajo pomemben del mozaika v sistemu zaščite otrok, saj naj bi zagotavljali podporo, pomoč in varnost v obremenjujočih situacijah, ki so lahko za otroke travmatične. Pri tem imajo posebno vlogo, saj pogosto predstavljajo prvi stik otrok in njihovih družin z institucijami pomoči, kar pomeni, da lahko neustrezne prakse, ki so jih otroci in njihove družine deležni, pomembno vplivajo na nadaljnje doživljanje postopkov in zaupanje v sistem. Kot izhaja iz predstavljene literature v teoretičnem uvodu, pa lahko negativne izkušnje v institucijah izkušnjo travme še dodatno poglobijo.

Zanimanje za izvedbo dotične raziskave izhaja tudi iz mojega osebnega razmisleka o ironiji sistemov pomoči, namreč institucije, katerih temeljni namen je zaščita, podpora in pomoč, lahko s svojim delovanjem prispevajo k dodatni stiski posameznikov, ki z zaupanjem poiščejo pomoč na pristojnih institucijah. Še toliko več teže pa ima dejstvo, da so tega deležni tudi otroci, ki so v primerjavi z odraslimi posebej ranljivi, zato so lahko zanje tovrstne prakse še toliko bolj obremenjujoče in puščajo dolgotrajne posledice.

Na podlagi navedenega želim z magistrskim delom raziskati, kako dobro strokovne delavke na CSD, ki sodelujejo z otroki z izkušnjo travme, razumejo koncept sekundarne viktimizacije otrok v okviru na razumevanju travme utemeljenega pristopa in kako v skladu s tem delujejo v praksi. Delo v okviru dotičnega pristopa je namreč pomembno, saj na ta način strokovne delavke, ki so vključene v zaščito otrok, delujejo na podlagi razumevanja travme in učinkov le-te na posameznike. S tem so zmožne prepoznati travmo in se nanjo ustrezno odzivati ter delovati na način, ki povečuje fizično in psihološko varnost ter nuditi podporo in pomoč pri okrevanju otroka in družine (NCTSN, b. d.).

Kot navajata Mešl in Drobnič Radobuljac (2024, str. 217–218), se na razumevanju travme utemeljen pristop odraža v praksi socialnega dela v okviru temeljnega socialno delovnega koncepta – delovni odnos, a je kljub temu praksa nekaterih strokovnih delavk na tem področju pomanjkljiva. Ključno pa je tudi, da delo strokovnih delavk v okviru postopkov zaščite otrok temelji na ustreznih praksah in odzivih, ki ne povzročajo sekundarne viktimizacije, kar opozarjajo Frangež, Drobnič Radobuljac in Kodele (2024, str. 150).

Z magistrskim delom želim to področje dodatno raziskati in osvetliti, saj je to področje v okviru CSD še vedno premalo raziskano. Ob tem me zanima tudi, katere spremembe bi bile potrebne za učinkovitejše preprečevanje sekundarne viktimizacije otrok na CSD. Magistrsko delo bo tako prispevalo k večji ozaveščenosti o sekundarni viktimizaciji otrok, njenih posledicah in

pomenu njenega preprečevanja v kontekstu na razumevanju travme utemeljenega pristopa, hkrati pa bi prispevalo tudi k razvoju oblik podpore, ki jih potrebujejo strokovne delavke.

Opredelila sem naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Kako strokovne delavke na centrih za socialno delo razumejo koncept sekundarne viktimizacije otrok?
2. Katere prakse in pristope strokovne delavke uporabljajo, da bi preprečile sekundarno viktimizacijo otrok v okviru svojega dela?
3. Kako dobro so strokovne delavke na centrih za socialno delo seznanjene z na razumevanju travme utemeljenim pristopom?
4. Katere spremembe so potrebne za preprečevanje sekundarne viktimizacije otrok na centrih za socialno delo?

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave

Magistrsko delo je kvalitativna raziskava, saj sem zbirala besedne opise na podlagi pogovorov z relevantno populacijo glede na raziskovalni problem. Magistrsko delo je prav tako eksplorativna ali poizvedovalna raziskava, saj predstavlja uvod v spoznavanje izbranega področja, ki do sedaj še ni bilo dovolj raziskano. S tem bo magistrsko delo prispevalo osnovo, na podlagi katere bodo lahko izvedena nadaljnja in bolj poglobljena raziskovanja. Poleg tega je magistrsko delo empirična raziskava, saj sem zbirala novo in neposredno izkustveno gradivo s pomočjo spraševanja (Mesec, 2009, str. 80–85).

3.2. Raziskovalni instrument in viri podatkov

Raziskovalni instrument, ki sem ga uporabila, je vodilo za intervju, ki predstavlja pregled ključnih tem, o katerih sem v intervjujih poizvedovala (Mesec, 2009, str. 240). Vodilo za intervju je sestavljeno iz štirih različnih tematskih sklopov (razumevanje sekundarne viktimizacije, preprečevanje sekundarne viktimizacije, na razumevanju travme utemeljen pristop, potrebne spremembe) s skupno šestnajstimi vprašanji odprtega tipa. Ob tem sem zastavljala tudi vprašanja, ki niso bila predvidena v okviru vodila za namen pridobivanja potrebnih informacij, kar pa je bilo odvisno od odgovorov intervjuvank. Poleg tega sem na začetku intervjuja spraševala o demografskih podrobnostih, in sicer o izobrazbi, dodatnih strokovnih usposabljanjih, delovnih izkušnjah in delu na CSD.

Vodilo za intervju je med prilogami (glej Prilogo 9.1.).

3.3. Populacija in vzorčenje

Populacijo v mojem magistrskem delu predstavlja devet strokovnih delavk, ki so bile v letu 2025 zaposlene na CSD v Ljubljani na različnih enotah (Center, Bežigrad, Moste-Polje in Vič-Rudnik). Raziskava je potekala v okviru CSD Ljubljana zaradi praktične dostopnosti in izvedljivosti raziskave. Strokovne delavke so delo opravljale na različnih področjih (ukrepi za varstvo koristi otrok, rejništvo, pomoč družini za dom, nasilje v družini, razveze, delo z mladostniki), imele pa so tudi različno dolge delovne izkušnje (9 mesecev–23 let) in z izjemo štirih (dve zaposleni sta študirali psihologijo, tretja pedagogiko in četrta pravo) enako izobrazbo (socialno delo). Vse pa so imele izkušnje z delom z otroki z izkušnjo travme. Z njimi sem stopila v stik osebno ali po elektronski pošti na podlagi seznama zaposlenih na CSD Ljubljana.

Populacijo sem vzorčila, saj sem zbirala gradivo samo pri določenem številu enot znotraj celotne populacije. Vzorec je neslučajnostni, saj vsaka enota populacije ni imela enake možnosti, da bo izbrana in upoštevana pri raziskavi. Vzorec je prav tako priročni, saj sem za potrebe svoje raziskave proučevala tisto skupino ljudi, ki mi je bila najbolj dostopna (Op.cit., str. 153).

3.4. Zbiranje podatkov

Podatke sem zbirala z metodo spraševanja, in sicer s pomočjo delno standardiziranih intervjujev. Zbiranje podatkov je potekalo od aprila do septembra 2025. Vsi intervjuji so bili opravljeni v živo v prostorih CSD. Njihova dolžina je bila različno dolga, od približno dvajset minut do ene ure in pol. Intervjuje sem po predhodni privolitvi zvočno snemala z namenom lažjega urejanja gradiva. Pred tem sem strokovne delavke seznaniła tudi z namenom raziskave, načinom izvedbe in predvidenim časom trajanja intervjuja.

3.5. Obdelava ali analiza podatkov

Zbrane podatke sem kvalitativno analizirala. Pridobljeno gradivo sem najprej uredila tako, da sem na podlagi zvočnih posnetkov zapisala transkripte oziroma dobesedne zapise intervjujev, ki so na voljo v osebni arhivu avtorice. Vsak intervju sem označila s črko od A do I. Temu je sledilo določanje enot kodiranja, ki sem jih označila z ustrezno črko in dodala ustrezno zaporedno številko ter jih po vrstnem redu uredila v tabeli odprtega kodiranja (glej Prilogo 9.2.). Tu je bil vsaki enoti pripisan pojem, podkategorija, kategorija in tema. Zatem sem uredila še osno kodiranje (glej Prilogo 9.3.), kjer sem vse pojme zapisala pod ustrezne podkategorije, te pod ustrezne kategorije in te pod ustrezne teme.

Tabela 3.1: Primer odprtega kodiranja

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
F1	Zdi se mi, da je to predvsem neka dodatna škoda, ki nastane po tem, ko je nekdo, ki je že doživel nek travmatičen dogodek.	Dodatna škoda po travmatičnem dogodku		Razumevanja koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F2	Neka dodatna škoda, ki se zgodi, ker se institucija	Povzročena škoda s strani sistema		Razumevanja koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F3	ali oseba, ki vodi postopek neke pomoči odziva ...	Povzročena škoda s strani strokovne delavke		Razumevanja koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

3.6. Etika raziskovanja

Vseskozi raziskovanje sem bila pozorna na to, da delujem na način, da sem sodelujočim v raziskavi zagotovila spoštovanje, anonimnost, zaupnost in transparentnost. V skladu s tem posebno pozornost namenila varovanju anonimnosti in zaupnosti podatkov, saj so bili vsi pridobljeni podatki obdelani in predstavljeni na način, ki ne omogoča identifikacije posameznih strokovnih delavk, ki so sodelovale v raziskavi.

Sodelujoče sem pred izvedbo intervjujev seznaniła s temo in namenom raziskave, načinom izvedbe, predvidenim časom trajanja intervjuja ter prostovoljnostjo sodelovanja. Ker sem intervjuje želela zvočno posneti, sem pred pričetkom intervjuja sodelujoče o tem obvestila in pridobila njihovo privolitev, pri čemer so imele možnost kadarkoli odstopiti od sodelovanja ali snemanja. Zvočni posnetki so bili v času kvalitativne analize dostopni le meni, po analizi pa sem jih izbrisala.

Med pripovedovanjem strokovnih delavk o občutljivih vsebinah sem bila posebej previdna, pozorna in spoštljiva z namenom zmanjševanja morebitnega doživljanja stiske ali nelagodja pri strokovnih delavkah. V skladu s tem sem bila pozorna tako na verbalno kot neverbalno komunikacijo. V primeru zaznane stiske ali nelagodja občutljivih tem nisem dodatno poglobljala, kar pomeni, da v povezavi s tem nisem postavljala podvprašanj.

4. REZULTATI

V nadaljevanju predstavljam pridobljene rezultate, ki so urejeni glede na teme, kategorije in podkategorije. Ob tem so teme predstavljene kot podpoglavje rezultatov (npr. »4.1. Sekundarna viktimizacija«), kategorije kot podpoglavje tem (npr. »4.1.1. Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije«), podkategorije pa so navedene po alinejah (npr. »– Sistemski vzroki«).

Rezultate sem podkrepila z izjavami strokovnih delavk, kar označujem z ležečo pisavo. Na koncu vsake izjave je v oklepaju zapisana črka in ob njej ustrezna zaporedna številka, kar predstavlja posamezno enoto kodiranja oziroma pojem.

4.1. Sekundarna viktimizacija

4.1.1. Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije

Strokovne delavke so navajale, da sekundarno viktimizacijo razumejo predvsem kot dodatno škodo po doživetem travmatičnem dogodku *»Zdi se mi, da je to predvsem neka dodatna škoda, ki nastane po tem, ko je nekdo, ki je že doživel nek travmatičen dogodek.«* (F1), ki je povzročena s strani sistema *»Jaz ga doživljam tako, da ko žrtev enkrat izpove to primarno zlorabo, ki se je zgodila potem v samem procesu okrevanja, doživlja nove in nove zlorabe, na novo je postavljena žrtev, kjer pa ni nujno, da so storilci isti, ampak je storilec lahko tudi sistem.«* (H1) ali strokovnih delavk. *»[...] ali pa tisti, ki delujejo v sistemu.«* (H2)

Več strokovnih delavk se je strinjalo o nepotrebnosti sekundarne viktimizacije, pri kateri se otroka ponovno izpostavlja travmatični izkušnji. Ena od strokovnih delavk, ki je poudarjala nedopustnost in nestrokovnost sekundarne viktimizacije, jo je opredelila tudi kot takšno, ki je hujša od primarne viktimizacije. *»Ker če se to zgodi, je to najhujše ... skoraj se mi zdi včasih, da je sekundarna viktimizacija s strani institucij hujša kot pa primarna«* (B22).

Ena od strokovnih delavk sekundarno viktimizacijo razume tudi kot takšno, ki je neizogibna predvsem zaradi omejujočih sistemskih razmer. Sekundarno viktimizacijo je druga strokovna delavka konkretno opredelila, pri čemer je navajala neslišnost otroka, pripisovanje krivde otroku in večkratne izpovedi. *»[...] lahko pride do tega, da mora stokrat povedati svojo zgodbo, kar ni potrebno«* (F6).

4.1.2. Vzroki sekundarne viktimizacije

- **Sistemski vzroki**

Večkratno izpoved je v okviru sistemskih vzrokov sekundarne viktimizacije poudarilo največ strokovnih delavk, zatem pa tudi prevelik obseg dela strokovnih delavk, ki zaradi tega doživljajo stisko. *»Problem pa je, kar ne bom zanikala, je pa stiska strokovnega delavca, ki jo ima zaradi same količine dela«* (I61). Poleg tega pa so strokovne delavke poudarjale tudi dolgotrajnost postopkov in ponovno zapuščenost otroka, ki jo ena od strokovnih delavk razlaga v okviru izgube strokovne delavke, ki sodeluje z otrokom. *»Spet je pa to neka oseba zaupna, ki jo bo čez deset srečanj izgubil. In to je ena sekundarna viktimizacija, ponovna izguba osebe«* (A105). V povezavi s slednjim druga strokovna delavka v okviru zapuščenosti otroka poudarja izkušnjo, kjer otroka zapusti rejnica zaradi odpovedi rejniške pogodbe. *»[...] ker ni hujšega kot to, da je ponovno zapuščen s strani rejnice, ker se lahko zgodi tudi, da rejnica odpove pogodbo. To je sekundarna viktimizacija z veliko začetnico«* (B82).

Kot sistemske vzroke je ena od strokovnih delavk navedla več vzrokov, in sicer neustreznost zakonodaje in pomanjkanje prostih mest v strokovnih centrih. *»[...] če pri odvzemu otroka veš, da bi bilo bolje, da je v stanovanjski skupini, pa ga moraš namestiti v vzgojni zavod ali pa obratno, ampak nimaš vedno te možnosti.«* (A42). Navajala pa je tudi pomanjkanje in fluktuacijo kadra ter omejenost izbire ustreznih možnosti za otroka. *»Vedno tehtaš ne nujno med najboljšimi opcijami, ampak kaj bo manjše breme«* (A44).

Druga strokovna delavka je poudarjala izvajanje stikov kljub tveganju kot sistemski vzrok sekundarne viktimizacije otroka. *»[...] in bi po neki logiki bilo treba, da bi bili stiki prepovedani, pa se vseeno izvajajo, ker je to še dvom, ker je še sum, se potem neki stiki uvajajo, ki skoraj zagotovo, v kolikor se je travma zgodila, povzročajo sekundarno viktimizacijo«* (H12).

– Delovanje strokovnih delavk

V okviru delovanja strokovnih delavk kot vzrok za sekundarno viktimizacijo so bili odgovori raznoliki z izjemo treh primerov, kjer si dve strokovni delavki delita mnenje in navajata nezadostno strokovno usposobljenost. *»Mogoče tudi, če izprašuje nekdo, ki nima toliko znanja, da bi vprašanja na napačen način postavil«* (C21). Drugi dve sta izpostavili neinformiranje otroka *»[...] da otroka na začetku ni informiral z njegovimi procesnimi pravicami.«* (A31), *»[...] ali da otroka niso seznanili s tem, kaj se dogaja.«* (H24) in tretji dve nezaupanje otroku *»Najhujša posledica ali pa najhujši razlog za sekundarno viktimizacijo je to, da se otroku ni verjelo«* (H22).

Poleg tega je ena od strokovnih delavk poudarila neustrezno opredeljevanje strokovnih delavk do povzročiteljev nasilja. Negativen govor o starših, ki izvajajo nasilje, lahko pri otroku vzbudi občutek krivde. Otrok ima namreč starše, kljub temu da nad njim izvajajo nasilje, še vedno rad.

[...] včasih je to lahko povzročeno s strani strokovnega delavca še dodatno, da ima krivdo, na primer – otroci tudi, če doživljajo s strani staršev nasilje, še ne pomeni, da jih nimajo radi. Se pravi, da bi strokovni delavec okrepil občutek krivde s tem, da bi grdo govoril o mami ali pa o očetu na neprimeren način, [...] (A23).

Med drugim je navajala tudi rigidno opravljanje nalog *»Tukaj se pač dela tako, da se zadosti nekim nalogam, češ, jaz sem po katalogu to nalogo opravil, sodišču je to odposlano in "I am done".«* (A33), kršitev varovanja zaupnosti otrokove izjave, pogajanje s starši v škodo otroka, neustrezen čustven odziv strokovnih delavk ob otrokovem razkritju *»Zdaj to bi bila sekundarna viktimizacija, da ti otrok nekaj izpove in se potem tam ti tudi psihiraš. Ali pa ga dojemaš, kako je on ubog.«* (A126), prelaganje odgovornosti na zunanje institucije in podajanje neuresničljivih obljub otroku.

Poudarjena je bila tudi odsotnost odnosa med otrokom in strokovnimi delavkami kot vzrok za sekundarno viktimizacijo. *»Namen tega je, če mi hočemo z ljudmi delati, če hočemo delati socialno delo, moramo imeti odnos in za odnos je potreben varen prostor. Če ga ni, je to ponovna viktimizacija in to je predpogoj, ker če ne, se zgodi sekundarna viktimizacija in je zelo težko priditi nazaj«* (B127). Ena izmed strokovnih delavk je navajala neobčutljivost za potrebe otroka, pomanjkanje obveščanja med strokovnimi delavkami, zaradi česar mora otrok večkrat izpovedovati sovjo zgodbo *»Na primer to, da je otrok povedal enemu strokovnemu delavcu, potem je naslednjič je moral drugemu govoriti, ki ni bil seznanjen s to zadevo, in potem je zopet moral ponoviti, kar je že prejšnjič povedal.«* (D32) in odsotnost predhodnega informiranja o družini.

Poudarjeni pa sta bili tudi pomanjkanje prepoznavanja otrok kot posrednih žrtev nasilja in pomanjkanje poudarjanja samorefleksije pri strokovnih delavkah, s pomočjo česar bi strokovne delavke ozaveščale svoje predsodke, način dela in odzive. *»Pa mogoče to, da premalo poudarjamo to, da moramo tudi strokovni delavci znati biti ozaveščeni v tem delu, koliko smo res, koliko imamo naših predsodkov, kako delamo, kako se odzivamo«* (H14).

– Delovanje zunanjih institucij

V okviru delovanja zunanjih institucij so strokovne delavke največkrat izpostavile večkratne pogovore in neusklajeno medinstitucionalno delovanje kot vzrok za sekundarno viktimizacijo. Ena od strokovnih delavk je glede večkratnih pogovorov izpostavila delovanje določenih sodišč, ki s svojim delovanjem ne preprečujejo večkratnega izpovedovanja otrok. »[...] ena sodišča so pa taka, da v bistvu sodnica ne zmore zaščite oziroma jo skrbi, pa potem, da gre otrok še k izvedencu na razgovor pa kliničnemu psihologu ... in je v bistvu toliko enih razgovorov, da otrok ne ve več kaj povedati.« (C35), druga pa delovanje šol, kjer učiteljica ne zagotovi zaščite otroka in s tem zaupnosti njegove izpovedi, svetovalna delavka pa izvede pomanjkljiv pogovor, ki ga morajo na CSD ponovno izvesti.

Recimo, da otroka učiteljica sprašuje kar med poukom, kaj je bilo, in potem pokliče svetovalno službo, ki ga začne ponovno spraševati in on pove, da ga je mami udarila. In ona že v bistvu vodi razgovor z njim, ona to zapiše, pošlje nam in moramo ponovno iti govoriti z njim, ker gospa učiteljica ni vsega vprašala (D46).

V povezavi z delovanjem šol je bila navedena neustrezna razmejitev institucionalnih vlog, kot je povedala ena od strokovnih delavk. »[...] šola je kar opravila razgovor z otrokoma in poslala transkript tega, ki je bil po vsem razgovor z otrokoma, ki bi ga moral opraviti CSD in ne šola. Šola lahko opravlja samo razbremenilne pogovore« (B70).

Kot vzrok za sekundarno viktimizacijo pa je ena od strokovnih delavk navedla tudi pritisk na CSD s strani drugih zunanjih institucij.

[...] in včasih se zgodi, da dobimo primere ali situacije družin, kjer imamo tudi mi zelo zvezane roke v tem smislu, da je toliko nekih pritiskov tudi zunanjih institucij, vrtca, šole, zdravstvenih ustanov, predvsem pa sodišča in moramo po tem iti v drastičnejše posege, kakor bi pa mogoče drugače (I4).

– Drugo

Vzroke sekundarne viktimizacije, ki niso spadali v sistemske vzroke, delovanje strokovnih delavcev in delovanje zunanjih institucij sem opredelila v podkategoriji »Drugo«.

V okviru tega je ena od strokovnih delavk poudarila izjemne okoliščine kot vzrok sekundarne viktimizacije, ki strokovnim delavkam omejuje možnosti delovanja. To je razložila na primeru, ko je oče otroka držal skozi okno in strokovnim delavkam s CSD grozil, da ga bo spustil, če bo prisotna tudi policija.

[...] oče je otroka držal skozi okno in nam grozil, da ga bo spustil, če bomo prišli notri s policijo. Ni bilo druge, da je policija potem odšla, ker oče bi ga spustil ... Zato so včasih kakšne take, ki se zdijo skrajno neetične ... v nekih danih okoliščinah, ko ti zmanjkuje časa, ko so otroci akutno ogroženi, ko pač niti z represivnimi organi niti z izvršbo ne gre ... (B107).

Govorila pa je tudi o izgorelosti strokovnih delavk, kar vpliva na morebitne neustrezne odzive, ki vodijo v sekundarno viktimizacijo. *»Dejansko se dogajajo tudi stvari zaradi hude iztrošenosti strokovnih delavk, ki se ne bi smele« (B144).*

O otrokovi podrejenosti odraslemu in jezikovnih ovirah, ki lahko povzročijo sekundarno viktimizacijo, je govorila druga strokovna delavka, ki je glede otrokove podrejenosti povedala, da je le-to nevarno. *»Je pa tako, da otrok upošteva avtoriteto in ti kot odrasel prideš do njega in ti si avtoriteta in on misli, da mora vse ubogati in da mora tudi govoriti, zato je to tako nevarno. Ta pozicija, v kateri smo mi« (D28).* O jezikovnih ovirah pa je govorila v kontekstu tega, da spraševanje s prevajalci lahko povzroči sekundarno viktimizacijo, saj ne moremo vedeti, kako bodo naša vprašanja prevedena. *»Več je teh tujih družin ... tu potem sprašujemo s prevajalcem. Te otroke, ki te ne poznajo, ne razumeš njihovega jezika. Ne veš, kako bo on to prevedel. To je spet ena stvar, ki lahko pripelje do sekundarne viktimizacije« (D38).*

4.1.3. Preprečevanje sekundarne viktimizacije

– Načini preprečevanja

Večina strokovnih delavk je poudarila zadostno strokovno usposobljenost, transparentnost strokovnih delavk, timsko delo, sodelovanje z zunanjimi institucijami in izogibanje večkratnemu zasliševanju otroka kot način preprečevanja sekundarne viktimizacije. V povezavi s tem je ena od strokovnih delavk o zadostni strokovni usposobljenosti povedala, da na njeni enoti poskrbijo, da pogovore z otroki opravi psihologinja, ki je na področju pogovorov z otroki najbolj usposobljena. *»Tu pri nas se držimo tega, da razgovore z otroki opravlja psihologinja, čeprav tudi me strokovne delavke to znamo narediti, ampak če se le da, to opravi tisti, ki je najbolj izobražen v hiši v tej smeri in ima dodatna usposabljanja za to. Prav z vidika, da ja ne bi šlo kaj narobe« (B10).* Ista strokovna delavka je povedala, da v okviru transparentnosti z namenom preprečevanja sekundarne viktimizacije deluje tako, da je s starši transparentna glede njenih nalog, njene službe in namena. *»[...] in da iskreno povem, če me starši kaj vprašajo, jim tudi povem, kakšna je moja naloga, kaj jaz v službi delam, da razumejo, zakaj pridem« (B86).*

O sodelovanju z zunanjimi institucijami, kar je bil zelo pogost odgovor, so strokovne delavke povedale, da na takšen način pridobivajo različna poročila s strani raznolikih institucij. »[...] lahko pridobivamo različna poročila tako z vrtca, zdravstvenega doma, policije, šole, vrtca, tako da imamo lahko res širok vpogled v to [...]« (I28). Prav tako sodelujejo na način, da poskrbijo za natančno poročanje o opravljenem pogovoru z otrokom z namenom preprečevanja večkratnega izpraševanja otrok.

Se pravi, ko grem na šolo opraviti razgovor, želim to res tako natančno zapisati in ponoviti in sporočiti vsem drugim, v smislu policiji ... da ga ne bodo še oni ali pa skupaj s policijo opravi pogovor, da so oni prisotni, jaz pa govorim, ker je to pomembno za zbiranje predkazenskega postopka in potem gre ta izjava na tožilstvo (D8).

Večkrat je bil poudarjen tudi odnos med otrokom in strokovno delavko, v okviru česar je ena izmed strokovnih delavk opredelila, da z otrokom gradi odnos s pomočjo posvečanja časa spoznavanju, igri in smehu.

Predvsem to, da veliko časa v razgovoru posvetim grajenju odnosa. Se pravi, kadarkoli sem v stiku z otrokom, imam ene petnajst minut samo spoznavanja, igre, se pravi, da se otrok najprej sprosti in da mi začne zaupati. Jaz grem res na njihov nivo, veliko se smejemo na začetku (D53).

Poleg tega je več strokovnih delavk izpostavilo varovanje zaupnosti otrokove izjave.

Kot pomemben varovalni dejavnik pri preprečevanju sekundarne viktimizacije je ena od strokovnih delavk navedla upoštevanje spola strokovnega delavca. »Potem pridemo lahko na primer do zaključkov: "Ja, boljše je, da ne gre moški opraviti tega razgovora.", kar je zelo pomembno« (B29). Strokovnim delavkam se prav tako zdi pomembno upoštevati otrokov glas in njegovo pripravljenost za pogovor pa tudi upoštevanje njegovega doživljanja prostora in strokovnih delavk. Bistvena pa je tudi časovna prilagoditev pogovora glede na otrokovo starost in zmožnosti.

Nekaj strokovnih delavk je navajalo tudi senzibilnost strokovne delavke in delo s starši, o čemer je ena izmed njih glede senzibilnosti povedala, da je tekom pogovora pozorna, da določene vsebine naslavlja na primeren in občutljiv način. »[...] in seveda potem tudi tekom razgovora, da paziš, da imaš občutek, da stvari, ki jih je treba nasloviti, da jih na primeren, občutljiv način nasloviš [...]« (I46). O delu s starši pa je povedala, da strema k temu, da se tudi pri starših zgodi sprememba, saj to vpliva tudi na stanje otroka. »Na stanje otroka ali pa, kako on bo, je pa v prvi vrsti predvsem pomembno tudi strmenje k neki spremembi pri starših [...]« (I24).

Dve strokovni delavki sta posebej izpostavljali igro, risanje in slikovne predloge v okviru uporabe terapevtskih izraznih sredstev. »Potem preko risbic, slikovnih predlog, ko oni potem samo pokažejo, kaj se jim je zgodilo« (D54).

Hiša za otroke je bila prav tako nekajkrat navedena kot institucija, ki predstavlja pomemben ukrep proti sekundarni viktimizaciji. Strokovne delavke so o Hiši za otroke v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije povedale, da bi bilo dobro po prijavi o ogroženosti otroka na CSD sodelovati s Hišo za otroke na način, da bi tamkajšnje strokovne delavke opravile en pogovor z otrokom, ki bi zadoščal za vedno. »Dobra praksa bi bila, da ko je prijava na CSD, da bi takoj tega otroka lahko izprašala Hiša za otroke in da bi bilo to potem povzeto za vedno v tem smislu, da mu ne bi bilo treba več ponavljati« (D39).

Strokovne delavke so navajale tudi prisotnost varne osebe, samoregulacijo strokovne delavke »V prvi vrsti poskušam zregulirati prvo sebe in da v ta odnos vstopam kar se da osredotočena, [...]« (I36), razbremenitev občutka krivde »[...] in da to, kar se jim je zgodilo, ni njihova krivda. Razlagam, da nič ni njihova krivda,« (G20), normalizacijo nedopustnosti nasilja, ozaveščenost o sekundarni viktimizaciji in odsotnost nerealističnih obljub kot možne načine preprečevanja sekundarne viktimizacije.

– **Pomen preprečevanja sekundarne viktimizacije na centrih za socialno delo**

Skoraj vse strokovne delavke preprečevanje sekundarne viktimizacije na CSD ocenjujejo kot pomembno. Ob tem nekatere menijo, da gre za temeljni pristop dela. »Mislim, da mi kot nek skrbstven organ nimamo prostora, da to ni vprašanje za nas« (F17). Ena od teh opredeljuje preprečevanje sekundarne viktimizacije na CSD kot nujno in strokovno ravnanje. »[...] ker je to edino strokovno, sploh ni debate tu« (B58).

– **Pomen preprečevanja sekundarne viktimizacije v sistemu zaščite otrok**

Dve strokovni delavki menita, da je preprečevanje sekundarne viktimizacije v vsaki instituciji, ki je del sistema zaščite otrok, enako pomembno. »Meni se zdi povsod to pomembno« (H10).

– **Medinstitucionalno sodelovanje**

Večina strokovnih delavk je o medinstitucionalnem sodelovanju povedalo, da gre za pomemben vidik pri preprečevanju sekundarne viktimizacije otrok, v okviru česar se stremi k izdelavi skupnega načrta pomoči in zagotovi preprečevanje podvajanja pogovorov na način, da

strokovne delavke opozarjajo in so pozorne na to, ali je pogovor z otrokom opravil že kdo drug v okviru druge institucije.

Tudi se mi zdi pomembno, da če že ne drugi, vsaj me kot socialne delavke opozarjamo in bdimmo nad tem in pokličemo policijo in rečemo: "Poglejte, kdo vodi ta primer? No, jaz ga vodim na tej strani. Kaj bomo sedaj z razgovorom z otrokom? Seveda ga ne bomo vsak posebej delali." Enim je to samoumevno, drugim pa ne. Ne pomislijo na to (B74).

Več strokovnih delavk je navedlo, da ima medinstitucionalno sodelovanje tudi korektivno funkcijo, saj so lahko multidisciplinarni timi prostor za korekcijo škodljivih dejanj drugih institucij, kjer je možnost, da lahko strokovne delavke drug drugo opozorijo v primeru neustreznih praks. »Multidisciplinarni timi so lahko tudi neka potencialna korekcija nekih škodljivih dejanj. To sicer redko, da bi jaz opazila, da nekdo dela v škodo otroka, ampak mu lahko tam to na licu mesta to poveš.« (A53),

[...] ko dobimo to prijavo, ko gremo še enkrat govoriti z otrokom, imamo vedno MDT in tam v bistvu govorimo o tem tudi, o tem, da naj ne sprašujejo otroke drugi, da smo že dobili njegovo izjavo, razen če bo otrok sam od sebe začel o čem govoriti. To je tudi neka edukacija na timu za druge institucije (D51).

Poleg tega so v okviru medinstitucionalnega sodelovanja strokovne delavke navajale tudi izmenjavo informacij, možnost skupnega odločanje o koristi otroka, sodelovanje pri nujnem odvzemu otroka in pomen raznolikih znanj.

Za učinkovito medinstitucionalno sodelovanje pa se jim zdi pomembna porazdelitev nalog »Pa tudi mogoče malo to, pa ne mislim v slabem ... prelaganja odgovornosti, ampak da si razdelimo naloge, ker ti težko si pozoren na vse in je dosti lažje, če veš, da v okviru neke zunanje institucije, da skrbijo za to. Ali pa obratno.« (H21), medsebojno upoštevanje in poznavanje pristojnosti institucij »Zelo je pa pomembno, da se vsaka institucija zaveda svoje vloge« (A50).

– Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije

Glede znanj, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije, so strokovne delavke največkrat izpostavile samostojno pridobljena znanja, pa tudi znanja o pogovoru z otrokom, znanja razvojne psihologije, teorijo navezanosti, znanja o travmi, psihoterapevtska znanja, zakonodajo, znanja, pridobljena na fakulteti (študij socialnega dela, psihologije in pedagogike), in znanja na področju zagovorništva otrok. »Res je zelo pomembno, kar bi jaz poudarila, je ta

trening ... ker smo kot zagovorniki šli skozi trening, kako se pogovarjati z otrokom, kako ga informirati o njegovih pravicah, kako nuditi psihosocialno pomoč» (A56).

Posamično so navajale še znanja glede zastopanja otroka na sodišču, uporabo terapevtskih kartic, genogram, vrstniško mediacijo, znanja o delu z družinami, znanja o nasilju, Istanbulsko konvencijo, vedenjsko kognitivno terapijo, čuječnost, delovni odnos, k rešitvi usmerjeno terapijo ter Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev.

– Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo

O vključenosti preprečevanja sekundarne viktimizacije v institucionalno politiko in protokole na CSD so strokovne delavke največkrat navajale, da je le-to vključeno v okvir Kataloga javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev »[...] in katalog, ki ga imamo je zelo naravnan temu in da te stvari upošteva.« (I60) ali pa da se dotična tematika eksplicitno ne naslavlja.

Nekaj strokovnih delavk je navedlo tudi, da je tovrstno delovanje že vključeno v način dela »Bi pa rekla, da je ta tema, ko sem malo o njej razmišljala, že dosti en tak velik del nas je, našega strokovnega dela in potem se ti zdi tako samoumevno, da težko ti določiš nekaj, ampak veš, da to počneš.« (B56), medtem ko dve menita, da preprečevanje sekundarne viktimizacije ni vključeno v politiko in protokole na CSD ali pa je vključenost pomanjkljiva.

Posamično so strokovne delavke govorile tudi o osebnih smernicah, ki si jih oblikujejo same za svojo prakso »Druge smernice so pa neke take interne smernice, ki niso institucionalne, ampak jaz si jih recimo sama zase delam, ampak to niso institucionalni protokoli.« (A67), »Recimo ravno sedaj sem si naredila protokol pogovora z otrokom.« (A68), pa tudi o Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti, protokolu o odvzemu otroka, institutu o zaščiti otroka, Družinskem zakoniku in ostali zakonodaji.

– Potrebne spremembe na centrih za socialno delo

Največ jih meni, da je za namen učinkovitejšega preprečevanja sekundarne viktimizacije potrebno izobraževanje »[...] za nas pa obvezno izobraževanje na to temo, ki ga moraš opraviti.« (B139) in ozaveščanje o sekundarni viktimizaciji. Dve strokovni delavki menita, da bi bilo treba imeti tudi izobraževanja o travmi.

Ena od strokovnih delavk je poudarila izobraževanje o forenzičnem intervjuju, zmanjševanju sugestije v intervjujih, potrebo po natančnejši opredelitvi travme in osebni psihoterapiji za strokovne delavke kot pogoj za delo na področju varstva otrok in družine.

To, kar pa jaz še na splošno mislim, kakor velja za psihoterapevte, da socialni delavec, ki dela na takšnih področjih, kakor jaz, ne bi smel delati brez lastne psihoterapije. Da bi to bil nek pogoj. Tudi če kot strokovni delavec nisi doživel travme in si misliš, da je vse v redu ... moraš ti reflektirati. Prva stvar, ki bi jaz rekla, je, da moraš znati ločevati med lastno vsebino in vsebino drugega. Da ne bi bilo to odvisno od individualne odločitve posameznika, ampak da bi bilo to zakonsko kot nek pogoj za del (A116).

Kot pomembna sprememba, ki jo vidi ena izmed strokovnih delavk, je bila navedena ustrežnejša prekinitev varnega odnosa med strokovno delavko in otrokom. *»Ta praksa, da če se gre, da se pojasni, zakaj odhaja, da ima otrok občutek, da ni on kriv in da se ne sprašuje, zakaj te delavke ni več. Se mi zdi to nek vidik, ki ga malo zanemarjamo« (C72).*

Navedena je bila tudi potreba po usposobljenosti za pogovor z otrokom kot tudi vzpostavitev strokovnih smernic in protokolov ravnanja. *»Meni se zdi zelo pomembno veliko nekega zavedanja pri strokovnih delavcih, ki ga lahko dobimo z dodatnimi smernicami, protokoli, vsebino teoretično« (H48).*

Strokovna delavka, ki deluje na področju rejništva, je predlagala dodatne pogoje za pridobivanje statusa rejnika kot tudi izobraževanje o sekundarni viktimizaciji za rejnike in posvojitelje, s čimer se je strinjala tudi druga strokovna delavka, ki sicer deluje na drugem področju. *»To, koliko je pomembno usposabljanje rejnike in posvojitelje v zvezi s temi temami. To se mi zdi še eno zelo veliko delo, ki je potrebno« (D59).*

– Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok

Krepitev znanja o sekundarni viktimizaciji so strokovne delavke večkrat izpostavile kot nekaj, kar bi bilo treba v sistemu zaščite otrok spremeniti. Poleg tega sta dve predlagali razširitev delovanja Hiše za otroke, in sicer na način, da bi Hiša za otroke svoje storitve ponujala v vseh primerih in ne le kazenskih. *»Tu pogrešamo mogoče samo ta omejen zakonski okvir. Bi si želeli, da bi to preraslo v ... da bi bila možnost, da bi oni storitve ponujali v vseh primerih, ne pa samo v kazenskih« (E11).* Predlagana je bila tudi časovna učinkovitost postopkov. *»[...] ampak jaz tu vidim, da bi zelo ali pa bi bilo tudi fino in pomembno za te otroke, ki so res močno oškodovani, da bi bila ta obravnava, ki jo potrebujejo pravočasna, tukaj vemo, da je zelo velik izziv« (I32).*

Ena od strokovnih delavk je posebej za področje šolstva povedala, da bi bilo treba odpraviti stigmatizacijo vedenj otrok in si njihova vedenja razlagati v luči travme. *»[...] ampak ga razlagati in interpretirati v luči neke travme in ne v smislu: "Ja otrok je pa problematičen." To*

sicer mi ne delamo v glavnem. Nimamo teh etiket, ampak zelo hitro pa ... sploh pri kakšnih šolah: "Ja ta otrok je pa problematičen."« (A114). V povezavi s tem meni, da obstaja potreba po ozaveščanju o posledicah travme v šolskem sistemu. Poleg tega pa glede sodišč ista strokovna delavka pove, da bi bilo treba odpraviti superiorno pozicijo le-teh.

Dve strokovni delavki sta navedli potrebo po usklajenosti med institucijami. Posamično pa je bilo poudarjeno, da bi bilo treba v okviru sistema zaščite otrok informirati o potrebah CSD. *»[...] in da bi kot CSD poslali ali da bi kakšno izobraževanje organizirali, kaj sploh mi potrebujemo od drugih institucij, da bi se malo povezali [...]*« (B73).

V okviru zdravstva je ena od strokovnih delavk poudarila potrebo po večjem številu kliničnih psihologov in pedopsihiatrov.

– Potrebna podpora strokovnim delavkam

Podporo, ki jo strokovne delavke potrebujejo za preprečevanje sekundarne vitkimizacije v svoji praksi, so opredelile predvsem z boljšim medinstitucionalnim sodelovanjem, odzivanjem drugih institucij *»Predvsem to, da bi vsi delovali skladno in da bi se tudi druge institucije odzvale – policija, sodišča ... da ne bi postavljali otrok v to, potem si pa ti tisti vmesni člen.«* (C76), boljšimi delovnimi pogoji, manj primeri *»[...] in manj družin, ki jih obravnavam. To bi bilo idealno.«* (D86) in več izobraževanji.

Ena izmed strokovnih delavk je navajala medsebojno sodelovanje med sodelavci na enoti in odprto komunikacijo z njimi *»Pa da si lahko vse poveš, na primer, da nekdo nekaj ni dobro naredil. Ta odkrita komunikacija.«* (A120), pa tudi možnost brezplačnega študija za psihoterapijo.

Posamično so odgovori vključevali tudi delo v paru, kar bi zagotovilo kakovostnejšo podporo in pomoč.

»[...] pa delo v paru. Recimo v PDZP-ju delamo v paru po pravilniku, v realnosti manjkrat, ampak okej, jaz sama precenim, kdaj lahko in kdaj je takšna situacija, da bi morala imeti še koga zraven, ampak idealno bi bilo, da bi vedno imela nekoga zraven, ker je potem to stoprocentno višji nivo kvalitete. Ti vsega ne moreš opaziti in zaznati in tako naprej« (B143).

Prav tako so strokovne delavke navajale potrebo po pisnih protokolih, interviziji in podpori vodstva. *»Podpora, ki mi je velikega pomena, vodje, pomočnice in na metabazi zagotovo tudi direktorja [...]*« (I79).

4.1.4. Posledice sekundarne viktimizacije

Strokovne delavke so navajale raznolike posledice, ki jih povzroča sekundarna viktimizacija pri otrocih, in sicer so se nekajkrat ponovili odgovori o občutku krivde *»Ti končno nekemu poveš, da se je nekaj zgodilo in potem ti ta oseba da vedeti, da si ti kriv za to. Lahko to prevzameš nase, lahko pridejo neki občutki krivde.«* (F9), čustvenem umiku, stiski in nezaupanj *»Konec koncev pride do nezaupanja v sam sistem pomoči«* (F11).

Na splošno je več strokovnih delavk posledice opredelilo kot negativne izkušnje, bolj konkretno pa so strokovne delavke navajale zamero do institucij, psihozo, depresijo, posttravmaatski stresni sindrom, upočasnjjen proces okrevanja in normalizacijo zlorabe.

Ta vsebina bistvena se potem izgubi in se zgodi to, da otrok ostane nezaščiten in še tolikokrat je povedal, kar je povedal, da načeloma nastane ponovna viktimizacija, pa nastane to že nekaj navadnega. Ni več taka tabu tema, ker sem že desetkrat povedal in vsi samo kimajo in nič se ne zgodi, kot da je to pač normalno« (C36).

Poleg tega so strokovne delavke navajale ponovno doživljanje dogodka *»Jaz mislim, da je to tako nevarno lahko za otroka, ker ga ponovno vrne v čas, ko je on to doživil.«* (D12), regresijo, čustveno izčrpanost, nezmožnost govora *»[...] eni potem tudi ne zmorejo govoriti o tem, samo pokažejo, so čisto nemi,«* (D17), obremenjenost, samodestruktivno vedenje, težave s spanjem, težave pri vzpostavljanju odnosov, obžalovanje izpovedi *»To velikokrat slišimo s strani žrtev, da jim je žal, da so sploh povedale, da če bi vedele, da jih to čaka sploh ne bi šle v ta postopek. Se mi zdi, da je teh izpovedi zelo veliko.«* (H8) in poglobljanje travme.

Strokovne delavke so še navedle, da so posledice odvisne od otroka, primarne viktimizacije in primera.

4.2. Zaščita otrok

4.2.1. Kontekst delovanja

– Institucije, ki so vpete v zaščito otrok

Strokovne delavke so glede institucij, ki so vpete v sistem zaščite otrok, največkrat navajale policijo, šolo, zdravstvene ustanove in vrtec. Posamično pa so navedle strokovne centre, CSD in Hišo za otroke.

– Center za socialno delo

Glede CSD, ki deluje v okviru sistema zaščite otrok, so strokovne delavke poudarjale njegove naloge. Ob tem so največkrat navedle zaščito otrok, temu pa je sledilo delo z družino.

Ena izmed strokovnih delavk je poleg tega navajala delo s travmo, spremljanje otroka, preverjanje ogroženosti otroka, raziskovanje mnenja otroka, obiske na terenu, delo z matično družino in koordinacijsko vlogo kot naloge CSD.

Druga strokovna delavka je kot nalogo CSD v okviru zaščite otrok navedla oblikovanje načrta pomoči družini »*Delam načrte pomoči družini za otroke, ki so odvzeti, na primer.*« (D36) in storitev osebna pomoč, tretja pa je navajala podporo staršem, krizne intervencije in pogovore z otroki.

4.3. Delo z otroki z izkušnjo travme

4.3.1. Načini dela

Predhodno informiranje o otroku »*Se pravi, da ti že predhodno se pozanimaš o tem otroku, pridobiš čim več informaciji.*« (A76), izvajanje razbremenilnih pogovorov, sodelovanje z zunanjimi institucijami, uporaba terapevtskih izraznih sredstev in možnosti izbire,

Ja, to je zelo pomembno – ta izbira in avtonomija. Da ima otrok možnost izbire, da sodeluje ... preko katerega instituta otrok sodeluje, recimo, če gre za razvezni postopek. Ali gre preko CSD-ja, zagovornika, sodišča ... ali je otrok že star 15 let in bo že sam nastopal v postopku. Se pravi, da mu daš to izbiro (A92).

[...] kot tudi perspektiva moči »[...] *sedmo srečanje pa začne govoriti in potem ostala srečanja namenim temu, da otrok najde v sebi te vire moči, ki jih ima [...]*« (D69), normalizacija občutkov, razumevanje, grajenje odnosa in vzpostavljanje varnega prostora »*Jim dam prostor, da se počutijo varne.*« (C56) so odgovori, ki so jih strokovne delavke navajale več kot enkrat v okviru načinov dela pri delu z otroki z izkušnjo travme.

Posamično je ena izmed strokovnih delavk poudarjala upoštevanje smernic forenzičnega intervjuja, izogibanje sugestibilnosti in opustitev pogovora v korist otroka. Prav tako je menila, da je priprava tako otrok kot staršev na postopke v zunanjih institucijah eden izmed načinov dela, kadar sodelujemo z otroki z izkušnjo travme. Ob tem se ji zdita pomembna tudi psihoedukacija otroka in zaupanje otroku.

Druga strokovna delavka je menila, da je bistveno razumevanja vpliva travme »[...] *ampak je pomembno zavedanje, da je travma ... da ta oseba nosi s seboj travmo, ki zelo določa, kako se*

bo ta oseba odzivala, kako bo sprejemala pomoč, koliko bo sploh sposobna sprejemati pomoč ...» (B2) in delovanje v skladu s preprečevanjem sekundarne viktimizacije.

Ena izmed strokovnih delavk je navajala odsotnost obtoževanja, osredotočenost na sedanjost, zagovornišтво in krepitev socialne mreže kot ustrezne načine dela z otrokom z izkušnjo travme.

Ostali načini, ki so bili izpostavljeni, so tudi spodbujanje občutka kontrole in moči *»Kar se mi zdi zelo pomembno, je to, da ima otrok moč in kontrolo. To je to, kar se mi zdi, kar je edino in najbolj pomembno, zato pravim, da pustiš otroku, da on pelje. Če on želi nekaj početi, počni to z njim, da on ima moč, naj on odloča.« (D74), zavedanje lastne strokovne kompetentnosti »Da imam dovolj samorefleksije, da za nekatere stvari nimam dovolj kompetenc, da bi jih naslavljal.« (F49), dojemanje otrok kot ekspertov svojih izkušenj »Gre se za neko razmerje moči in je dobro, da jim ne daš občutka, da ti veš oni pa ne vejo. Da definitivno oni vejo več kot ti o tem, kaj so doživeli in o tem, kaj je travma in kako jo občutijo.« (F58), empatija in pa zagotavljanje slišnosti otroka.*

4.3.2. Mnenje strokovnih delavk o delu z otroki z izkušnjo travme

V okviru dela z otroki s travmo imajo strokovne delavke raznolika mnenja. Strokovne delavke so večkrat navajale, da je formalna usposobljenost za delo s travmo na CSD pomanjkljiva. *»Sigurno pa to, kar mi dobimo izkušenj na fakulteti ... ni za moje pojme dovolj, da bi mi bili usposobljeni za delo z otrokom z izkušnjo travme in za vodenje tega procesa.« (A84), »Na fakulteti smo imeli tega premalo in potem, ko prideš v delo, vidiš, da imaš premalo znanja in ga moraš potem sam pridobivati« (D60).* V povezavi s slednjim je ena izmed strokovnih delavk izpostavila prisotnost omejenosti dela s travmo na CSD, druga pa prisotnost tveganja zaradi neustreznega poglobljenega dela s travmo na CSD.

Ker tu gre za predelovanje občutkov in to so pač čisto druge dinamike in ne vem, koliko se usposablja. Vprašanje je, koliko globoko sploh iti, ker lahko narediš več škode kot koristi. Če ne moreš iti v globino ... ali potem ti tu na centru za socialno delo nekaj odpiraš pa potem sploh ne znaš zapret, ker itak nimaš nekih znanj, če jih nisi pridobil. To je moja kritika (A85).

Poleg tega meni, da je opredelitev travme preširoka, opozarja pa tudi na pomen znanja o travmi in njenih posledicah. Povedala je tudi, da zagovarja rabo osebne diagnostike na CSD z namenom ustrežnejšega delovanja, kadar sodelujemo s posamezniki z izkušnjo travme. *»Kar se pa jaz zavzemam – osebna diagnostika sicer spada v polje kliničnih psihologov, ampak to se meni zdi, da bi morali splošno uporabljati« (A130).* Druga strokovna delavka navaja šole

[...] ker vseeno zdaj otroci so tu pri nam, kljub temu da delamo to v korist otrok, se mi zdi, da druge institucije pridejo bolj do izraza pri tej neposredni pomoči njemu, jaz mislim, da tu imajo ključno vlogo tudi predvsem šole, ker so dnevno vključeni in velikokrat nekatere stvari izrazijo otroci preko igre ali skozi nek pogovor, ko že imajo vzpostavljen dober odnos v nekem nevtralnem okolju, kakor je šola s svetovalnim delavcem. (I19)

[...] in namestitvene skupine kot varovalni dejavnik v okviru dela z otroki z izkušnjo travme.

Ena izmed strokovnih delavk je navedla tudi pomanjkanje kontinuiranega sodelovanja v procesu podpore in pomoči, kadar sodeluje z otroki z izkušnjo travme. » [...] *in da bi mi sedaj lahko imeli res neko sodelovanje, da bi lahko otroke v nekem kontinuiranem procesu razbremenjevali pa da bi sem hodili na center ... tega žal nimamo*« (G28).

4.3.3. Na razumevanju travme utemeljen pristop

– Seznanjenost s pristopom

Strokovne delavke so največkrat odgovorile, da so z na razumevanju travme utemeljenim pristopom seznanjene na osnovni ravni. Temu je sledila srednja raven ene strokovne delavke in dobra seznanjenost tretje, ki je menila, da prepozna še prostor za izboljšave. Četrta strokovna delavka je odgovorila, da pristopa ne pozna.

Ena izmed strokovnih delavk se je udeležila izobraževanja o pristopu v okviru Interdisciplinarnega in medsektorskega pristopa k zaščiti otrok, druga je bila na dvodnevnem usposabljanju, tretja pa je bila vključena v učni skupini, kjer so obravnavali pristop.

– Razumevanje pristopa

Strokovne delavke so o razumevanju pristopa posamično navajale vpetost pristopa na ravni celotne organizacije »[...] *in najbolj mi je ostalo v spominu to, da naj bi celotna organizacija dihala s tem in bila ozaveščena o tem.*« (A88), vzpostavljanje varnega prostora, transparentnost, zaupanje otroku in gradnja zaupanja pri otroku, zaupnost podatkov in sočuten pristop.

– Udejanjanje pristopa v praksi

Strokovne delavke so glede udejanjanja pristopa v praksi največkrat povedale, da delujejo v skladu s pristopom, vendar gre za neozaveščen način dela.

Nekaj sem brala, poslušala, ni pa to nekaj, kar bi nam bilo tako ... se mi zdi, da ko sem poslušala, se mi je zdelo, da mi tako že delamo in da je to že nekaj naravnega. Da bi pa prav to strokovno opredeljevala pa se mi zdi, da mi to ne počnemo, da nam ni še blizu to tako (C54).

Podobno sta odgovorili tudi dve strokovni delavki, in sicer je ena od njih menila, da intuitivno deluje v skladu s pristopom, druga pa, da marsikatero strokovno delavko delujejo na podlagi tega pristopa, čeprav morda svojega delovanja ne bi tako opredelile. *»Je pa tako, da glede tega pristopa ... verjetno jaz delam že intuitivno te stvari pa se sploh ne zavedam, da to delam.« (D77), »Mislim, da marsikatero delavko ne bodo rekle, da delajo na podlagi tega pristopa, ampak delajo ...« (H40).*

Druga strokovna delavka je navedla, da z znanjem, ki ga ima o pristopu, lahko prepozna travmo pri posameznikih, s katerim sodeluje. *»[...] je pa vsaj toliko, da lahko to prepoznam. Recimo sem imela včeraj razgovor z mamo odvisnico in je povedala, da je bila žrtev spolne zlorabe v otroštvu. Tu so se mi vključili hudi alarmi, hkrati vemo, da je bila posvojena, tako da je veliko tega« (G32).*

– Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije

Strokovne delavke so prispevek na razumevanju travme utemeljenega pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije v večini prepoznale, in sicer so navajale, da je le-ta pomemben *»Zelo pomemben in velik je ta prispevek, [...]« (B121)* in da prispeva k zmanjševanju tveganja za nestrokovna ravnanja. *»Točno to, da oseba z izkušnjo travme pač od prvega koraka, ko se odloči, da bo poskrbela ... da bo začela delati na sebi ... dobi ustrezen odziv« (H39).*

Posamično so navajale, da pristop prispeva h gradnji obojestranskega zaupanja, omogoča možnost za preventivno delo, izkušnjo varnega odnosa in zagovorništva. Druga strokovna delavka je prispevek prepoznala v okviru podpore v procesu sodelovanja, tretja pa v pripravah v procesu pomoči, kar pripomore k temu, da se lažje pripravi na vodenje pogovora in postopka. *»Predvsem da se lažje pripraviš na to, kako boš vodil pogovor, kam boš otroka namestil, kako boš neke stvari povedal staršem ...« (G34).* Omenjale pa so tudi prispevek pristopa v okviru razumevanja kompleksnosti situacij, s katerimi se posamezniki srečujejo.

Ena od strokovnih delavk je prispevek pristopa prepoznala v hitrejšem in lažjem okrevanju otrok z izkušnjo travme.

– Otrokovo doživljanje podpore v okviru pristopa

Strokovne delavke so navajale različne vidike o tem, kako otroci doživljajo podporo v okviru pristopa. Dve strokovni delavki sta menili, da se otroci počutijo varno *»Si mislim, da se počutijo bolj varne.«* (E27) in sproščeno. Ena od teh je navajala, da imajo otroci željo po sodelovanju, saj sami iščejo stik s strokovnimi delavkami. *»Tudi sami iščejo potem stik z nami.«* (B131). Poleg tega so odzivni *»Jaz sem jih potem kontaktirala in so dejansko vsi prišli na pogovor.«* (B132) in prepoznavajo smiselnost sodelovanja. Podobno je odgovorila tudi druga strokovna delavka, ki je navedla odsotnost odpora in stiske pri otrocih.

Ena od strokovnih delavk je govorila o tem, da otroci pozitivno poročajo o sodelovanju. *»Tako da potem nekako poročajo, da je bilo v redu. Predvsem to«* (D80).

– Mnenje strokovnih delavk o na razumevanju travme utemeljenem pristopu

Večina strokovnih delavk meni, da je prisotno pomanjkanje vpetosti pristopa na CSD, predvsem vpetost na celotni ravni organizacije, kar jih je navajalo več.

Kar se pa tiče tega zadnjega ... vpetost pristopa na ravni celotne organizacije ... no, to bi pa bilo zanimivo, da bi se naredilo kakšno predavanje. To se mi zdi ključno, da bi vsak center imel. Enkrat mesečno imamo sestanke, ko vsi skupaj zaposleni sedimo in bi bilo pomembno, da bi vsi slišali te vsebine. Tudi vratar ... to bi bilo super. (D76),

»Ja, pri tej vpetosti na ravni celotne organizacije nismo čisto tam, morali bi vključevati tudi nestrokovni kader.« (F57),

Jaz mislim, da bi na tem morali ful več delati in da bi morali to delati tako na vseh nivojih organizacije. To se pravi od snažilke do direktorjev. Morali bi ne samo vedeti in znati, ampak se tudi zavedati, da večina naših uporabnikov, strank, ljudi, ki prihajajo k nam, imajo neko izkušnjo travme (H38).

Dve sta v povezavi s tem navajali potrebo po izobraževanju zaposlenih glede pristopa. *»[...] da bi bilo dobro, da bi bila bolj vpeta v neko bolj redno mogoče izobraževanja ali pa redno zavedanje. Ne vem ... Za vse zaposlene obvezno izobraževanje enkrat na leto o tem, na primer. Malo bolj.«* (B117), *»Res bi bilo dobro, da bi se vsi o tem izobraževali«* (D79). Slednja strokovna delavka je izrazila, da se ji pristop zdi uporaben. *»Drugače se mi zdi zelo uporabna stvar«* (D78).

5. RAZPRAVA

5.1. Kako strokovne delavke na centrih za socialno delo razumejo koncept sekundarne viktimizacije otrok?

Strokovne delavke razumejo koncept sekundarne viktimizacije predvsem kot dodatno škodo, ki so jo deležni otroci z izkušnjo travme s strani sistema ali strokovne delavke, kar je v skladu z opredelitvijo sekundarne viktimizacije, ki jo podaja Svet Evrope *Council of Europe* (2023, str. 2), ki poudarja vlogo javnih ali zasebnih institucij pa tudi drugih posameznikov, ki s svojim odzivom povzročijo viktimizacijo žrtve po primarni viktimizaciji.

Strokovne delavke so sekundarno viktimizacijo razumele kot pripisovanje krivde otroku, ob tem pa so jo označile kot nepotrebno, nestrokovno in nedopustno prakso delovanja. Schneider (1975, v Nikolić Ristanović, 2003, str. 3) prav tako opozarja na pripisovanje krivde žrtvi in ugotavlja, da v družbi obstaja težnja k podcenjevanju žrtve in prepričevanju, da je za primarno viktimizacijo kriva sama. Tovrstna težnja se izraža tako s strani neposrednega okolja žrtve kot tudi s strani pristojnih institucij, ki obravnavajo primere viktimizacije.

V okviru razumevanja sekundarne viktimizacije so strokovne delavke govorile o mnogih vzrokih le-te. Eden izmed teh je neusklajeno medinstitucionalno delovanje, kar navaja tudi Victim Support Europe (2022, str. 4), ki opozarja na poglobljanje sekundarne viktimizacije, kadar je prisotno slabo medinstitucionalno sodelovanje. Poleg tega kot vzrok navaja (Ibid.) tudi odsotnost informiranosti žrtve o svojih pravicah, kar sta navajali strokovni delavki kot neinformiranje otroka in nepojasnen namen pogovora kot vzrok sekundarne viktimizacije v okviru delovanja strokovnih delavk.

Strokovne delavke so poročale o dolgotrajnih postopkih, časovnih zamudah, pomanjkanju občutljivosti ter neustrezni komunikaciji, ki ni prilagojena potrebam žrtev, pa tudi o zahtevanju dodatnih dokazov za potrjevanje verodostojnosti izpovedi žrtve, prisotnosti dvoma in obtoževanju žrtve. Preda (2025, str. 49–50) te pojave opredeljuje kot dejavnike sekundarne viktimizacije v pravosodnem prostoru. Govorile so namreč o tem, katere prakse lahko pri otrocih z izkušnjo travme povzročijo sekundarno viktimizacijo tako v okviru sistemskih vzrokov delovanja strokovnih delavk na CSD kot tudi v okviru delovanja zunanjih institucij.

Strokovne delavke sekundarno viktimizacijo razumejo tudi kot del zaščite otrok, ki naj bi bila osredotočena na preprečevanje le-te. O pristopih institucij, ki so vključene v sistem zaščite otrok, opozarjajo Frangež, Drobnič Radobuljac in Kodele (2024, str. 150), ki pišejo o neustrezni obravnavi, ki vodi v sekundarno viktimizacijo otrok. Ena od strokovnih delavk je v povezavi s

tem posebej poudarila ranljivost otrok, kar sta navedli tudi Nikolić Ristanović (2003, str. 4) in Lešnik Mugnaioni (2014, str. 98), ki opozarjata na ranljivost otrok, zaradi česar so toliko bolj izpostavljeni sekundarni viktimizaciji. Avtorica Lešnik Mugnaioni (Ibid.) prav tako opozarja na podrejen položaj otrok, saj so pogosto izpostavljeni zlorabi moči odraslih, ki naj bi jim zagotavljali zaščito in skrb. O tem je poročala tudi ena izmed strokovnih delavk, ki je govorila o otrokovi podrejenosti odraslemu in nevarnosti le-tega za nastanek sekundarne viktimizacije.

Ena od strokovnih delavk je kot dejavnik tveganja za sekundarno viktimizacijo navedla tudi neustrezno opredeljevanje strokovnih delavk do povzročiteljev nasilja. Poudarila je, da lahko neprimeren način komunikacije, zlasti negativen ali obsojajoč govor o starših pri otroku, dodatno okrepi občutke krivde, saj kljub izkušnji nasilja pogosto ohranja čustveno navezanost na starše. Na to opozarjajo tudi raziskave (Goodman et al., 1992; Quas in McAuliff, 2009, v Janjatović, 2020, str. 101–102), ki predstavijo odnos s storilcem in s tem povezanimi občutki krivde kot dejavnik, ki vpliva na razvoj sekundarne viktimizacije pri otroku. Prav tako o tem piše Filipčič (2024, str. 37–38), ki navaja obremenjenost otroka v povezavi z odločitvijo o tem, ali nasilje razkriti, zlasti kadar so povzročitelji le-tega njihovi starši ali skrbniki.

Avtorici Filipčič (2024, str. 38) in Šugman (2000, str. 207) predstavita tudi problematiko samega prostora, ki lahko vpliva na sekundarno viktimizacijo otrok, saj se pogovori o travmatični izkušnji pogosto odvijajo v formaliziranem in tujem okolju, ki je prirejeno odraslim (CSD, policijska postaja, sodišče) in se otroku verjetno zdi sovražno ali neprijetno. O slednjem so strokovne delavke poročale v okviru načinov preprečevanja sekundarne viktimizacije, in sicer so kot varovalne dejavnike navajale upoštevanje otrokovega doživljanja prostora in strokovnih delavk.

Razumevanje strokovnih delavk o konceptu sekundarne viktimizacije je vključevalo tudi prepoznavanje posledic, ki jih ta pušča na otrocih. Prathikshaa (2025, str. 756–757) opozarja na posledice sekundarne viktimizacije žrtev spolnega nasilja, in sicer navaja, da lahko sekundarna viktimizacija pomembno ovira proces okrevanja žrtve. Poleg tega ima škodljive učinke na duševno zdravje, čustveno blagostanje in zmožnost reintegracije v družbo. Ob tem povečuje tveganja za razvoj posttravmatske stresne motnje, depresije, anksioznosti in drugih težav v duševnem zdravju. Prisoten je tudi strah pred tem, da jim pristojni ne bodo verjeli ali da jih bodo obsojali, kar lahko žrtev odvrne od razkritja nasilja ali prijave pristojnim organom. Žrtev se lahko s sekundarno viktimizacijo sooča na neustrezne načine, kar lahko zajema zlorabo psihoaktivnih snov ali samopoškodovalno vedenje. Na področju zaupanja in odnosov ima lahko

sekundarna viktimizacija učinke, kot so nezaupanje drugim in težave pri ohranjanju zdravih odnosov, kar v času okrevanja predstavlja pomemben vir podpore. V povezavi s slednjim ugotavljam skladnost s poročanjem strokovnih delavk, ki so med drugim konkretno navedle upočasnen proces okrevanja, pojav posttravmatske stresne motnje, depresijo, nezaupanje, samodestruktivno vedenje in težave pri vzpostavljanju odnosov kot posledice sekundarne viktimizacije.

Na podlagi navedenega lahko sklepam, da so strokovne delavke, s katerimi sem opravila intervjuje, dobro seznanjene s sekundarno viktimizacijo, saj prepoznavajo dejavnike, ki jo povzročajo, kot tudi njene posledice, zlasti pri otrocih z izkušnjo travme, ki so posebej ranljivi. Takšno razumevanje je ključno, saj omogoča strokovne odzive, ki temeljijo na ozaveščenosti in so usmerjeni v preprečevanje dodatnega poglobljanja stiske.

5.2. Katere prakse in pristope strokovne delavke uporabljajo, da bi preprečile sekundarno viktimizacijo otrok v okviru svojega dela?

Med poročanjem strokovnih delavk in teorijo lahko opazimo veliko skladnosti, čeprav se teorija konkretno ne nanaša na prakse delovanja na CSD.

Tako Svet Evrope *Council of Europe* (2023, str. 10) predlaga zmanjšanje zaslišanj na najmanjšo možno mero in zaslišanje v spremstvu zastopnika ali druge osebe, ki ji žrtev zaupa. Posebej za otroke viri (Ibid.; Mirovni Inštitut, 2020, str. 1–5) navajajo, da ima bistven pomen tudi to, da pogovore opravi oseba, ki je določenega spola, še posebej v primerih spolnega nasilja. Poleg tega je pomembno zagotoviti otrokom prilagojene prostore in strokovno usposobljenost preiskovalcev.

Tudi Šugman (2000, str. 210–211) piše o spremembi vzdušja in okolja ter usposabljanju strokovnjakov za zasliševanje otrok kot varovalnih dejavnikov pri preprečevanju sekundarne viktimizacije otrok. Tudi strokovne delavke so poročale podobno, in sicer so v okviru načinov preprečevanja sekundarne viktimizacije navajale zadostno strokovno usposobljenost strokovne delavke in v povezavi s tem nenehno prevpraševanje ter redno strokovno izpopolnjevanje, upoštevanje otrokovega doživljanja prostora in strokovnih delavk ter prisotnost za otroka varne osebe. Konkretno je ena izmed strokovnih delavk poročala o tudi o upoštevanju spola strokovne delavke. Med poročanjem pa je bilo zelo močno poudarjeno tudi izogibanje večkratnim pogovorom.

Wilson (1994, v Šugman, 2000, str. 210) navaja tudi podporo materam, ki lahko predstavljajo bistven dejavnik pri dolgoročnih pozitivnih učinkih in hitrejšem okrevanju otroka. S tem je

nudnje podpore in pomoči materam ključnega pomena, saj na takšen način zagotavljamo tudi zaščito otroka. Podobno so poročale tudi strokovne delavke, ki so pri sodelovanju s starši posebej izpostavile področje rejništva ter sodelovanje z rejnicami in matično družino, kar so prepoznale kot pomemben varovalni dejavnik pri preprečevanju sekundarne viktimizacije otrok.

Ena od strokovnih delavk je poročala tudi o ločenih pogovorih v primeru nasilja v družini, kar je podobna naravnost, ki jo ozaveščajo Svet Evrope *Council of Europe* (2023, str. 10) in Mirovni inštitut (2020, str. 1–5). Slednji namreč kot pomemben ukrep za preprečevanje sekundarne viktimizacije otrok v okviru sodnega postopka ugotavljanja dokazov navajajo odsotnost vizualnega stika med žrtvijo in povzročiteljem kaznivega dejanja kot tudi omogočanje, da je žrtev zaslišana v sodni dvorani brez prisotnosti povzročitelja.

Pomembno vlogo pri preprečevanju sekundarne viktimizacije ima tudi Hiša za otroke, ki deluje po islandskem modelu Barnahus in zasleduje cilj preprečiti oziroma čim bolj zmanjšati retravmatizacijo in sekundarno viktimizacijo otrok. V skladu s tem delujejo na podlagi multidisciplinarnega in medinstitucionalnega pristopa ter omogočajo celostno obravnavo na enem mestu. Standard, na podlagi katerega deluje Hiša za otroke, med drugim zajema delovanje na podlagi otrokove največje koristi, sodelovanje otroka s spoštovanjem in zagotavljanjem njegove pravice do svobodnega izražanja mnenja ter medinstitucionalno in multidisciplinarno sodelovanje (Hiša za otroke, b. d., 2–12). Navedene ukrepe za preprečevanje sekundarne viktimizacije v okviru Hiše za otroke lahko povežem tudi s poročanji strokovnih delavk, ki so poudarjale pomen spoštovanja otrokove izjave, timskega dela, sodelovanja z zunanjimi institucijami, medinstitucionalnega obveščanja in upoštevanja otrokovega glasu. Kot pomemben dejavnik pri preprečevanju sekundarne viktimizacije otrok so izpostavile tudi Hišo za otroke kot institucijo.

Iz navedenega izhaja, da so prakse strokovnih delavk, ki so sodelovale v raziskavi, v veliki meri skladne s teoretičnimi izhodišči o preprečevanju sekundarne viktimizacije otrok.

5.3. Kako dobro so strokovne delavke na centrih za socialno delo seznanjene z na razumevanju travme utemeljenim pristopom?

Z na razumevanju travme utemeljenim pristopom so strokovne delavke različno seznanjene – odgovori se vrstijo vse od nepoznavanja do dobre seznanjenosti, ki pa je v manjšini med strokovnimi delavkami, s katerimi sem izvedla intervjuje. Podobno ugotavlja Klarić (2016, str. 67), ki predstavi, da socialne delavke na CSD niso seznanjene s pristopom, ki temelji na

razumevanju travme, čeprav pri svojem delu udejanjajo elemente pristopa. Med drugim so leti skladni s temeljnimi načeli in vrednotami socialnega dela, kar poudarjata tudi Mešl in Drobnič Radobuljac (2024, str. 217–218), ki navajata skladnost temeljnih postmodernih izhodišč socialnega dela in pristopa, utemeljenega na razumevanju travme.

Strokovne delavke so sicer poročale, da pomen pristopa razumejo predvsem v kontekstu njegove vpetosti na ravni celotne organizacije. Ob tem so menile, da na centrih za socialno delo, kjer so zaposlene, tovrstna vpetost pristopa primanjkuje. Da je to ena izmed ključnih značilnosti pristopa, potrjuje SAMHSA (2014, str. 9–10), ki pojasnjuje, da imajo vsi posamezniki na vseh ravneh organizacije ali sistema osnovno znanje o travmi in razumevanje, kako lahko travma vpliva na družine, skupine, organizacije, skupnosti in posameznike. Mešl in Drobnič Radobuljac (2024, str. 216) dodajata, da vpetost pristopa zajema vse zaposlene, vključno z vodstvom, strokovnimi delavkami in podporno službo, kar organizacija dosega z izobraževanjem o travmi. Strokovne delavke so v povezavi s slednjim izražale potrebo po izobraževanju glede pristopa, saj so ga označile kot pomembnega in uporabnega.

Prav tako so strokovne delavke glede razumevanja pristopa navajale varen prostor, transparentnost, zaupanje, zaupnost podatkov in sočuten pristop, kar lahko opazimo v okviru osnovnih načel pristopa, ki jih navajajo Hopper, Bassuk in Olivet (2010, str. 81–82) ter SAMHSA (2014, str. 10). Avtorji (Ibid.) poleg zagotavljanja varnosti, zaupanja in transparentnosti med drugim pišejo tudi o ozaveščenosti o travmi, zagotavljanju izbire, sodelovanju, krepitvi moči, krepitvi občutka nadzora in moči ter upoštevanju posameznikovega glasu.

O tem so strokovne delavke poročale v okviru svojega splošnega delovanja, kadar sodelujejo z otroki z izkušnjo travme, kar lahko povežem tudi z ugotovitvijo Klarić (2016, str. 67), da strokovne delavke na CSD udejanjajo elemente pristopa, čeprav z njim niso seznanjene. Podobne ugotovitve izhajajo tudi iz mojih intervjujev, saj so strokovne delavke navajale, da je udejanjanje pristopa v njihovi praksi nezaveščen, a obstoječ način dela. Pri tem so izpostavljale zagotavljanje možnosti izbire, delovanje na podlagi perspektive moči, zaupanje otroku, razumevanje vpliva travme, transparentnost, vzpostavljanje varnega prostora, spodbujanje občutka kontrole in moči, pa tudi srčnost in empatijo ter zagotavljanje slišanosti otroka. Iz tega izhaja, da strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, v praksi dejansko delujejo na podlagi na razumevanju travme utemeljenega pristopa.

5.4. Katere spremembe so potrebne za preprečevanje sekundarne viktimizacije otrok na centrih za socialno delo?

Na podlagi pridobljenih rezultatov lahko potrebne spremembe za namen preprečevanja sekundarne viktimizacije otrok na CSD strnem v dva sklopa, in sicer potrebne spremembe na CSD in potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok.

V okviru potrebnih sprememb na CSD je bilo izpostavljeno izobraževanje o forenzičnem intervjuju, kar sicer v sklopu svojega sodelovanja z otroki izvaja Hiša za otroke. Forenzični intervju je namreč metoda pogovora z otrokom, ki temelji na določenem protokolu in se uporablja za pridobivanje informacij. Ker je glavni cilj Hiše za otroke preprečiti sekundarno viktimizacijo otrok, se forenzični intervju, ki je prilagojen otrokovi starosti in razvojni stopnji, izvaja s spoštovanjem otrokovih pravic (Hiša za otroke, b. d., str. 11).

Ena od strokovnih delavk je izpostavila psihoterapijo kot pogoj za delo na področju varstva otrok in družine, kar je postala obvezna zahteva v mnogih programih izobraževanja za psihologe, psihoterapevte in svetovalce, kjer mora pripravnik opraviti določene ure terapije pred zaključkom izobraževanja (Egunjobi, Asatsa in Adhiambo, 2021, str. 483).

Glede na poročanja strokovnih delavk je prisotna velika potreba po več izobraževanjih in boljšem financiranju le-teh. Strokovne delavke so predvsem izrazile željo po izobraževanju glede sekundarne viktimizacije (slednje tudi za rejnice in posvojitelje) in travmi pa tudi po usposabljanju za pogovor z otrokom. Stalno strokovno izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavk, ki so zaposlene v socialnem varstvu, lahko prispeva k dvigu ravni izobrazbe in usposobljenosti, izboljša kakovost storitev v sistemu socialnega varstva in spodbuja koncept vseživljenjskega učenja za delo (Socialna zbornica Slovenije, b. d.).

Prav tako so izrazile željo po rednih intervizijah in supervizijah, ki strokovnim delavkam predstavljajo pomembno podporo pri učenju spoprijemanja s kompleksnimi situacijami. Intervizija je pri tem opredeljena kot metoda učenja v manjši skupini sodelavcev s podobno strokovno usposobljenostjo in delovnimi izkušnjami (Videmšek, 2021, str. 26; Hanekamp, b. d., str. 503). Poleg tega so izpostavile tudi potrebo po boljših delovnih pogojih, predvsem po manjšem številu primerov.

V okviru potrebnih sprememb v sistemu zaščite otrok so prav tako izpostavile krepitev znanja o sekundarni viktimizaciji in s tem krepitev strokovnih kompetenc zaposlenih. Želijo pa si tudi boljšo usklajenost med institucijam, ki med drugim prispeva k zmanjševanju sekundarne viktimizacije (Victim Support Europe, 2022, str. 4).

6. SKLEPI

Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije

- Strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, so dobro seznanjene s sekundarno viktimizacijo otrok, kar izhaja iz njihovega poznavanja koncepta, prepoznavanja dejavnikov, ki jo povzročajo, in posledic pri otrocih z izkušnjo travme.
- Strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, sekundarno viktimizacijo razumejo kot dodatno škodo, ki je povzročena s strani sistema ali strokovne delavke.
- Strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, sekundarno viktimizacijo razumejo kot nepotrebno, nestrokovno in nedopustno ravnanje, ki bi ga bilo treba v praksi preprečevati.
- Sekundarna viktimizacija je včasih neizogibna predvsem zaradi sistemskih omejitev, kot so dolgotrajnost postopkov, neustrezno delovanje strokovnih delavk, neustrezno medinstitucionalno sodelovanje, večkratno izpovedovanje otroka, časovne zamude idr.
- Sekundarna viktimizacija otroka, kot jo opisujejo udeleženke raziskave, pomeni ponovno izpostavljanje otroka travmatični izkušnji, neslišnost otroka, pripisovanje krivde otroku in večkratno izpovedovanje.
- Sekundarna viktimizacija je lahko po mnenju udeleženk raziskave hujša od primarne.

Vzroki sekundarne viktimizacije

- Sekundarna viktimizacija se po mnenju strokovnih delavk dogaja predvsem v okviru sistemskih vzrokov, delovanja strokovnih delavk in delovanja zunanjih institucij, ki sodelujejo s CSD.
- Pod sistemske vzroke sekundarne viktimizacije spadajo predvsem večkratno izpovedovanje otroka, dolgotrajnost postopkov, časovne zamude, ponovna zapuščenost otroka s strani strokovne delavke, neustreznost zakonodaje, pomanjkanje prostih mest v strokovnih centrih, pomanjkanje kadra, fluktuacija kadra, izvajanje stikov kljub tveganju in omejenost izbire ustreznih možnosti za otroka.
- Sekundarna viktimizacija je razumljena tudi v okviru rejniške dejavnosti, kjer je izpostavljena predvsem zapuščenost otrok s strani rejnikov v okviru sistemskih vzrokov, kot so pomanjkanje izobraževanj o sekundarni viktimizaciji za rejnike in pomanjkljivi pogoji za pridobivanje statusa rejnika.
- Pod vzroke delovanja strokovnih delavk spadajo predvsem nezadostna strokovna usposobljenost, neinformiranje otroka, nezaupanje otroku, neustrezno opredeljevanje

do povzročiteljev nasilja, rigidno opravljanje nalog, kršitev zaupnosti otrokove izjave, pogajanje s starši v škodo otroka, neustrezen odziv ob otrokovem razkritju, odsotnost odnosa med otrokom in strokovnim delavkam, neobčutljivost za potrebe otroka, pomanjkanje obveščanja med strokovnimi delavkami, pomanjkanje prepoznavanja otrok kot posrednih žrtev nasilja, pomanjkanje poudarjanja samorefleksije pri strokovnih delavkah.

- Vzroki za sekundarno viktimizacijo otrok, ki se zgodijo v okviru delovanja zunanjih institucij, ki sodelujejo s CSD, so naslednji: večkratni pogovori, neusklajeno medinstitucionalno delovanje, neustrezno delovanje sodišč, neustrezno delovanje šol, neustrezna razmejitev institucionalnih vlog in pritisk na CSD s strani drugih institucij.
- Ostali vzroki za sekundarno viktimizacijo otrok, ki ne spadajo v zgornje tri sklope, pa so izjemne okoliščine, ki strokovnim delavkam omejujejo možnosti delovanja, izgorelost strokovnih delavk, kar lahko prispeva k morebitnim neustreznim odzivom, otrokova podrejenost odraslemu in jezikovne ovire.

Posledice sekundarne viktimizacije

- Strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, prepoznavajo več različnih posledic sekundarne viktimizacije otrok, in sicer: občutek krivde pri otrocih, čustven umik, stiska, nezaupanje, zamera do institucij, psihoza, depresija, posttravmatski stresni sindrom, upočasnjjen proces okrevanja, normalizacija zlorabe, ponovno doživljanje dogodka, obremenjenost, samodestruktivna vedenja, težave s spanjem, težave pri vzpostavljanju odnosov, obžalovanje izpovedi in poglobljanje travme.
- Strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, menijo, da so posledice odvisne od primera, otroka in primarne viktimizacije.

Načini preprečevanja sekundarne viktimizacije

- Strokovne delavke, udeležene v raziskavi, prepoznavajo in udeležujejo raznolike načine preprečevanja sekundarne viktimizacije otrok pri svojem delu.
- Načini preprečevanja sekundarne viktimizacije, o katerih so poročale strokovne delavke, so predvsem naslednji: zadostna strokovna usposobljenost, transparentnost strokovne delavke, timsko delo, sodelovanje z zunanjimi institucijami, izogibanje večkratnemu zasliševanju otroka, grajenje odnosa med otrokom in strokovno delavko, varovanje zaupnosti otrokove izjave, upoštevanje spola strokovnega delavca, ki sodeluje z otrokom, upoštevanje otrokovega glasu, njegove pripravljenosti za pogovor

ter njegovo doživljanje prostora in strokovnih delavk. Poleg pa spadajo tudi: časovna prilagoditev pogovora glede na otrokovo starost in zmožnost, senzibilnost strokovne delavke, delo s starši, uporaba terapevtskih izraznih sredstev, kot so igra, risanje in slikovne predloge. Pa tudi: prisotnost varne osebe, samoregulacija strokovne delavke, razbremenitev občutka krivde pri otroku, normalizacija nedopustnosti nasilja, ozaveščenost o sekundarni viktimizaciji in odsotnost nerealističnih obljub.

- Posebej kot institucija je bila v okviru načinov preprečevanja sekundarne viktimizacije navedena Hiša za otroke.

Pomen preprečevanja sekundarne viktimizacije na centrih za socialno delo in v sistemu zaščite otrok

- Strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, menijo, da je preprečevanje sekundarne viktimizacije na CSD pomembno.
- Preprečevanje sekundarne viktimizacije na CSD strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, razumejo kot temeljni pristop dela, saj menijo, da gre za eno ključnih nalog CSD.
- Preprečevanje sekundarne viktimizacije je na CSD nujno in strokovno ravnanje.
- Preprečevanje sekundarne viktimizacije v sistemu zaščite otrok je po mnenju strokovnih delavk, ki so sodelovale v raziskavi, v vsaki instituciji, ki je del sistema zaščite otrok, enako pomembno.

Medinstitucionalno sodelovanje

- Medinstitucionalno sodelovanje je pomemben vidik preprečevanja sekundarne viktimizacije otrok.
- V okviru medinstitucionalnega sodelovanja za preprečevanje sekundarne viktimizacije otrok se oblikuje skupen načrt pomoči, preprečuje podvajanje pogovorov z otrokom, izvaja korektivno delovanje (pri čemer multidisciplinarni timi omogočajo strokovnim delavkam, da se medsebojno opozarjajo na morebitne neustrezne prakse), izmenjujejo se informacije, skupno se odloča v otrokovo korist, sodeluje pri nujnem odvzemu otroka, razporejajo se naloge, krepi se medsebojno upoštevanje, prepoznavajo se pristojnosti posameznih institucij ter poudarja pomen raznolikih strokovnih znanj.

Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije

- Strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, prepoznavajo več različnih znanj, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije otrok z izkušnjo travme, in sicer so to: znanja o pogovoru z otrokom, znanja razvojne psihologije, teorija navezanosti, znanja o travmi, psihoterapevtska znanja, zakonodaja, znanja s področja zagovorništva otrok, znanja, pridobljena na fakulteti (strokovne delavke so omenjale študij socialnega dela, psihologije in pedagogike), in samostojno pridobljena znanja.

Vključenost preprečevanja sekundarne viktimizacije v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo

- Vključenost preprečevanja sekundarne viktimizacije v institucionalno politiko in protokole na CSD je pomanjkljiva oziroma je razvidna v načinu dela strokovnih delavk, v povezavi s tem pa so strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, največkrat navajale Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev (Skupnost centrov za socialno delo, 2025).

Potrebne spremembe na centrih za socialno delo in v sistemu zaščite otrok

- Spremembe, ki so potrebne na CSD za namen učinkovitejšega preprečevanja sekundarne viktimizacije, so: izobraževanja in ozaveščanje o sekundarni viktimizaciji, izobraževanja o travmi, izobraževanja o forenzičnem intervjuju, zmanjševanje sugestije v intervjujih, osebna psihoterapija strokovnih delavk kot pogoj za delo na področju varstva otrok in družine, ustrenejša prekinitvev odnosa med strokovnimi delavkami in otroki, usposobljenost za pogovor z otrokom, vzpostavitev strokovnih smernic in protokolov ravnanja, dodatni pogoji za pridobivanje statusa rejnika in izobraževanje o sekundarni viktimizaciji za rejnike in posvojitelje.
- Spremembe, ki so potrebne v sistemu zaščite otrok in ki bi prispevale k preprečevanju sekundarne viktimizacije otrok, so: krepitev znanja o sekundarni viktimizaciji, razširitev delovanja Hiše za otroke (na način, da bi Hiša za otroke svoje storitve ponujala v vseh primerih in ne le kazenskih), časovna učinkovitost postopkov, usklajenost med institucijami, informiranje zunanjih institucij o potrebah CSD.
- V sistemu zaščite otrok so bili posebej izpostavljeni šolstvo, sodstvo in zdravstvo. V okviru šolstva je bilo predlagano zmanjšanje stigmatizacije vedenj otrok in njihovo razumevanje v kontekstu travme, skupaj s potrebo po večji ozaveščenosti o posledicah travme v šolskem sistemu. V okviru sodstva je bila izpostavljena potreba po odpravi

zaznane hierarhične oziroma superiorne pozicije sodišč. Na področju zdravstva pa je bilo predlagano povečanje števila kliničnih psihologov in pedopsihiatrov.

Potrebna podpora strokovnim delavkam

- Strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, so izpostavile več oblik podpore, ki bi lahko prispevale k temu, da v okviru njihovega dela ne bi prihajalo do sekundarne viktimizacije otrok. Med njimi so navedle izboljšanje medinstitucionalnega sodelovanja, boljše delovne pogoje (zlasti manjše število obravnavanih primerov), več izobraževanj, okrepljeno sodelovanje med sodelavci znotraj enote ter odprto komunikacijo, delo v paru, potrebo po pisnih protokolih, rednih intervizijah in podpori vodstva.

Na razumevanju travme utemeljen pristop

- Strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, so s pristopom, ki temelji na razumevanju travme, različno dobro seznanjene. Strokovne delavke, ki so dobro seznanjene s pristopom, so v manjšini.
- Strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, so svoje razumevanje pristopa opredelile v okviru vpetosti pristopa na ravni celotne organizacije, vzpostavljanja varnega prostora, udejanjanja transparentnosti in zaupanja.
- Pristop je v njihovi praksi nezaveščen, a obstoječ način dela. V okviru tega udejanjajo naslednje: zagotavljanje možnosti izbire, delovanje na podlagi perspektive moči, zaupanje otroku, razumevanje vpliva travme, transparentnost, vzpostavljanje varnega prostora, spodbujanje občutka kontrole in moči, zagotavljanje slišnosti otroka.
- Strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, menijo, da pristop na CSD ni dovolj vpet na ravni celotne organizacije.
- Strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, izražajo potrebo po izobraževanju glede pristopa, ki temelji na razumevanju travme.
- Strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, ocenjujejo, da je pristop uporaben in pomemben.
- Strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, menijo, da otroci doživljajo podporo strokovne delavke, ki deluje na podlagi dotičnega pristopa na način, da se počutijo varne, so odzivni, si želijo sodelovanja, prepoznavajo smiselnost sodelovanja, pozitivno poročajo o sodelovanju in nimajo odpora ali stiske v okviru sodelovanja.

- Strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, prepoznavajo prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije in so ga opredelile kot pomemben, saj prispeva k zmanjševanju tveganja za nestrokovna ravnanja, gradnji obojestranskega zaupanja med otrokom in strokovno delavko, hitrejšemu in lažjemu okrevanju otroka. Poleg tega omogoča razumevanje kompleksnih situacij posameznikov pa tudi možnost za preventivno delo ter izkušnjo varnega odnosa in zagovornišstva. Izpostavljeno pa je bilo tudi, da na razumevanju travme utemeljen pristop v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije podpira strokovne delavke pri njihovem delu, zlasti pri pripravi na proces pomoči, zmanjševanju tveganj za nestrokovna ravnanja, procesu sodelovanja in razumevanju kompleksnosti situacij, s katerimi se soočajo otroci z izkušnjo travme.

7. PREDLOGI

Organizacija izobraževanj, usposabljanj in spodbujanje samorefleksije na centrih za socialno delo

- Organizacija rednih strokovnih izobraževanj s strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Socialne zbornice ali Skupnosti centrov za socialno delo za namen učenja in ozaveščanja o sekundarni viktimizaciji otrok, vzrokih in posledicah le-te ter načinih preprečevanja.
- Organizacija rednih strokovnih izobraževanj s strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Socialne zbornice ali Skupnosti centrov za socialno delo za namen učenja in ozaveščanja o travmi in o na razumevanju travme utemeljenem pristopu.
- Usposabljanja s strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Socialne zbornice ali Skupnosti centrov za socialno delo za vodenje pogovorov z otroki, vključno s poudarkom na forenzičnem intervjuju in zmanjševanju sugestije.
- Spodbujanje strokovnih delavk s strani centrov za socialno delo k redni samorefleksiji in razvoju senzibilnosti za potrebe otrok v okviru intervizij in supervizij.

Uvedba strokovnih smernic in protokolov na centrih za socialno delo

- Oblikovanje jasnih protokolov za ravnanje z otroki z izkušnjo travme s strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Socialne zbornice ali Skupnosti centrov za socialno delo.
- Oblikovanje jasnih protokolov za načine preprečevanja sekundarne viktimizacije otrok s strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Socialne zbornice ali Skupnosti centrov za socialno delo.

Organizacijske spremembe na centrih za socialno delo

- Zmanjšanje obremenjenosti strokovnih delavcev (manj primerov na posamezno strokovno delavko, zaposlovanje dodatnega kadra, redne intervizije in supervizije).
- Zagotavljanje več delovnih mest in kadrovske stabilnosti (boljši pogoji zaposlitve, skrb za zaposlene).
- Spodbujanje dela v paru.
- Uvedba rednih intervizij in supervizij.
- Krepitev podpore vodstva (vzpostavitev strukturirane podpore zaposlenim v obliki rednih sestankov, možnost razbremenilnih pogovorov, dostopnost vodstva).

- Uvedba obvezne in redne osebne psihoterapije strokovnih delavk kot pogoj za delo na področju varstva otrok in družine (zagotovitev dostopa do psihoterapevtske podpore za strokovne delavke s strani delodajalca).
- Uvedba pristopa, ki temelji na razumevanju travme na ravni celotne organizacije (obvezna redna usposabljanja o pristopu na ravni celotne organizacije).

Krepitev medinstitucionalnega sodelovanja

- Izboljšanje usklajenosti med institucijami v sistemu zaščite otrok z jasnejšo razmejitvijo pristojnosti posameznih institucij (redna skupna usposabljanja).
- Informiranost zunanjih institucij o potrebah CSD.
- Krepitev znanja o sekundarni viktimizaciji otrok v celotnem sistemu zaščite otrok (obvezna in redna izobraževanja o pristopu).

Spremembe v sistemu

- Zmanjševanje časovnih zamud in trajanja postopkov (digitalizacija postopkov, prioritetne obravnave za nujne primere, zaostreno spremljanje upoštevanja časovnih normativov s strani inšpekcije, zagotavljanje več delovnih mest, zmanjšanje normativov).
- Sprememba zakonodaje, ki vključuje znanje o sekundarni viktimizaciji otrok, vzrokih in posledicah ter načinih preprečevanja.
- Zagotavljanje več delovnih mest na področju klinične psihologije in pedopsihiatrije (povečanje vpisnih mest na študiju, kadrovske štipendije kot spodbuda za delo v javnem sektorju).
- Razširitev delovanja Hiše za otroke – delovanje tudi izven predkazenskih in kazenskih postopkov.

8. UPORABLJENA LITERATURA

1. American Psychological Association (APA). (2008). *Children and trauma: Update for mental health professionals*. Pridobljeno 28. 3. 2026 s <https://www.apa.org/pi/families/resources/update.pdf>
2. American Psychological Association (APA). (2018). *Trauma*. Pridobljeno 23. 3. 2026 s <https://dictionary.apa.org/trauma>
3. Aničić, K., Hrovat Svetičič, T., Hrovat, T., & Sušnik, A. (2017). *Nasilje nad otroki: Strokovne smernice za delo z otroki, ki doživljajo zanemarjanje in/ali nasilje*. Pridobljeno 18. 2. 2026 s https://www.drustvo-dnk.si/images/publikacije/2017-smernice_otroci.pdf
4. Aries, P. (1991). *Otrok in družinsko življenje v starem režimu* [pdf]. Pridobljeno 1. 2. 2026 s <https://dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-437DPJOR/75e77269-7276-48a2-baf4-482943d33907/PDF>
5. Atkinson, M., Wilkin, A., Stott, A., Doherty, P., & Kinder, K. (2002). *Multi-agency working: a detailed study*. Pridobljeno 24. 2. 2026 s https://www.researchgate.net/profile/Alison-Stott/publication/44827561_Multi-Agency_Working_A_Detailed_Study/links/0deec5236caefb1524000000/Multi-Agency-Working-A-Detailed-Study.pdf?_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIn19
6. Atwool, N. (2018). Challenges of operationalizing trauma-informed practice in child protection services in New Zealand. *Child & Family Social Work*, 1–8. Pridobljeno 12. 4. 2026 s <https://doi.org/10.1111/cfs.12577>
7. Boljka, U. (2016). Otroci v sodobni družbi. V A. Črnak Meglič, & B. Kobal Tomc (ur.), *Položaj otrok v Sloveniji danes: situacijska analiza* (str. 46–64). Pridobljeno 2. 2. 2026 s <https://irssv.si/wp-content/uploads/2023/10/PoložajOtrokVSloveniji.pdf>
8. Conradi, L., & Wilson, C. (2010). Managing traumatized children: a trauma systems perspective. *Current Opinion in Pediatrics*, 22. Pridobljeno 28. 3. 2026 s <https://ctisp.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/10/managing-traumatized-children-a-trauma-systems-perspective-conradi-wilson.pdf>
9. Council of Europe. (2023). *Recommendation CM/Rec(2023)2 of the Committee of Ministers to member states on rights, services and support for victims of crime*.

- Pridobljeno 27. 2. 2026 s <https://rm.coe.int/cm-rec-2023-2e-eng-recommendation-trafficking/1680ab4922>
10. Čižman, G. (2024). Določanje koristi otroka v postopkih zaščite na centru za socialno delo. V T. Kodele, V. Leskošek, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 60–83). Pridobljeno 1. 2. 2026 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-LPBQGD01/53dbc5e2-5d2b-4820-a00c-522fa32b656c/PDF>
 11. Debevc, M. (2022). *Na razumevanju travme utemeljen pristop na področju zaščite otrok na centrih za socialno delo v Sloveniji* (Diplomsko delo). Pridobljeno 11. 4. 2026 s <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=159916&lang=slv>
 12. *Developing a trauma-informed child welfare system* (b. d.). Pridobljeno 11. 4. 2026 s <http://www.childwelfare.gov/pubs/issue-brief/trauma-informed>
 13. Domiter Protner, K., Leskošek, V., & Frangež D. (2024). Medinstitucionalno sodelovanje: problemi, izzivi in dobre prakse. V T. Kodele, V. Leskošek, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 236–267). Pridobljeno 24. 2. 2026 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-LPBQGD01/53dbc5e2-5d2b-4820-a00c-522fa32b656c/PDF>
 14. Družinski zakonik (DZ) (2017). Ur. l. RS 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19, 67/19 – ZmatR-C, 200/20 – ZOOMTVI, 94/22 – odl. US, 94/22 – odl. US, 5/23 IN 34/24 – odl. US. Pridobljeno 3. 2. 2026 s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO7556>
 15. Egunjobi, J. P., Asatsa, S., & Adhiambo, J. M. (2021). Mandatory personal therapy as a requirement in counselors' training and its ethical challenges in selected universities in Nairobi Kenya, *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 5(3). Pridobljeno 15. 4. 2026 s https://www.researchgate.net/profile/Stephen-Asatsa/publication/351239565_Mandatory_Personal_Therapy_as_a_Requirement_in_Counselors'_Training_and_its_Ethical_Challenges_in_Selected_Universities_in_Nairobi_Kenya/links/608c5b5992851c490fa9e221/Mandatory-Personal-Therapy-as-a-Requirement-in-Counselors-Training-and-its-Ethical-Challenges-in-Selected-Universities-in-Nairobi-Kenya.pdf
 16. Fallot, R. D., & Harris, M. (2009). *Creating cultures of trauma-informed care (CCTIC): A self-assessment and planning protocol*. Pridobljeno 2. 4. 2026 s <https://children.wi.gov/Documents/CCTICSelf-AssessmentandPlanningProtocol0709.pdf>

17. Filipčič, K. (2024). Ogrožen otrok v labirintu pravnih pravil. V T. Kodele, V. Leskošek, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 37–60). Pridobljeno 24. 2. 2026 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-LPBQGD01/53dbc5e2-5d2b-4820-a00c-522fa32b656c/PDF>
18. Fleckinger, A. (2019). *Child protection and gender-based violence: How to prevent the risk of secondary victimization*. Pridobljeno 12. 4. 2026 s <https://iris.unitn.it/retrieve/handle/11572/377450/639430/Secondary%20victimization%20Andrea%20Fleckinger.pdf>
19. Frangež, D., Drobnič Radobuljac, M., & Kodele, T. (2024). Razkritje nasilja nad otroki in zanemarjanja otrok. V T. Kodele, V. Leskošek, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 124–164). Pridobljeno 18. 2. 2026 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-LPBQGD01/53dbc5e2-5d2b-4820-a00c-522fa32b656c/PDF>
20. Goossen, L. (b. d.). *Secondary trauma and compassion fatigue: a guide to support managers and practitioners*. Pridobljeno 5. 5. 2026 s <https://www.tsab.org.uk/wp-content/uploads/2021/11/CCInformSecondaryTraumaAndCompassionFatigue.pdf>
21. Hagemann White, C. (2006). *Combating violence against women: stocktaking study on the measures and actions taken in Council of Europe member states*. Pridobljeno 24. 2. 2026 s <https://rm.coe.int/168059aa52>
22. Hanekamp, H. (b. d.). *Intervizija*. Pridobljeno 15. 4. 2026 s https://www.revija-socialnodelo.si/mma/Intervizija_URN_NBN_SI_DOC-DXUQ6MRC.pdf/2019102916290590/
23. Hiša za otroke. (b. d.). *Hiša za otroke. Barnahus. Vodilni evropski model obravnave otrok, ki so žrtve ali priče (spolnih) zlorab*. Pridobljeno 22. 3. 2026 s BROSURA_HisaZAotroke_175x250_high_spread.pdf
24. Hodas, G. R. (2006). *Responding to childhood trauma: The promise and practice of trauma informed care*. Pridobljeno 24. 3. 2026 s <https://www.pa.gov/content/dam/copapwp-pagov/en/dhs/documents/contact/dhs-offices/documents/Responding%20to%20Childhood%20Trauma%20The%20Promise%20and%20Practice%20of%20Trauma%20Informed%20Care.pdf>
25. Hopper, E. K., Bassuk, E. L., & Olivet J. (2010). Shelter from the storm: trauma-informed care in homelessness services settings. *The Open Health Services and Policy Journal*, 3. Pridobljeno 2. 4. 2026 s https://www.researchgate.net/publication/239323916_Shelter_from_the_Storm_Traum

- a-Informed_Care_in_Homelessness_Services_Settings2009-08-202009-09-282010-03-22
26. Janjatović, D. (2020). *Preprečevanje sekundarne viktimizacije otrok, žrtev nasilja v družini* (Doktorsko delo). Pridobljeno 27. 2. 2026 s <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=140665&lang=slv>
 27. Kimberg, L., & Wheeler, M. (2019). Trauma and trauma-informed care. V M. R. Gerber (ur.), *Trauma-informed healthcare approaches* (str. 25–56). Pridobljeno 2. 4. 2026 s <https://www.acesaware.org/wp-content/uploads/2019/12/Chapter-2-Trauma-and-Trauma-Informed-Care.pdf>
 28. Klarić, A. (2016). *Razumevanje travm v kontekstu socialnovarstvene storitve prve socialne pomoči* (Diplomsko delo). Pridobljeno 11. 4. 2026 s <https://egradiva.fsd.uni-lj.si/ediplome/senddoc/1775>
 29. Knight, C. (2015). Trauma-informed social work practice: Practice considerations and challenges. *Clinical Social Work Journal*, 43. Pridobljeno 20. 3. 2026 s <https://amitiwellness.com/wp-content/uploads/2023/07/Knight-SW.pdf>
 30. Kodele, T., Leskošek, V., & Mešl, N. (2024). Uvod. V T. Kodele, V. Leskošek, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 9–17). Pridobljeno 1. 2. 2026 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-LPBQGD01/53dbc5e2-5d2b-4820-a00c-522fa32b656c/PDF>
 31. Konvencija o otrokovih pravicah (1989). Pridobljeno 2. 2. 2026 s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/SRI/Konvencija_o_otrokovih_pravicah.pdf
 32. Leotti, S. M., & Wahab, S. (2024). Mapping the landscape of trauma-informed care in social work: A critical scoping review. *Trauma, Violence, & Abuse*. Pridobljeno 11. 4. 2026 s https://www.researchgate.net/profile/Sandra-Leotti-2/publication/384939733_Mapping_the_Landscape_of_Trauma-Informed_Care_in_Social_Work_A_Critical_Scoping_Review/links/670fe4b624a01038d0f0490a/Mapping-the-Landscape-of-Trauma-Informed-Care-in-Social-Work-A-Critical-Scoping-Review.pdf
 33. Lešnik Mugnaioni, D. (2014). Otroci v primežu zlorabe moči. V Š. Veselič, D. Horvat, & M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (str. 93–106). Pridobljeno 27. 2. 2026 s <https://drustvo-sos.si/wp-content/uploads/2024/02/drustvo-sos-prirocnik-za-delo-z-zenskami-in-otroki-z-izkusnjo-nasilja.pdf>

34. Levenson, J. (2020). *Translating trauma-informed principles into social work practice*. Pridobljeno 2. 4. 2026 s https://www.dcjs.virginia.gov/sites/dcjs.virginia.gov/files/training-events/6851/2020_translating_tic_levenson_sw.pdf
35. Ličen, K. (2020). *Centri za socialno delo – na razumevanju travme utemeljene organizacije* (Magistrsko delo). Pridobljeno 11. 4. 2026 s <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=129408&lang=slv>
36. Malizia, N. (2017). The psychological trauma in children and adolescents: Scientific and sociological profiles. *Sociology Mind*, 7. Pridobljeno 24. 3. 2026 s https://www.academia.edu/76476308/The_Psychological_Trauma_in_Children_and_Adolescents_Scientific_and_Sociological_Profiles
37. Mariano, S. (2025). The "double bind" of gender-based violence: Secondary victimization in courtroom cross-examinations. *Behavioral Sciences & the Law*, 44(1). Pridobljeno 24. 2. 2026 s <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/bsl.70025>
38. Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: načrtovanje raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
39. Mešl, N., & Drobnič Radobuljac, M. (2024). Otrok z izkušnjo travme v postopkih zaščite. V T. Kodele, V. Leskošek, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 202–236). Pridobljeno 28. 3. 2026 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-LPBQGD01/53dbc5e2-5d2b-4820-a00c-522fa32b656c/PDF>
40. Milek Ogrinc, M. (2014). Pristojnosti centrov za socialno delo na področju preprečevanja nasilja v družini. V Š. Veselič, D. Horvat, & M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (str. 177–190). Pridobljeno 20. 2. 2026 s <https://drustvo-sos.si/wp-content/uploads/2024/02/drustvo-sos-prirocnik-za-delo-z-zenskami-in-otroki-z-izkusnjo-nasilja.pdf>
41. Ministrstvo za pravosodje. (2025). *15 let Lanzarotske konvencije*. Pridobljeno 3. 2. 2026 s <https://www.gov.si/novice/2025-07-02-15-let-lanzarotske-konvencije/>
42. Mirovni Inštitut. (2020). *Pravice vseh žrtev kaznivih dejanj*. Pridobljeno 12. 3. 2026 s <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.mirovni-institut.si%2Fwp-content%2Fuploads%2F2020%2F06%2FARVID-Pravice-vseh-zrtev-kaznivih-dejanj.docx&wdOrigin=BROWSELINK>
43. Morgan, J., & Zedner, L. (1992). *The victim's charter: A new deal for child victims?* Pridobljeno 20. 3. 2026 s

- https://www.academia.edu/67202906/The_Victims_Charter_A_New_Deal_for_Child_Victims
44. Munro, E. (2011). *The Munro review of child protection: Final report – a child-centred system*. Pridobljeno 2. 2. 2026 s <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7b455ee5274a34770ea939/Munro-Review.pdf>
 45. Nikolić Ristanović, V. (2003). *Zaštita žrtava i svedoka*. Pridobljeno 25. 2. 2026 s <https://doiserbia.nb.rs/img/doi/1450-6637/2003/1450-66370301003R.pdf>
 46. Papamichail, S. P. (2020). Child protection and secondary victimization: The Greek paradox. *Dialogues in Clinical Neuroscience & Mental Health*, 3(2). Pridobljeno 27. 2. 2026 s <https://obrela-journal.gr/index.php/obrela/article/download/172/158>
 47. Plaz, M., & Matko, K. (2019). Izkušnje mater po prijavi spolne zlorabe otroka – reviktimizacija preživelih. *Javno zdravje*, 3(2–8). Pridobljeno 27. 2. 2026 s https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/plaz_et_al._jz_2019_03.pdf
 48. Podreka, J., & Tašner, V. (2024). Zaščita otrok ali od brezpravnega objekta do subjekta pravic in največje koristi otroka. V T. Kodele, V. Leskošek, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 17–37). Pridobljeno 1. 2. 2026 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-LPBQGD01/53dbc5e2-5d2b-4820-a00c-522fa32b656c/PDF>
 49. Prathikshaa, C. (2025). A study on secondary victimization and its impact on the recovery process of sexual assault survivors. *International Journal of Advanced Research in Science, Communication and Technology*, 5(4). Pridobljeno 15. 4. 2026 s <https://ijarsct.co.in/Paper27673.pdf>
 50. Preda, A. M. (2025). The prevention of secondary victimization. *Compliance Elliance Journal*, 11(1). Pridobljeno 27. 2. 2026 s <https://ul.qucosa.de/api/qucosa%3A97395/attachment/ATT-0/>
 51. Putri, F. E. A., & Utari, I. S. (2026). Implementation of legal protection for child victims of sexual violence: A review of secondary victimization at Polrestabes Semarang. *Law Research Quarterly*, 12(2). Pridobljeno 12. 3. 2026 s <https://journal.unnes.ac.id/journals/snh/article/download/42031/8555>
 52. Rasmussona, B., Hyvönenb, U., Nygren, L., & Khoo, E. (2010). *Child-centered social work practice — three unique meanings in the context of looking after children and the assessment framework in Australia, Canada and Sweden*. Pridobljeno 2. 2. 2026 s https://www.academia.edu/32374490/Child_centered_social_work_practice_three_uni

- que_meanings_in_the_context_of_looking_after_children_and_the_assessment_framework_in_Australia_Canada_and_Sweden
53. Schiff, W., J., Liu, J., Wenger, C., & Knapp, J. (2019). *Staff exposure to trauma and the impact of trauma-informed care*. Pridobljeno 2. 5. 2026 s <https://assets-eu.researchsquare.com/files/rs-5043/v1/1df00fc0-f6de-48f6-a513-a27a8a1fced4.pdf>
 54. Skupnost CSD Slovenije. (2010). Strokovne smernice za delo centrov za socialno delo pri zaščiti otrok pred nasiljem v družini. *Kaljenje: Bilten Skupnosti CSD Slovenije*, 5(10), str. 6–38.
 55. Skupnost centrov za socialno delo. (2025). *Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev*. Pridobljeno 16. 4. 2026 s https://www.scsd.si/files/Katalog_nalog_CSD_2025_ZSV_in_ZDOsk-1.pdf
 56. Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ). (b. d.). *Travma*. Pridobljeno 12. 4. 2026 s <https://www.fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=travma>
 57. Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo. (2021). *Temeljni akti Republike Slovenije*. Pridobljeno 3. 2. 2026 s <https://www.gov.si teme/temeljni-akti-republike-slovenije/>
 58. Socialna zbornica Slovenije. (b. d.). *Izobraževanje*. Pridobljeno 15. 4. 2026 s <https://www.szslo.si/izobrazevanje>
 59. Spates, C. R., Samaraweera, N., Plaisier, B., Souza, T., & Otsui, K. (2007). Psychological impact of trauma on developing children and youth. *Primary Care: Clinics in Office Practice*, 34. Pridobljeno 25. 3. 2026 s https://www.researchgate.net/profile/C-Richard-Spates/publication/6173420_Psychological_Impact_of_Trauma_on_Developing_Children_and_Youth/links/60c218d14585157774c4924a/Psychological-Impact-of-Trauma-on-Developing-Children-and-Youth.pdf
 60. Substance abuse and mental health services administration (SAMHSA). (2014). *SAMHSA's concept of trauma and guidance for a trauma-informed approach*. Pridobljeno 24. 3. 2026 s https://www.health.ny.gov/health_care/medicaid/program/medicaid_health_homes/docs/samhsa_trauma_concept_paper.pdf
 61. Substance abuse and mental health services administration (SAMHSA). (2017). *Tips for survivors of a disaster or other traumatic event: coping with retraumatization*. Pridobljeno 5. 5. 2026 s <https://library.samhsa.gov/sites/default/files/sma17-5047.pdf>

62. Svet Evrope. (2010). *Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje*. Pridobljeno 18. 3. 2026 s https://arhiv.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/konferenca_o_participaciji_otrok_in_mladostikov_2014/slovensiki_dokumenti/Otrokom_prijazno_pravosodje_-_smernice_Sveta_Evrope.pdf
63. Šugman, K. G. (2000). Otrok žrtev – otrok priča v kazenskem postopku. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 51(3). Pridobljeno 24. 2. 2026 s https://www.policija.si/images/stories/Publikacije/RKK/PDF/2000/03/RKK2000-03_KatjaSugman_OtrokZrtev.pdf
64. The National Child Traumatic Stress Network (NCTSN). (b. d.-a). *Resilience and child traumatic stress*. Pridobljeno 28. 3. 2026 s https://www.nctsn.org/sites/default/files/resources/resilience_and_child_traumatic_stress.pdf
65. The National Child Traumatic Stress Network (NCTSN). (b. d.-b). *Essential elements*. Pridobljeno 13. 4. 2026 s <https://www.nctsn.org/trauma-informed-care/trauma-informed-systems/child-welfare/essential-elements>
66. UNICEF. (b. d.). *Child protection strategy*. Pridobljeno 12. 4. 2026 s <https://www.unicef.org/media/104411/file/Child-Protection-Strategy-Summary-2021.pdf>
67. Ustava Republike Slovenije (URS) (1991). Ur. l. RS 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a, 92/21 – UZ62a in 98/25 – UZ74a. Pridobljeno 3. 2. 2026 s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=USTA1>
68. Varuh človekovih pravic RS. (b. d.). *Listina Evropske unije o temeljnih pravicah*. Pridobljeno 3. 2. 2026 s <https://arhiv.varuh-rs.si/sl/pravni-temelji-cp/evropska-unija/listina-evropske-unije-o-temeljnih-pravicah/>
69. Victim Support Europe. (2022). *National framework for comprehensive victim support*. Pridobljeno 27. 2. 2026 s https://victim-support.eu/wp-content/files_mf/1673427018NationalFrameworkforComprehensiveVictimSupportcompressed.pdf
70. Videmšek, P. (2021). *Supervizija v socialnem delu: Učenje na podlagi dobrih izkušenj*. Pridobljeno 15. 4. 2026 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-VVUM7GPO/153928d1-27dd-4a4e-b8ef-65401e4e5434/PDF>

71. Whitecomb, D., Goodman, G. S., Runyan D. K.M & Hoak, S. (1994). The emotional effects of testifying on sexually abused children. *National Institute of Justice*. Pridobljeno 15. 3. 2026 s <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/146414NCJRS.pdf>
72. Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) (2008). Ur. l. RS 16/08, 68/16, 54/17 – ZSV-H in 196/21 – ZDOsk. Pridobljeno 3. 2. 2026 s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO5084>
73. Zakon o zaščiti otrok v kazenskem postopku in njihovi celostni obravnavi v hiši za otroke (ZZOKPOHO) (2021). Ur. l. RS 54/21. Pridobljeno 22. 3. 2026 s <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO8216>
74. Žugič, S. (2023). Obravnava nasilja nad otrokom v družini na Centru za socialno delo (CSD). V J. Krek, & N. Miklič (ur.), *Zaščita otroka pred izvenšolskim nasiljem: Priročnik za vzgojitelje, učitelje in druge strokovne delavce* (str. 43–69). Pridobljeno 20. 2. 2026 s https://www.policija.si/images/stories/Publikacije/PDF/Zascita_otroka_pred_izvensolskim_nasiljem_Prirocnik.pdf

9. PRILOGE

9.1. Vodilo za intervju

Demografski podatki:

Izobrazba:

Dodatna strokovna usposabljanja:

Delovne izkušnje:

Delovna doba na CSD:

Trenutno področje dela na CSD:

Delovna doba na trenutnem področju dela na CSD:

RV1: Kako strokovne delavke na centrih za socialno delo razumejo koncept sekundarne viktimizacije otrok z izkušnjo travme?

1. Kako razumete koncept sekundarne viktimizacije?
2. Kako menite, da sekundarna viktimizacija (kratkoročno in dolgoročno) vpliva na otroka z izkušnjo travme?
3. Kako pomembno se vam zdi preprečevanje sekundarne viktimizacije otrok z izkušnjo travme na centrih za socialno delo?
4. Katere prakse v okviru sodelovanja z otroki z izkušnjo travme, menite, da na centrih za socialno delo lahko povzročijo sekundarno viktimizacijo (npr.: ponavljajoča zaslišanja, premalo podpore, pomanjkanje občutljivosti v komunikaciji, pomanjkanje znanja strokovnih delavk ...)?
5. Katere prakse v okviru sodelovanja z otroki z izkušnjo travme, menite, da na centrih za socialno delo lahko prispevajo k zmanjševanju sekundarne viktimizacije?
6. Kakšno vlogo menite, da ima usklajevanje in sodelovanje z zunanjimi institucijami, ki so vključene v obravnavo otrok z izkušnjo travme (policija, sodišča ...), pri preprečevanju sekundarne viktimizacije na centrih za socialno delo?

RV2: Katere prakse in pristope uporabljajo strokovne delavke, da bi preprečile sekundarno viktimizacijo otrok z izkušnjo travme v okviru svojega dela?

7. Na kakšen način preprečujete sekundarno viktimizacijo otrok z izkušnjo travme pri svojem delu (npr.: način komunikacije, način raziskovanja in zbiranja informacij, upoštevanje otrokovega glasu, zagotavljanje občutka varnosti in zaščite ...)?

8. Na katera znanja se pri tem opirate?

9. Kako je preprečevanje sekundarne viktimizacije vključeno v institucionalno politiko in protokole na centru za socialno delo, kjer opravljate delo?

RV3: Kako dobro so strokovne delavke na centrih za socialno delo seznanjene z na razumevanju travme utemeljenim pristopom in ga pri svojem delu uporabljajo?

10. Na kakšen način sodelujete z otroki z izkušnjo travme?

11. Kako dobro ste seznanjeni z na razumevanju travme utemeljenim pristopom (razumevanje travme in njenih posledic, vzpostavljanje varnega prostora, občutljiva komunikacija, transparentnost, perspektiva moči, možnost izbire, spodbujanje občutka kontrole in moči, vpetost pristopa na ravni celotne organizacije ...)?

12. Kako pri svojem delu udejanjate na razumevanju travme utemeljen pristop pri delu z otroki z izkušnjo travme?

13. Kako prepoznavate prispevek na razumevanju travme utemeljenega pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije otrok z izkušnjo travme?

14. Kako menite, da otroci z izkušnjo travme doživljajo podporo, ki jo prejmejo na centrih za socialno delo, kjer strokovna delavka deluje na podlagi na razumevanju travme utemeljenega pristopa?

RV4: Katere spremembe so potrebne za preprečevanje sekundarne viktimizacije otrok z izkušnjo travme na centrih za socialno delo?

15. Kakšne spremembe menite, da bi bile potrebne, da na centrih za socialno delo ne bi prihajalo do sekundarne viktimizacije otrok z izkušnjo travme?

16. Kaj bi vas podprlo, da v okviru vašega dela ne bi prihajalo do sekundarne viktimizacije otrok z izkušnjo travme?

Bi še karkoli dodali?

9.2. Tabele odprtega kodiranja

Tabela 9.1.: Odprto kodiranje intervjuja A

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
A1	Zame pomeni sekundarna viktimizacija to, da prvič je to lahko institucionalna ali pa sistemska sekundarna viktimizacija,	Ločevanje med institucionalno in sistemsko sekundarno viktimizacijo		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A2	kar pomeni, da lahko pride zaradi prevelikega obsega dela	Prevelik obseg dela	Sistemiški vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A3	do časovne zamude,	Časovne zamude	Sistemiški vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A4	in to zdaj govorim v institucijah, ki so vpete v zaščito, se pravi sodišča,	Sodišče	Institucije, ki so vpete v zaščito otrok	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
A5	strokovni centri,	Strokovni centri	Institucije, ki so vpete v zaščito otrok	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
A6	centri za socialno delo	Centri za socialno delo	Institucije, ki so vpete v zaščito otrok	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
A7	Se pravi, da so ti postopki dolgotrajni in lahko otrok, ki je star 16 let, med tem dopolni že 18 let,	Dolgotrajnost postopkov	Sistemiški vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A8	kar pomeni, da smo ta čas že zamudili, ko bi lahko bilo kaj že narejeno.	Dolgotrajnost postopkov	Sistemiški vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A9	Se pravi institucionalno iz vidika dolgotrajnosti postopkov,	Dolgotrajnost postopkov kot institucionalna sekundarna viktimizacija		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A10	druga je pa sistemska ... bi pa jaz rekla, tudi če zakon predvidi neke ukrepe države,	Neizvedljivost zakonskih ukrepov kot sistemska sekundarna viktimizacija		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A11	se jih ne more izvest	Neustreznost zakonodaje	Sistemiški vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
A12	na primer – zdaj trenutno imamo težave, da ni prostih kapacitet za namestitve v strokovne centre,	Pomanjkanje prostih mest v strokovnih centrih	Sistemske vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A13	sistemska sekundarna viktimizacija je pomanjkanje kadra	Pomanjkanje kadra	Sistemske vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A14	fluktuacija kadra.	Fluktuacija kadra	Sistemske vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A15	Tu se gre za zavezanost strokovnega delavca, da bo sledil enim etičnim načelom	Zavezanost sledenju etičnim načelom	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A16	da je dovolj strokovno usposobljen.	Zadostna strokovna usposobljenost strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A17	Pa nenehno prevpraševanje, če tega ni lahko pride prej do sekundarne viktimizacije.	Nenehno prevpraševanje pri strokovni delavki	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A18	V globalu bi pa rekla, da je to v bistvu škoda, ki jo utrpí otrok s strani sistema – ali je to sistemsko	Povzročena škoda s strani sistema		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A19	ali individualno od človeka, ki dela v sistemu	Povzročena škoda s strani strokovne delavke		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A20	je nepotrebna,	Nepotrebnost sekundarne viktimizacije		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A21	včasih pa je neizogibna in to je pač dejstvo.	Neizogibnost sekundarne viktimizacije		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A22	Lahko otrok, ki je prijavil nasilje ... izpovedal nasilje, doživi velike občutke krivde,	Občutek krivde		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A23	včasih je to lahko povzročeno s strani strokovnega delavca še	Neustrezno opredeljevanje do povzročiteljev nasilja	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	dodatno, da ima krivdo, na primer – otroci tudi, če doživljajo s strani staršev nasilje, še ne pomeni, da jih nimajo radi. Se pravi, da bi strokovni delavec okrepil občutek krivde s tem, da bi grdo govoril o mami ali pa o očetu na neprimeren način,				
A24	Ja, pomembno ... kaj naj drugega rečemo kot pomembno.	Pomembno	Pomen na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A25	Mi imamo pri delu z družino pomembnejšo vlogo, ker imamo recimo več stika z družino kot sodišče,	Delo z družino	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
A26	kjer gre v bistvu za naroke, kjer družino spoznajo prek nekih teh dejanj, kot so naroki, enkratni pogovor sodnika z otrokom. Naša vloga pa naj bi bila pomoč družini, ki je kontinuirana.	Kontinuirana pomoč družini	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
A27	Nočem pa sedaj reči, da drugi lahko delajo škodo v smislu, saj je samo enkratni pogovor, saj center za socialno delo bo pa potem to saniral. V bistvu povsod je pomembno, če tako gledamo in tudi ne bi si želela, da bi si nekdo tam mislil, saj je samo enkratni dogodek, nekdo drug bi pa potem saniral to.	Enakovreden pomen v celotnem sistemu zaščite otrok	Pomen v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
A28	Povzročanje sekundarne viktimizacije povezane s fluktuacijo zaposlenih,	Fluktuacija kadra	Sistemiški vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A29	kar pomeni, da bi moral otrok večkrat izpovedovati svojo osebno zgodbo.	Večkratna izpoved	Sistemiški vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A30	Potem ... lahko bi prišlo do tega, da otrok zavrača stike pod nadzorom in ti bi to kot strokovni delavec prepoznal, ampak ne bi nič sporočal naprej sodišču na tak način, da bi to problematiziral in da bi potem te stike za ceno, ker je tako določeno, izvajal.	Izvajanje stikov kljub tveganju	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A31	da otroka na začetku ni informiral z njegovimi procesnimi pravicami	Neinformiranje otroka	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A32	in ni povedal, kaj je namen pogovora.	Nepojasnen namen pogovora	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A33	Tukaj se pač dela tako, da se zadosti nekim nalogam, češ, jaz sem po katalogu to nalogo opravil, sodišču je to odposlano in "I am done".	Rigidno opravljanje nalog	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A34	Otrok mora biti subjekt in ne objekt postopka.	Preprečevanje objektivizacije otroka	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A35	Kar je Družinski zakonik na novo vpeljal je to, da je vsebina otrokove izjave lahko zapečatena, da starši niso z njo seznanjeni,	Varovanje zaupnosti otrokove izjave	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	čeprav so zakoniti zastopniki otrok, ker bi mi ocenili, če bi bili starši seznanjeni s to izjavo, bi lahko potencialno s tem naredili še več škode.				
A36	Tukaj bi lahko bila ta sekundarna viktimizacija, ko otrok nekaj izpove, doma pa je potem zato kaznovan.	Kršitev varovanja zaupnosti otrokove izjave	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A37	Staršem je potrebno povedati, da ni nujno, da se z izjavo otroka na splošno strinjajo, je pa pomembno, da jo spoštujejo.	Zagotavljanje spoštovanja otrokove izjave	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A38	Včasih je pa treba iskati kompromise, ko ti želiš z otrokom govoriti in nekako starš ne bo pristal na pogovor, razen če ni seznanjen z vsebino pogovora. Potem delaš malo kompromise in to je lahko v škodo otroka.	Pogajanja s starši v škodo otroka	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A39	Tako da kar se tiče vključenosti otrok, da ni enkratni dogodek, ampak da nam omogoča, da je to proces.	Kontinuirano sodelovanje	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A40	Ampak spet pridemo na osnovno težavo – pomanjkanje kadra, kar pomeni, da bo v večini enkratni pogovor ne pa nek proces pomoči. Psihosocialne pomoči.	Pomanjkanje kadra	Sistemske vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
A41	Zelo je pomembno, da si ti z otrokom vedno v stiku, da veš, kaj se z njim dogaja, da preverjaš ...	Kontinuirano sodelovanje	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A42	Včasih pa ni idealne izbire, prostih kapacitet recimo,	Pomanjkanje prostih mest v strokovnih centrih	Sistemiški vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A43	če pri odvzemu otroka veš, da bi bilo bolje, da je v stanovanjski skupini pa ga moraš namestiti v vzgojni zavod ali pa obratno, ampak nimaš vedno te možnosti.	Pomanjkanje prostih mest v strokovnih centrih	Sistemiški vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A44	Vedno tehtaš ne nujno med najboljšimi opcijami, ampak kaj bo manjše breme.	Omejenost izbire ustreznih možnosti za otroka	Sistemiški vzroki	Vzrok sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A45	Ja zame je to ključno, jaz delam samo tako in nič drugače.	Temeljni način dela	Medinstitucionalno sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A46	Zelo pomembno je, da skupaj presodiš, kaj je otroku v korist in da je to skupno mnenje tima.	Skupno odločanje o koristi otroka	Medinstitucionalno sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A47	Recimo ravno prejšnji teden smo zelo dobro speljali nujen odvzem otroka,	Sodelovanje pri nujnem odvzemu otroka	Medinstitucionalno sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A48	Je v ozadju policija,	Policija	Institucije, ki so vpete v zaščito otrok	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
A49	s šolo komuniciraš ...	Šola	Institucije, ki so vpete v zaščito otrok	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
A50	Zelo je pa pomembno, da se vsaka institucija zaveda svoje vloge.	Pomen poznavanja pristojnosti institucij	Medinstitucionalno sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A51	Ja tako, da v bistvu narediš skupen načrt pomoči.	Izdelava skupnega načrta pomoči	Medinstitucionalno sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
A52	Se pravi skupaj se odločiš, kaj je v korist otroka.	Skupno odločanje o koristi otroka	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A53	Multidisciplinarni timi so lahko tudi neka potencialna korekcija nekih škodljivih dejanj. To sicer redko, da bi jaz opazila, da nekdo dela v škodo otroka, ampak mu lahko tam to na licu mesta to poveš.	Korektivno delovanje	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A54	Jaz nimam slabih izkušenj, vem pa da nekateri imajo in tu so pomembne mediatorske veščine, da ti ne zapneš, ampak da iščeš neko skupno rešitev.	Mediatorsko reševanje nesoglasij	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A55	Je pa največji poudarek ta stik z otrokom.	Kontinuirano sodelovanje	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A56	Res je zelo pomembno, kar bi jaz poudarila, je ta trening ... ker smo kot zagovorniki šli skozi trening, kako se pogovarjati z otrokom, kako ga informirati o njegovih pravicah, kako nuditi psihosocialno pomoč.	Zagovornišvo otrok	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A57	Od razvojne psihologije,	Razvojna psihologija	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A58	navezanosti otroka,	Teorija navezanosti	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A59	razvojnih potreb,	Razvojna psihologija	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
			sekundarne viktimizacije		
A60	kako zastopati otroka na sodišču,	Zastopanje otroka na sodišču	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A61	Konkretne tehnike in veščine dela z otrokom – uporaba kartic,	Uporaba terapevtskih kartic	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A62	genogrami	Genogram	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A63	Pa ta vrstniška mediacija.	Vrstniška mediacija	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A64	Vse, kar se v bistvu tiče nekih veščin in tehnik, ki jih nisem dobila v sklopu fakultete, ampak si jih moral potem sam, samoiniciativno pridobivati.	Samostojno pridobljena znanja	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A65	Mislim ... mi imamo naše osnovno vodilo, ki je katalog javnih pooblastil.	Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A66	Vsi od informatorja do snažilke ... mi se o primerih z njimi tudi pogovarjamo, oni so seznanjeni in oni lahko tudi preko tega vidijo, kako strokovni delavci delamo. Ampak to je naša klima, ki jo imamo.	Organizacijska klima vključevanja vseh zaposlenih v obravnavo primerov	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A67	Druge smernice so pa neke take interne smernice, ki niso institucionalne, ampak jaz si jih	Osebnostne smernice strokovne delavke	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	recimo sama zase delam, ampak to niso institucionalni protokoli.				
A68	Recimo ravno sedaj sem si naredila protokol pogovora z otrokom.	Osebne smernice strokovne delavke	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A69	Potem sem ravno tudi raziskala, kako poteka forenzični intervju z otrokom pa so zraven še konkretna vprašanja.	Osebne smernice strokovne delavke	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A70	Ja verjetno je to tako vkomponirano v vse te stvari, da ni sedaj izrecno naslovljena sekundarna viktimizacija,	Neeksplicitno naslavljanje	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A71	ampak bo že v načinu dela notri ...	Način dela	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A72	Vem pa, da obstaja baza skupnosti centrov za socialno delo in tam se pa nalagajo neki taki dokumenti in protokoli. Ta skupnost centrov za socialno delo povezuje na eni strokovni ravni. Ni nujno, da so oni avtorji, ampak je pa tam baza vseh znanj.	Baza skupnosti centrov za socialno delo	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A73	V mislih imam primer spolne zlorabe, ko sem delala intervjuje z otroki ... se pravi, da upoštevaš vse te smernice	Upoštevanje smernic forenzičnih intervjujev		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	forenzičnih intervjujev,				
A74	da ni sugestibilno ...	Izogibanje sugestibilnosti		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A75	Je pa zelo pomembno, če ti učiteljica reče, da otrok, ki je potreboval že pri njej eno leto, da se je odprl, da si ne delaš utvar oziroma ne smeš ti izkoristiti otroka, kot da je objekt postopka in z njim opraviti razgovor, ker bi res naredil več škode kot koristi in ne bi nič dobil za ta postopek. Tako, da recimo s kriminalistom sva se na licu mesta odločila, da ne bova opravljala pogovora z deklico.	Opustitev pogovora v korist otroka		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A76	Se pravi, da ti že predhodno se pozanimaš o tem otroku, pridobiš čim več informaciji.	Predhodno informiranje o otroku		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A77	Gre pa vedno, kadar govoriš z otroki, ko ti izpovejo nasilje, da jih razbremeniš krivde,	Razbremenilni pogovor		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A78	da jih pohvališ, da so pogumni.	Dajanje pohval		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A79	Da pokličeš in sodeluješ z drugimi institucijami in poskušaš urediti psihoterapijo. Potem na ta način ti sodeluješ ne konkretno z njo, ampak da ji urediš nekaj.	Sodelovanje z zunanjimi institucijami		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A80	Prej sem že povedala	Informiranje		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	pomembnost informiranja.				
A81	Potem zdaj tu, kjer je bil primer spolne zlorabe, je bila deklica v Barnahusu in sem potem tudi sodelovala z Barnahusom	Sodelovanje z zunanjimi institucijami		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A82	in sem jo pripravila malo, kako bo tam.	Priprava otroka na postopke v zunanjih institucijah		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A83	Pa tudi mam o sem pripravila.	Priprava staršev na postopke v zunanjih institucijah		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A84	Sigurno pa to, kar mi dobimo izkušenj na fakulteti ... ni za moje pojme dovolj, da bi mi bili usposobljeni za delo z otrokom z izkušnjo travme in za vodenje tega procesa.	Pomanjkljiva formalna usposobljenost za delo s travmo na centru za socialno delo		Mnenje strokovnih delavk	Delo z otroki z izkušnjo travme
A85	Ker tu gre za predelovanje občutkov in to so pač čisto druge dinamike in ne vem, koliko se usposablja. Vprašanje je, koliko globoko sploh iti, ker lahko narediš več škode kot koristi. Če ne moreš iti v globino ... ali potem ti tu na centru za socialno delo nekaj odpiraš pa potem sploh ne znaš zapret, ker itak nimaš nekih znanj, če jih nisi pridobil. To je moja kritika.	Tveganja neustreznega poglobljenega dela s travmo na centrih za socialno delo		Mnenje strokovnih delavk	Delo z otroki z izkušnjo travme
A86	Jaz se s tem, da je vsak travmatiziran ne strinjam. Zdaj se celo oža v tem	Preširoka opredelitev travme		Mnenje strokovnih delavk	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	nekem psihiatričnem smislu, kaj je travma. Ker to so resne zadeve, ki se jih potem tudi obravnava.				
A87	Jaz sem se seznanila s tem pristopom takrat na tem izobraževanju – interdisciplinarni pristop k zaščiti otrok	Izobraževanje – Interdisciplinarni in medsektorski pristop k zaščiti otrok	Seznanjenost s pristopom	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
A88	in najbolj mi je ostalo v spominu to, da naj bi celotna organizacija dihalo s tem in bila ozaveščena o tem.	Vpetost pristopa na ravni celotne organizacije	Razumevanje pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
A89	Tu lahko omenim za prejšnje vprašanje. Midve sedaj z mojo sodelavko razvijajmo tu za naš center koncept terapevtske sobe	Razvoj koncepta terapevtske sobe na centru za socialno delo		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A90	kar ne pomeni, da se bo notri izvajala terapija, zato še razmišljamo o imenu, ampak kako delati z otrokom prek nekkih terapevtskih izraznih sredstev – lutke, peskovnik, kartice in tako naprej.	Uporaba terapevtskih izraznih sredstev		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A91	terapevtska soba je zelo usmerjena. Obstaja kotiček za peskovnik, fotelj za pogovor. Ni preveč, je vse načrtno za otroka narejeno.	Razvoj koncepta terapevtske sobe na centru za socialno delo		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A92	Ja to je zelo pomembno – ta izbira in	Možnost izbire		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	avtonomija. Da ima otrok možnost izbire, da sodeluje ... preko katerega instituta otrok sodeluje recimo, če gre za razvezni postopek. Ali gre preko CSD-ja, zagovornika, sodišča ... ali je otrok že star 15 let in bo že sam nastopal v postopku. Se pravi, da mu daš to izbiro.				
A93	Izbiramo lahko tudi na način, katero metodo dela bom jaz uporabila – ali bova preko kart odkrivala čustva, ali bom jaz uporabila tehniko fototerapije, ker meni so osebno ti umetniški pristopi blizu.	Možnost izbire		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A94	Zadnje čase se vedno bolj poudarja res ta krepitev in perspektiva moči. Se pravi, da delaš tudi na način z otroki, da krepiš pozitivno hkrati s temi občutki, ki ga mogoče preplavljajo. Raziskovanje, kaj tebe veseli, kaj rad počneš.	Perspektiva moči		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A95	Da nariše prostor, ki ga najbolj osrečuje. Se pravi, da lahko ti imaginarno delaš na občutku varnosti. To ima kognitivno vedenjska terapija – izpostavljanje ...	Uporaba domišljijjskih tehnik		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	če imaš ti nekaj, da se zelo bojiš, na primer, da je otrok anksiozen in se boji iti v šolo. Se pravi, da ti imaginarno predelaš težave na način, kako bi se lahko boljše izšlo.				
A96	Premalo poznam pristop, da bi lahko karkoli rekla.	Nezmožnost opredelitve	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
A97	Ne vem sedaj, ali je to ta pristop, ampak v smislu, kar otrokom pomaga je ta normalizacija in da to, kar se jim dogaja, da ni nič čudnega. Da ni nič čudnega, da doživlja panične napade recimo ... sedaj govorim o mami, ki jo je mož imel dve leti v hiši. Ni čudno, da sedaj, ko je šla stran, da doživlja panične napade.	Normalizacija občutkov		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A98	Potem psihoedukacija. Torej, kaj se z njimi dogaja. Ubesediti to. Da vidijo, da se tudi drugim to dogaja. Na takšen način. To definitivno vidiš pri otroku, da pomaga.	Psihoedukacija otroka		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme.
A99	Zato moramo mi imeti toliko izkušenj, znanj, kaj so lahko posledice travme, paničnih napadov ...	Pomen znanja o travmi in njenih posledicah		Mnenje strokovnih delavk	Delo z otroki z izkušnjo travme
A100	Sedaj ena podpora je lahko ... in spet to ni vezano na ta	Zaupanje otroku		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	pristop, ampak je za vse pristope, zato ti jaz lahko na splošno povem, da otroci z izkušnjo travme dobijo podporo od ene osebe, ki ji verjame,				
A101	ki je tam za otroka	Razpoložljivost		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A102	in ga razume.	Razumevanje		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A103	Strokovna delavka je razbremenila ta občutek krivde	Razbremenilni pogovor		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A104	in je bila ta ena zaupna oseba.	Prisotnost zaupne osebe		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A105	Spet je pa to neka oseba zaupna, ki jo bo čez deset srečanj izgubil. In to je ena sekundarna viktimizacija, ponovna izguba osebe.	Ponovna zapuščenost otroka	Sistemi vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A106	To je pa tista nenamerna sekundarna viktimizacija.	Ločevanje med namerno in nenamerno sekundarno viktimizacijo		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A107	Se pravi nek odnos med otrokom in strokovno delavko	Odnos med otrokom in strokovno delavko	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A108	tehnike, ki jih uporablja.	Tehnike dela strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A109	Kakšen je strokovni delavec, ali je transparenten ... To potem prispeva k zmanjševanju sekundarne viktimizacije.	Transparentnost strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A110	Vsi bi morali iti čez izobraževanje glede forenzičnega intervjuja, ki je dokazan, da je najboljši.	Izobraževanje o forenzičnem intervjuju	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
A111	Se pravi zmanjšati možnost sugestije pri intervjuvanju otrok.	Zmanjševanje sugestije v intervjujih	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A112	Mislim, da bi morali še bolj ozaveščati o posledicah travme	Več ozaveščanja o posledicah travme v šolskem sistemu	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A113	in da bi znali ne stigmatizirati vedenja otroka,	Odprava stigmatizacije vedenj otrok v šolskem sistemu	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A114	ampak ga razlagati in interpretirati v luči neke travme in ne v smislu: "Ja otrok je pa problematičen." To sicer mi ne delamo v glavnem. Nimamo teh etiket, ampak zelo hitro pa ... sploh pri kakšnih šolah: "Ja ta otrok je pa problematičen."	Razlaga otrokovega vedenja v luči travme v šolskem sistemu	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A115	To in še bolj sploh na CSD-jih, ko mi govorimo o travmi. Travmo je potrebno specifikirati.	Natančnejša opredelitev travme	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A116	To kar pa jaz še na splošno mislim, kakor velja za psihoterapevte, da socialni delavec, ki dela na takšnih področjih, kakor jaz, ne bi smel delati brez lastne psihoterapije. Da bi to bil nek pogoj. Tudi če kot strokovni delavec nisi doživel travme in si misliš, da je vse v redu ... moraš ti reflektirati. Prva stvar, ki bi jaz rekla je, da moraš znati ločevati med lastno	Psihoterapija kot pogoj za delo na področju varstva otrok in družine	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	vsebinsko in vsebinsko drugega. Da ne bi bilo to odvisno od individualne odločitve posameznika, ampak da bi bilo to zakonsko kot nek pogoj za delo.				
A117	Jaz sicer nimam te izkušnje, ampak boljše sodelovanje s sodišči.	Boljše medinstitucionalno sodelovanje	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A118	Dobro bi bilo, da ne bi bilo neke superiorne pozicije z njihove strani, ampak da bi bolje sodelovali.	Odprava superiorne pozicije sodišč	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A119	Pa medsebojno sodelovanje. Mi tu na enoti veliko sodelujemo s sodelavci.	Medsebojno sodelovanje med sodelavci na enoti	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A120	Pa da si lahko vse poveš, na primer, da nekdo nekaj ni dobro naredil. Ta odkrita komunikacija.	Odrpna komunikacija s sodelavci	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A121	Pa kar se mi zdi zelo dobro, da je v Ljubljani CSD omogočal brezplačen študij za psihoterapijo, ampak je bila potem še mislim da obveza, da še dve leti delaš.	Omogočanje brezplačnega študija za psihoterapijo	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A122	No mogoče to razumevanje travme to, da ti razumeš, zakaj otrok ne želi spregovoriti. Ker mislimo, saj bomo samo pomagali. Moraš biti realen, da nisi ti tam nek rešitelj.	Pomen znanja o travmi in njenih posledicah		Mnenje strokovnih delavk	Delo z otroki z izkušnjo travme
A123	Potem glede čustev, ki jih otrok goji do	Neustrezno opredeljevanje do	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	storilca ... če ti rečeš na primer: "Tvoj oče je grd." Pomembno se je ne opredeljevati do staršev.	povzročiteljev nasilja			
A124	Kar se tiče pa tehnik pogovora. Recimo, da si pozoren na verbalno in tudi neverbalno komunikacijo – kakšno imaš na primer višino tona.	Osredotočenost na verbalno in neverbalno komunikacijo		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A125	Ali pa to, ko ti nekdo nekaj pove – si šokiran ali ne. Tu je ta samoregulacija pomembna. Sem tam ob njemu in mu moram biti v podporo, ne pa da sem še jaz tam potem šokirana.	Samoregulacija ob razkritju		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
A126	Zdaj to bi bila sekundarna viktimizacija, da ti otrok nekaj izpove in se potem tam ti tudi psihipiraš. Ali pa ga dojemaš, kako je on ubog.	Neustrezen čustven odziv ob otrokovem razkritju	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A127	Sekundarna viktimizacija je tudi prelaganje odgovornosti iz ene institucije na drugo. Da na primer nam kdo da, ali pa obratno, da mi na policijo prelagamo.	Prelaganje odgovornosti na zunanje institucije	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A128	Pa tudi, da obljubljaš nekaj, kar ne moreš narediti.	Podajanje neuresničljivih obljub otroku	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
A129	Sekundarna viktimizacija bi bila, da ne prepoznaš na primer, da otrok postane orodje in ga potem pretirano	Instrumentalizacij a otroka	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	vključuješ in prelagaš odgovornost nanj.				
A130	Kar se pa jaz zavzemam – osebna diagnostika sicer spada v polje kliničnih psihologov, ampak to se meni zdi, da bi morali splošno uporabljati.	Zavzemanje za rabo osebne diagnostike na centrih za socialno delo		Mnenje strokovnih delavk	Delo z otroki z izkušnjo travme

Tabela 9.2.: Odprto kodiranje intervjuja B

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B1	Razumem ga tako, da otroci ali ljudje, ki so travmatizirani, ki se jim nekaj zgodi ... Ljudje, ki so nekaj doživeli, neko travmo – zlorabo ali nasilje ali hudo revščino recimo ali pa na primer vojno – pridejo sem, ker se nekaj dogaja, ker je nekaj narobe. Mi potem poskušamo reševati,	Delo s travmo	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B2	ampak je pomembno zavedanje, da je travma ... da ta oseba nosi s seboj travmo, ki zelo določa, kako se bo ta oseba odzivala, kako bo sprejemala pomoč, koliko bo sploh sposobna sprejemati pomoč ...	Razumevanje vpliva travme		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
B3	in če mi želimo tem ljudem pomagati oziroma se skupaj z njimi nekam premakniti, za kar	Preprečevanje sekundarne viktimizacije		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	smo tukaj ... potem moramo paziti, da ne pride do sekundarne viktimizacije, kar se lahko zgodi.				
B4	ker pri nas je tako, da 90% ljudi, ki pridejo k nam na CSD ... nekaj je narobe, neko travmo so doživeli	Delo s travmo	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B5	in je to nek temeljni pristop ...	Temeljni pristop dela	Pomen na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B6	Definitivno se ta otrok lahko zapre,	Čustveni umik		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B7	lahko dobi nezaupanje do institucij, ki traja lahko celo življenje. Velikokrat sem govorila z ljudmi, ki se jim je nekaj zgodilo v otroštvu pa so prišli v stik s CSD-jem in takrat je CSD nespretno opravil razgovor z otrokom, potem pa je ta ista odrasla oseba obravnavana v nekih postopkih kasneje in prav vidiš ... saj vem, ker mi tudi sami povejo, kaj jim je to kot otroku naredilo in to kronično nezaupanje do institucij pa to je še najmanj skoraj.	Dolgotrajno nezaupanje do institucij		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B8	Recimo veliko pri rejništvu in posvojitvah se ukvarjamo z otroki, ki imajo travmo zapuščenosti in to je izjemna travma, velika travma,	Delo s travmo	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B9	ki jo tudi kasneje iščeš. Iščeš odgovore, mozaike, sestavljaš svojo zgodbo in mi smo del tega, CSD sigurno, spremljamo zadevo.	Spremljanje otroka	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B10	Tu pri nas se držimo tega, da razgovore z otroki opravlja psihologinja, čeprav tudi me strokovne delavke to znamo narediti, ampak če se le da, to opravi tisti, ki je najbolj izobražen v hiši v tej smeri in ima dodatna usposabljanja za to. Prav iz vidika, da ja ne bi šlo kaj narobe.	Zadostna strokovna usposobljenost strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B11	Ker če se zgodi sekundarna viktimizacija, ne samo, da se ta oseba potem zapre,	Čustveni umik		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B12	se mu CSD zameri za celo življenje,	Zamera do institucij		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B13	dejansko se lahko kakšna psihoza pojavi, ki je bila prej potlačena.	Psihoza		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B14	Lahko se pojavi poslabšanje depresije. So bili primeri ljudi, ki so bili obravnavani na CSD in zaradi sekundarne viktimizacije se jim je ponovila depresija	Depresija		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B15	Ali sprožitev ponovnega posttravmatskega stresnega sindroma.	Posttravmatski stresni sindrom		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B16	Zelo pomembno, najpomembnejše z desetimi klicaji.	Pomembno	Pomen na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B17	Nujno.	Nujno	Pomen na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B18	To je nekaj, kar je zelo pogosto. 90% ljudi, sploh otroci, to doživijo.	Pogostost sekundarne viktimizacije		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B19	Nujno, ker ne rabijo, res ne rabijo.	Nepotrebnost sekundarne viktimizacije		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B20	Je nedopustno,	Nedopustnost sekundarne viktimizacije		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B21	nestrokovno.	Nestrokovnost sekundarne viktimizacije		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B22	Ker če se to zgodi, je to najhujše ... skoraj se mi zdi včasih, da je sekundarna viktimizacija s strani institucij hujša kot pa primarna.	Sekundarna viktimizacija kot hujša od primarne		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B23	Razgovor z otrokom sigurno lahko povzroči. Tu se mi zdi največja past tega,	Pogovor z otrokom	Drugo	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B24	pri ukrepih, kjer preverjamo ogroženost otrok	Preverjanje ogroženosti otrok	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B25	nas zelo zanima mnenje otroka.	Raziskovanje mnenja otroka	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B26	Dobro je tudi to, da po navadi v timih debatiramo,	Timsko delo	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B27	zato da pridobimo informacije o družini	Izmenjava informacij	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B28	in s tem pridobivamo informacije o možnih že travmah.	Izmenjava informacij	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B29	Potem pridemo lahko na primer do zaključkov: "Ja, boljše je, da	Upoštevanje spola strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	ne gre moški opraviti tega razgovora.", kar je zelo pomembno.				
B30	Jaz recimo nikoli ne vzamem študentk s seboj, sploh če grem razgovor opraviti brez vednosti ali soglasja staršev, ko je potrebno preveriti akutno ogroženost	Odsotnost študentov v izjemnih situacijah	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B31	in se samo dogovorimo s šolo in vrtcem, da ga oni "povlečejo" ven, kar je že tako ali tako čudno.	Sodelovanje z zunanjimi institucijami	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B32	Ampak že to poskušamo narediti na primer med malico, da ni on iz razreda ven potegnjen. Torej, da čim bolj ublažimo vse, kar se da.	Uvidevnost pri odvzemu otroka	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B33	Tudi poskušamo na odnosu delati, da je otroku prijetno in da tudi, če so težke teme ... se da.	Odnos med otrokom in strokovno delavko	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B34	In da transparentno poveš: "Glej, jaz bom sedaj poklicala mamico pa očija pa jima bom povedala, da se bova pogovarjala."	Transparentnost strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B35	Zelo pomembno je sodelovanje s policijo	Sodelovanje z zunanjimi institucijami	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B36	in da se opravi skupen pogovor, na enkrat.	Preprečevanje podvajanja pogovorov	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B37	Ali pa še to ne in da si potem izmenjamo informacije.	Izmenjava informacij	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B38	Ne, da oni v svojem postopku ponovno ga zaslišujejo. Temu se želimo izogniti.	Izogibanje večkratnemu spraševanju	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B39	Kadar delam z družino,	Delo z družino	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Delo z otroki z izkušnjo travme
B40	moram paziti in raziskati prej družino, da vidim, da je dovolj varno, da lahko otrok prisostvuje	Predhodno informiranje o družini	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B41	in da ga bom jaz znala zaščititi v smislu, da se bo varnega počutil, ker če ne bo ...	Vzpostavljanje varnega prostora	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B42	Če bom jaz otroka spodbudila: "Daj povej očetu to, kar si meni povedal." in ga ne bom zaščitila pri tem pred reakcijo očeta, je konec. Pride do sekundarne viktimizacije.	Neustrezno vključevanje otroka v komunikacijo s starši	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B43	Hitro pride do sekundarne viktimizacije, sploh pri otrocih in še posebej v rejništvu.	Ranljivost otrok za sekundarno viktimizacijo		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B44	Tukaj imamo mi nalogo spremljanja,	Spremljanje otroka	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B45	preverjamo,	Preverjanje ogroženosti otrok	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B46	obiskujemo,	Obiski na terenu	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B47	se pogovarjamo,	Pogovor	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B48	delamo z matično družino.	Delo z matično družino	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B49	Jaz veliko delam z matično družino, ker sem ta stik, da koordiniram, tudi za otroka.	Koordinacijska vloga	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B50	Pri teh otrokih v rejništvu je pomembno	Spremljanje otroka	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	spremljanje, zato da jim prihraniš čim manj teh situacij, kjer bi oni bili spet ... kjer bi se jim te travme ponovno odpirale, zavibrirale.				
B51	Moramo razumeti, da otroci v rejništvu so bili odvzeti. Odvzem je lahko zelo težek in travmatičen in včasih naredimo vse, da se to ne zgodi, ampak včasih pa se in to pomeni, da je ta del, ko oni ponovno pridejo na center na stike pod nadzorom s starši, ko so otroci že v rejniški družini ... je res pomembno, kako oni doživljajo sploh ta prostor. Že to.	Upoštevanje otrokovega doživljanja prostora	Načini preprečevanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B52	Potem, kako doživljajo strokovne delavke.	Upoštevanje otrokovega doživljanja strokovnih delavk	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B53	Koliko so slišani.	Upoštevanje otrokovega glasu	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B54	Lahko so to čiste osnove, recimo: "Ali te lulati, ali te ne lulati, ali boš to, ali boš tisto ..." Torej pomembno je, koliko si senzibilen, ker to so otroci, ki so res marsikaj preživeli.	Senzibilnost	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B55	Najbolj pomembno pa je tukaj naloga centra, da krepimo rejnice v tem in bedimo	Sodelovanje z rejnicami	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	nad rejnici, da smo jim predvsem v podporo, da zmorejo in da ne ponavljajo napak in da naredimo vse, da ne bi bil otrok ponovno zapuščen, zlorabljen ...				
B56	Bi pa rekla, da je ta tema, ko sem malo o njej razmišljala, že dosti en tak velik del nas je, našega strokovnega dela in potem se ti zdi tako samoumevno, da težko ti določiš nekaj, ampak veš, da to počneš.	Način dela	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B57	Vsaj za našo enoto lahko rečem, da nam je vsem to zelo pomembno in da se trudimo, da delamo v tej smeri,	Pomembno	Pomen na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B58	ker je to edino strokovno, sploh ni debate tu.	Strokovno ravnanje	Pomen na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B59	Zelo pomembno,	Pomembno	Medinstitucionalno sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B60	ker vedno, ko se speljejo neki ti postopki ali nek ukrep preko CSD-ja, ni samo CSD samo tisti, ki spelje.	Pogosto	Medinstitucionalno sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B61	Policija ima tudi svoj postopek, ki ga mora speljati.	Policija	Institucije, ki so vpete v zaščito otrok	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B62	Sodišče ima sicer svojo funkcijo in drug postopek,	Sodišče	Institucije, ki so vpete v zaščito otrok	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B63	zdravstvo spet tretji.	Zdravstvene ustanove	Institucije, ki so vpete v zaščito otrok	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B64	Vrtci,	Vrtec	Institucije, ki so vpete v zaščito otrok	Kontekst delovanja	Zaščita otrok

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B65	šole spet imajo tudi svoje interne pravilnike, kako postopati in tudi speljati neke stvari.	Šola	Institucije, ki so vpete v zaščito otrok	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B66	Zelo je pomembno, da sodelujemo	Pomembno	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B67	Zato imamo multidisciplinarne time	Timsko delo	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B68	in timske sestanke, ki jih že prej skličemo, da se dogovorimo, kako se bomo neke obravnave lotili, da se ne podvaja in da se izognemo sekundarni viktimizaciji	Timsko delo	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B69	To nam je zelo pomembno in kot pravim, mi hodimo v to zgodbo s tem zavedanjem.	Pomembno	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B70	šola je kar opravila razgovor z otrokoma in poslala transkript tega, ki je bil po vsem razgovor z otrokoma, ki bi ga moral opraviti CSD in ne šola. Šola lahko opravlja samo razbremenilne pogovore.	Neustrezna razmejitev institucionalnih vlog	Delovanje zunanjih institucij	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B71	Tu so tako naredili, da so jih povlekli ven, čeprav sta rekla, da ne želita o tem govoriti,	Neprosto voljna vključitev otroka v pogovor	Delovanje zunanjih institucij	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B72	Dobro bi bilo, da bi bilo bolje poenoteno	Usklajenost med institucijami	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B73	in da bi kot CSD poslali ali da bi kakšno izobraževanje organizirali, kaj sploh mi	Informiranje o potrebah centra za socialno delo	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	potrebujemo od drugih institucij, da bi se malo povezali.				
B74	Tudi se mi zdi pomembno, da če že ne drugi, vsaj me kot socialne delavke opozarjamo in bdimo nad tem in pokličemo policijo in rečemo: "Poglejte, kdo vodi ta primer? No, jaz ga vodim na tej strani. Kaj bomo sedaj z razgovorom z otrokom? Seveda ga ne bomo vsak posebej delali." Enim je to samoumevno, drugim pa ne. Ne pomislijo na to	Preprečevanje podvajanja pogovorov	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B75	Se mi kar zdi, da je potem to naloga centra, da na to opozarjamo in je to tudi prav.	Koordinacijska vloga	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B76	Jaz najprej kar naredim je, da se zelo dobro pozanimam o družini.	Predhodno informiranje o družini	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B77	Poskušam pridobiti informacije preko tima, v povezovanju z drugimi socialnimi delavkami, ker po navadi je bila družina že kje obravnavana in kdo kaj ve o njih.	Timsko delo	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B78	spremljam otroke,	Spremljanje otroka	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B79	hodim na dom,	Obisk na domu	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B80	se pogovarjam z rejnico.	Sodelovanje z rejnicami	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B81	Tudi, ko nameščam otroke, je zelo pomembno kam. Da se bo lahko ugnezdil,	Ustrezna namestitvev	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B82	ker ni hujšega kot to, da je ponovno zapuščen s strani rejnice, ker se lahko zgodi tudi, da rejnica odpove pogodbo. To je sekundarna viktimizacija z veliko začetnico.	Ponovna zapuščenost otroka	Sistemiški vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B83	To imamo v rejništvu vedno v glavi. Vedno pogledamo vse faktorje – koliko otrok ima že v rejništvu, kakšne ima biološke otroke, ali se bo lahko v to zgodbo ugnezdil otrok s hudim ADHD-jem, ali je res prostor tam zanj ali pa bo rejnici preveč in bo odpovedala pogodbo. Raje potem ne nameščamo, raje damo v strokovni zavod potem. To v rejništvu res pazimo.	Ustrezna namestitvev	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B84	Tudi v pogovorih potem kasneje ... na kakšen način ... koliko želi sam govoriti o nečem.	Upoštevanje otrokove pripravljenosti za pogovor	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B85	Jaz res gradim samo odnos	Odnos med otrokom in strokovno delavko	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B86	in da iskreno povem, če me starši kaj vprašajo, jim tudi povem, kakšna je moja naloga, kaj jaz v službi delam, da	Transparentnost strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	razumejo, zakaj pridem.				
B87	Pazim, da je varen prostor za otroka	Vzpostavljanje varnega prostora	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B88	in tudi prej vedno pripravim starše. Rečem, da na primer bomo sedaj v prostor poklicali otroka in jih pripravim, kako se odzvati. Pripravim starše, ali so pripravljeni slišati na primer kritiko otroka.	Delo s starši	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B89	Pa to da res pazim na čas, kadar sodelujem z otroki, da je res pogovor na primer samo petnajst, dvajset minut, če so to majhni otroci, ki nimajo toliko fokusa. Pazim, da ni preveč.	Časovna prilagoditev pogovora	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B90	Ali pa če jaz prej sama z njim govorim in mi otrok nekaj zaupa, pazim, da tega ne razdrem in krepim zaupanje njegovo v institucijo, v najin odnos. Se mi zdi pomembno, da dajemo takšna sporočila.	Krepitev otrokovega zaupanja	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B91	In to, da ti koordiniraš institucije druge, kjer imamo mi kot CSD vodilno vlogo.	Medinstitucionalna koordinacija	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B92	Znanja iz fakultete. Jaz mislim, da fakulteta nam je dala osnove. Meni je, sigurno.	Znanja s fakultete	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B93	Sem se pa mogla tudi sama kaj	Samostojno pridobljena znanja	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	izobraževati kasneje.		sekundarne viktimizacije		
B94	Tudi mi na CSD-ju imamo možnosti izobraževanj in jaz kar redno hodim na izobraževanja o travmi, o otroških možganih in vplivu travme na otroške možgane,	Znanja o travmi	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B95	o delu z družinami.	Znanja o delu z družinami	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B96	Jutri grem na izobraževanje o razgovoru z otrokom, da spet malo osvežim in kakšno novo idejo dobim.	Pogovor z otrokom	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B97	Znanja o travmi,	Znanja o travmi	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B98	nasilju in posledicah tega so pomembna.	Znanja o nasilju	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B99	Ja, je. Sem prav gledala po katalogu ...	Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B100	Če samo gledava rejništvo ... mi imamo Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti	Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B101	in notri potem pišejo pogoji za rejnike, torej da ne smejo imeti odvzete starševske skrbi, poslovne sposobnosti, imeti kakšnega kaznivega dejanja in tako naprej ...	Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B102	pa ogromno preverjanja, torej gre ta oseba čez psihološko mnenje, napišemo oceno ogroženosti prav zaradi tega.	Preverjanje primernosti rejnikov	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B103	Ker včasih mi ljudje rečejo, kako jih matramo in toliko preverjamo, ampak mi to izvajamo ravno zaradi sekundarne viktimizacije, da ja naredimo vse, da se kaj takšnega ne bi ponovilo.	Preverjanje primernosti rejnikov	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B104	Mi moramo strmeti k temu, da zaščitimo otroka.	Zaščita otrok	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
B105	V katalogu in zakonu je tudi ta protokol ... sedaj govorim za nasilje ... da opravimo s policijo, da se prej povežemo.	Sodelovanje z zunanjimi institucijami	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B106	So protokoli, kako se odvzem otroka zgodi ... da je čim manj travmatičen.	Protokol o odvzemu otroka	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B107	oče je otroka držal skozi okno in nam grozil, da ga bo spustil, če bomo prišli notri s policijo. Ni bilo druge, da je policija potem odšla, ker oče bi ga spustil ... Zato so včasih kakšne take, ki se zdijo skrajno neetične ... v nekih danih okoliščinah, ko ti zmanjkuje časa, ko so otroci akutno ogroženi, ko pač niti z represivnimi organi niti z izvršbo ne gre ...	Izjemne okoliščine	Drugo	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B108	ti z izvršbo prisiliš starša, da ti predajo otroka. Sodišče postavi izvršitelja. To ni okej. Sodišča so zelo nenaklonjena temu, sodnice so senzibilne za to in kdaj tudi ne postavijo izvršitelja, ker ne želijo ponovne travme otroku narediti	Odvzem otroka z izvršiteljem	Delovanje zunanjih institucij	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B109	ampak včasih ni druge, ker je otrok tako dejansko akutno ogrožen. Njegovo zdravje, življenje je v tistem trenutku tako ogroženo, da ga moramo odvzeti. Saj drugače tako ali tako ne bi bilo odvzema. So take stvari, ki se potem zgodijo in je to vseeno manj travmatično.	Izjemne okoliščine	Drugo	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B110	Poskušam raziskati,	Raziskovanje		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
B111	spremljati	Spremljanje		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
B112	in pridobiti informacije	Predhodno informiranje o otroku		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
B113	Zelo se poslužujemo Hiše za otroke tudi, da se tam opravljajo razgovori.	Hiša za otroke		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
B114	Ali pa recimo s predšolskimi otroki, če se opravljajo kakšni razgovori, včasih je dobro, da se opravi več razgovorov, kar pomeni, da se sprva odnos vzpostavlja, se samo igra z njim ... se večkrat pride pa potem	Grajenje odnosa		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	šele se začne spraševati.				
B115	Težko sebe ocenim, kako dobro. Mislim, da imam dovolj ... da za osnovno prepoznavanje in ne delanje sekundarne viktimizacije mislim, da imam dovolj znanja, ampak se ves čas redno izobražujem	Osnovno prepoznavanje	Seznanjenost s pristopom	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Sekundarna viktimizacija
B116	Sigurno je pa to tako pomembna tema,	Pomembna tema	Mnenje strokovnih delavk	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
B117	da bi bilo dobro, da bi bila bolj vpeta v neko bolj redno mogoče izobraževanja ali pa redno zavedanje. Ne vem ... Za vse zaposlene obvezno izobraževanje enkrat na leto o tem, na primer. Malo bolj.	Potreba po izobraževanju glede pristopa	Mnenje strokovnih delavk	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
B118	Nam tukaj zmanjka ... kot sem rekla, večje zavedanje v strukturi organizacije ali pa v ne samo strokovnega kadra, ampak vsega kadra. To pa se strinjam, da manjka in bi bilo dobro.	Pomankanje vpetosti pristopa	Mnenje strokovnih delavk	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
B119	Pa možnost izbire, ja ... to velikokrat delam	Možnost izbire		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
B120	Včasih pa ni možnost izbire. Recimo pri rejništvu ni možnosti izbire, da otroci pridejo nazaj, če ni še čas. So pa pomembne odprte	Transparentnost		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	karte. Vedno povem, kot je.				
B121	Zelo pomemben in velik je ta prispevek,	Pomemben	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
B122	ker imaš stik z ljudmi in ko imaš stik se gradi to obojestransko zaupanje,	Gradnja obojestranskega zaupanja	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
B123	ko in takrat je možnost za preventivo, ki je zlata vredna.	Možnost za preventivno delo	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
B124	Odnos se vzpostavi, zaupanje je tukaj, ker si ti senzibilen, ker ima dejansko človek prijetno izkušnjo tudi, če so težki pogovori, ima nekaj od tega, sliši nekaj pomembnega, potrditve.	Izkušnja varnega odnosa	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
B125	Sliši, da je nasilje prepovedano, da se mu to ne bi smelo zgoditi, sliši to iz institucije, da ne glede na to, kaj se je zgodilo doma, on ne bi smel izkusiti nasilje, tudi če jezikal nazaj, da je to nedopustno in z zakonom prepovedano.	Potrditev nedopustnosti nasilja	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
B126	Potem sliši, kako jaz to povem staršema direkt. Take stvari.	Izkušnja zagovorništva	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
B127	Namen tega je, če mi hočemo z ljudmi delati, če hočemo delati socialno delo, moramo imeti odnos in za odnos je potreben varen	Odsotnost odnosa med otrokom in strokovno delavko	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki za sekundarno viktimizacijo	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	prostor. Če ga ni, je to ponovna viktimizacija in to je predpogoj, ker če ne, se zgodi sekundarna viktimizacija in je zelo težko priditi nazaj.				
B128	Prvič pa je nedopustno	Nedopustnost sekundarne viktimizacije		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B129	in nestrokovno.	Nestrokovnost sekundarne viktimizacije		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B130	Zelo dobro doživljajo.	Zelo dobro	Otrokovo doživljanje podpore v okviru pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
B131	Tudi sami iščejo potem stik z nami.	Želja po sodelovanju	Otrokovo doživljanje podpore v okviru pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
B132	Jaz sem jih potem kontaktirala in so dejansko vsi prišli na pogovor.	Odzivnost za sodelovanje	Otrokovo doživljanje podpore v okviru pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
B133	Vsi so prišli, ker imajo varen prostor.	Varnost	Otrokovo doživljanje podpore v okviru pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
B134	Ker jim to sodelovanje veliko pomeni.	Smiselnost sodelovanja	Otrokovo doživljanje podpore v okviru pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
B135	To sploh ni, da je njim težko hoditi, oni komaj čakajo in ne zamudijo niti enega termina.	Želja po sodelovanju	Otrokovo doživljanje podpore v okviru pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
B136	Prvič še kakšen drug pogoj za pridobivanje statusa rejnika. Mogoče še kakšen zaostren pogoj.	Dodatni pogoji za pridobivanje statusa rejnika	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B137	Pa tudi, da gre to zavedanje tudi onkraj strokovnega tima, strokovnih delavk, tudi ljudi v sprejemni pisarni,	Organizacijska vpetost razumevanja sekundarne viktimizacije	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	varnostnika, sploh v vložišču – tisti, ki se oglašajo na telefone, ker to niso strokovni delavci. Ker eni imajo čut, drugi pač ne in je potem to na vodstvu, da se to uredi. Absolutno naša odgovornost tudi, da jih opozorimo, na primer, da tako se pa ne govori z ljudmi, če slišimo kaj takšnega.				
B138	Mogoče kakšne krepitve teh veščin tudi onkraj nas,	Krepitev znanja o sekundarni viktimizaciji	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B139	za nas pa obvezno izobraževanje na to temo, ki ga moraš opraviti.	Izobraževanje o sekundarni viktimizaciji	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B140	Pa za rejnice tudi še kakšno obvezno izobraževanje, bi bilo tudi fajn.	Izobraževanje o sekundarni viktimizaciji za rejnike in posvojitelje	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B141	Mogoče še ena stvar je, kar se pa tudi zgodi ... so pa delovni pogoji, ki pa tudi vplivajo na to.	Boljši delovni pogoji	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B142	Manj primerov	Manj primerov	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B143	pa delo v paru. Recimo v PDZP-ju delamo v paru po pravilniku, v realnosti manjkrat, ampak okej jaz sama prečenim, kdaj lahko in kdaj je takšna situacija, da bi morala imeti še koga zraven, ampak idealno bi bilo, da bi vedno imela nekoga zraven, ker je potem to	Delo v paru	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	stoprocentno višji nivo kvalitete. Ti vsega ne moreš opaziti in zaznati in tako naprej.				
B144	Dejansko se dogajajo tudi stvari zaradi hude iztrošenosti strokovnih delavk, ki se ne bi smele.	Izgorelost strokovnih delavk		Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
B145	En mehanizem bi bili boljši delovni pogoji.	Boljši delovni pogoji	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

Tabela 9.3.: Odprto kodiranje intervjuja C

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C1	Kot to, da žrtev oziroma otroke, ki so bili žrtve nasilja še enkrat spominjamo	Ponovno izpostavljanje dogodku		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C2	in gremo še enkrat čez vse to, kar se je zgodilo	Ponovno izpostavljanje dogodku		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C3	oziroma jih izpostavljam ponovnemu nasilju.	Ponovno izpostavljanje dogodku		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C4	Kratkoročna posledica ... mogoče je v stiski,	Stiska		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C5	se mogoče tisti dan zapre,	Čustveni umik		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C6	Mislim, da je dolgoročno vidno na vedenju	Vidne v vedenju		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C7	in odzivanju.	Vidne v odzivanju		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C8	Velik, zelo pomembna je.	Pomembno	Pomen na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C9	Meni se tudi zdi ... včasih sem zelo razočarana z našim sistemom, ki jo nekako omogoča.	Sistem	Drugo	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C10	Sploh, ko je nasilje ... prijava nasilja. Se trudimo, da sodelujemo s policijo,	Sodelovanje z zunanjimi institucijami	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C11	da skupaj naredimo ta razgovor.	Preprečevanje podvajanja pogovorov	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C12	Velikokrat policija v tistem trenutku reče, da ne rabi tega, pa gremo potem mi sami, pa potem kasneje tožilstvo zahteva, da to še enkrat opravi policija in v bistvu jih ponovno sprašujemo.	Neusklajeno medinstitucionaln o delovanje	Delovanje zunanjih institucij	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C13	Tudi se mi zdi, razočarana sem nad Hišo za otroke, ki je namenjena temu, da ne bi prihajalo do tega pa vseeno prihaja do tega, ker v bistvu pridejo tja na razgovor po ne vem ... imela sem žrtev spolne zlorabe, ki je tam govorila skoraj po dveh letih šele. To je popolna sekundarna viktimizacija.	Zakasnela obravnava	Delovanje zunanjih institucij	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C14	Mogoče bi deklica v tem času že veliko naredila.	Upočasnen proces okrevanja		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C15	Potem ni zmogla veliko povedati	Umik v komunikaciji		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C16	Se mi zdi, da sistem nekako ni še narejen na način, da bi zaščitili otroke pred tem.	Sistem	Drugo	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C17	Sigurno, če imamo več razgovorov z otroki, niso na	Izogibanje večkratnemu spraševanju	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	način, da bi prevpraševali večkrat isto.				
C18	Bolj recimo, da se enkrat osredotočimo na dogodek, ki je bil. Recimo na prvem razgovoru, da sploh vemo, kaj se je zgodilo. Potem če gremo na pogovor čez pol leta, par mesecev, se osredotočamo na to, kako je zdaj. Ne vračamo se nazaj. Ne potrebujem ponovno spraševati stvari, za katere sem že dobila odgovor. Tako da mi se zelo trudimo, da tega ni.	Izogibanje večkratnemu spraševanju	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C19	Ti ponovni razgovori,	Večkratna izpoved	Sistemske vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C20	ko gremo še enkrat s policijo ali pa da nam tožilstvo naloži ali pa velikokrat je tudi tako, da mi govorimo znotraj nasilja, potem je postopek na sodišču za razvezo in potem to traja in potem še sodišče zahteva ponoven razgovor in sedaj, če tam to ne vprašamo to ne bo na sodišču šlo in potem imamo dilemo še enkrat odpreti to temo.	Neusklajeno medinstitucionalno sodelovanje	Delovanje zunanjih institucij	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C21	Mogoče tudi, če izprašuje nekdo, ki nima toliko znanja, da bi vprašanja na napačen način postavil.	Nezadostna strokovna usposobljenost	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C22	Mogoče ima otrok ali pa neka žrtev potem občutek, da je nekaj narobe naredila.	Občutek krivde		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C23	To je tudi neka praksa, ki se mogoče dogaja na centrih, ker pač ni veliko izobraževanj glede razgovorov z otroki.	Pomanjkanje izobraževanj o pogovoru z otrokom	Drugo	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C24	Trudimo se, veliko teh pogovorov večinoma opravljajo psihologi, ki imajo malo več znanja	Zadostna strokovna usposobljenost strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C25	Mogoče več timskega dela,	Timsko delo	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C26	da smo bolj koordinirani	Medinstitucionalna koordinacija	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C27	ali pa da je v bistvu že ta razgovor dovolj, da ne rabimo še enkrat preverjati. Ne razumem zakaj, če otrok pove v šoli, ga potem mora še policija pa Hiša za otroke pa še ne vem kdo spraševati. Dajmo zmanjšati te razgovore.	Izogibanje večkratnemu spraševanju	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C28	Predvsem ta del timskega dela	Timsko delo	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C29	in obveščanja, mislim da bi znalo biti uspešno potem.	Medinstitucionalno obveščanje	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C30	Veliko.	Pomembno	Medinstitucionalno sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C31	Glih to timsko delo se mi zdi, da je bistveno.	Temeljni način dela	Medinstitucionalno sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C32	Tudi na splošno timsko delo za zaščito otrok in žrtev je bistveno.	Timsko delo	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C33	Brez tega ne gre, ker v bistvu potem, če samo en del sistema deluje pa potem drug ne podpre tega, vse propade.	Temeljni način dela	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C34	ena sodišča so zelo naklonjena temu, da upoštevajo mnenja CSD-ja in bodo zelo dobro zaščitili otroka,	Medsebojno upoštevanje	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C35	ena sodišča so pa taka, da v bistvu sodnica ne zmore zaščite oziroma jo skrbi, pa potem, da gre otrok še k izvedencu na razgovor pa kliničnemu psihologu ... in je v bistvu toliko enih razgovorov, da otrok ne ve več kaj povedati.	Večkratni pogovori	Delovanje zunanjih institucij	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C36	Ta vsebina bistvena se potem izgubi in se zgodi to, da otrok ostane nezaščiten in še toliko krat je povedal, kar je povedal, da načeloma nastane ponovna viktimizacija pa nastane to že nekaj navadnega. Ni več taka tabu tema, ker sem že desetkrat povedal in vsi samo kimajo in nič se ne zgodi, kot da je to pač normalno.	Normalizacija zlorabe		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C37	Predvsem način vodenja razgovora	Način vodenja pogovora	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C38	pa to, da zmeraj, če je nasilje, pokličem policijo, če gremo skupaj	Sodelovanje z zunanjimi institucijami	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C39	Presojam o čem bom govorila, da ne bomo nazaj vrtali v stvari, ki mogoče niso potrebne. Zmeraj se pripravimo ...	Predhodna priprava na pogovor	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C40	da bolj sprašujemo o njihovem svetu, kako se oni počutijo, kaj se jim je zgodilo	Osredotočenost na otrokovo doživljanje	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C41	in ne: "Zakaj si to naredil in se tako odzval?", da ni tega občutka, da so oni slabi.	Odsotnost obtoževanja	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C42	Iz tega letnega izobraževanja psihoterapija z otroki in mladostniki	Dodatna izobraževanja	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C43	enodnevnih izobraževanj,	Dodatna izobraževanja	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C44	knjig	Samostojno pridobljena znanja	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C45	in izkušenj v bistvu.	Samostojno pridobljena znanja	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C46	Bolj slabo. Mislim, da to ni tako izpostavljeno, da bi bilo v nekih protokolih.	Neeksplicitno naslavljanje	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C47	Je bolj to, kar imamo sami pri sebi: "Okej, ne bomo tega otroka še enkrat spraševali ..." Kot neka naša notranja morala in praksa,	Način dela	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C48	ni pa tako, da bi bilo to kje opozorjeno, če bi prišel kakšen nov zaposlen in da bi bral protokole ... ni izpostavljeno in opozorjeno.	Neeksplicitno naslavljanje	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C49	Kontinuirano sodelovanje	Kontinuirano sodelovanje		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
C50	ali pa grem na dom in se dobim tam z njimi.	Obisk na domu		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
C51	Velikokrat predvsem, če so vključeni v mladinske centre, recimo v cono, smo velikokrat tja hodili	Obisk v mladinskih centrih		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
C52	in se družili z njimi, ker smo potem imeli nek odnos in so pogovori bili potem sproščeni in lažji in če je potem bil kakšen ukrep, da smo jih umikali iz družine, je to zelo bilo tako blagodejno, ker so ti že zaupali in je bilo lažje.	Grajenje odnosa		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
C53	Srednje.	Srednja seznanjenost	Seznanjenost s pristopom	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
C54	Nekaj sem brala, poslušala, ni pa to nekaj, kar bi nam bilo tako ... se mi zdi, da ko sem poslušala, se mi je zdelo, da mi tako že delamo in da je to že nekaj naravnega. Da bi pa prav to strokovno opredeljevala pa se mi zdi, da mi to ne počnemo, da nam ni še blizu to tako.	Neozaveščen obstoječ način dela	Udejanjanje v praksi	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
C55	Predvsem žrtev in otrok nikoli ne prevprašujem in	Odsotnost obtoževanja		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	obtožujem za njihova dejanja.				
C56	Jim dam prostor, da se počutijo varne.	Vzpostavljanje varnega prostora		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
C57	Tudi ta neka zaupnost z otroki, da ene stvari skladno z zakonom so zaupne.	Spoštovanje zaupnosti podatkov		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
C58	Pa to, da se ne vračam nazaj v ta dogodek in probamo jih naprej, krepimo za naprej.	Osredotočenost na sedanjost		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
C59	Tudi velikokrat probamo žrtev spremljati na policijo,	Spremljanje na zunanje institucije		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
C60	da jim tam pomagamo, če oni tam postavljajo kakšna vprašanja, da poskušamo preokvirjati, jo opolnomočiti,	Zagovorništvo		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
C61	iščemo tudi, kaj socialna mreža lahko da zraven, ki je zelo pomembna.	Krepitev socialne mreže		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
C62	Mislim, da pomaga in da je dober.	Učinkovitost pristopa	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Načini dela z otroki z izkušnjo travme
C63	Je pa mogoče tega premalo v naših praksah in je še prostor za izboljšavo.	Pomanjkanje vpetosti pristopa	Mnenje strokovnih delavk	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Načini dela z otroki z izkušnjo travme
C64	Po mojem niso toliko obremenjeni.	Sproščenost	Otrokovo doživljanje podpore v okviru pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Načini dela z otroki z izkušnjo travme
C65	Ta pogovor jim ni tako mučen, ampak jim je sproščen pogovor.	Sproščenost	Otrokovo doživljanje podpore v okviru pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Načini dela z otroki z izkušnjo travme
C66	Nimajo odpora,	Odsotnost odpora	Otrokovo doživljanje podpore v okviru pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Načini dela z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C67	stiske.	Odsotnost stiske	Otrokovo doživljanje podpore v okviru pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Načini dela z otroki z izkušnjo travme
C68	Malo več poudarka na tem.	Poudarek na preprečevanju sekundarne viktimizacije	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C69	Več tega usposabljanja za strokovne delavce,	Izobraževanje o sekundarni viktimizaciji	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C70	poudarjanje tega, kakšne posledice to pušča, kako delati, da ne pride do tega.	Poudarek na preprečevanju sekundarne viktimizacije	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C71	Predvsem pa sigurno se mi ne zdi korektno, da se lotiš pomagati potem pa se umakneš in pustiš, ker potem pride do druge strokovne delavke, ki bo ista in ta otrok bi potem dobil vedno znova neke obljube in: "Aha ta oseba mi bo pomagala.", ampak potem izgine iz njegovega življenja. Pa tudi velikokrat se mi zdi, da veliko je odhodov na centrih in velikokrat se otroci navežejo na strokovno delavko. Sploh odvzeti otroci in se mi zdi zelo huda stvar, da nekdo, ki je že tako ali tako bil zapuščen, potem pa še strokovna delavka izgine.	Ponovna zapuščenost otroka	Sistemske vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C72	Ta praksa, da če se gre, da se pojasni, zakaj odhaja, da ima otrok občutek, da	Ustreznejša prekinitev varnega odnosa med strokovno	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	ni on kriv in da se ne sprašuje, zakaj te delavke ni več. Se mi zdi to nek vidik, ki ga malo zanemarjamo.	delavko in otrokom			
C73	Mogoče še več izobraževanj, ki bi bila res dobro zasnovana z neko prakso	Več izobraževanj	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C74	in mogoče več pisnih protokolov, ki bi bili kot opomnik.	Več pisnih protokolov	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C75	Mislím, da drugače tudi to – manjša preobremenjenost, ker včasih nimaš časa in nekaj na hitro spelješ.	Boljši delovni pogoji	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
C76	Predvsem to, da bi vsi delovali skladno in da bi se tudi druge institucije odzvale – policija, sodišča ... da ne bi postavljali otroka v to, potem si pa ti tisti vmesni člen.	Boljše medinstitucionalno sodelovanje	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

Tabela 9.4.: Odprto kodiranje intervjuja D

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
D1	Ta koncept v bistvu govori o tem, da večkratno spraševanje otroka o zlorabi	Ponovno izpostavljanje dogodku		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D2	povzroča pri njemu v bistvu podoživljanje vsega tega. Ponovno se mora vrniti v tisti čas	Ponovno izpostavljanje dogodku		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D3	in to za njega predstavlja hudo stisko.	Dodatna škoda po travmatičnem dogodku		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D4	Veliko so naredili s Hišo za otroke. Kakor vem trenutno tam sprašujejo samo o	Hiša za otroke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	spolnih zlorabah, imajo pa namen tudi za vse vrste nasilja.				
D5	Se pravi, da bi se enkrat naredil pogovor, se posnel, da lahko tožilec že tam vpraša kaj ali nekdo drug v drugi sobi in je to za otroka zelo prijeten razgovor,	Izogibanje večkratnemu spraševanju	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D6	ker je tam v bistvu ena druga ... se pravi ta forenzična intervjuvanka. Ker po navadi so to kriminalistke usposobljene in on nič ne vidi, on se samo z njo pogovarja	Zadostna strokovna usposobljenost strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D7	Tako da tudi mi tukaj v bistvu poskušamo, da bi otrok čim manjkrat govoril.	Izogibanje večkratnemu spraševanju	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D8	Se pravi, ko grem na šolo opraviti razgovor, želim to res tako natančno zapisati in ponoviti in sporočiti vsem drugim, v smislu policiji ... da ga ne bodo še oni ali pa skupaj s policijo opravi pogovor, da so oni prisotni, jaz pa govorim, ker je to pomembno za zbiranje predkazenskega postopka in potem gre ta izjava na tožilstvo.	Sodelovanje z zunanjimi institucijami	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D9	Sekundarna viktimizacija predvidevam, da je bila v preteklosti ... je bilo več tega.	Pogosta v preteklosti		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
D10	Sedaj se res gleda za zaščito otroka.	Preprečevanje sekundarne viktimizacije kot zaščita otroka		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D11	Vsebina razgovora je lahko skrita. To pomeni, da starši, če otrok meni reče, da želi, da je to zaupno, potem imamo mi kot CSD in sodišče pravico, da to skrijemo. Vsebina tega pogovora gre izključno v zaprti kuverti in samo sodnica prebere in ne govori potem staršem na obravnavi. S tem je tudi neka zaščita njegove izjave podana. To je v bistvu omogočil Družinski zakonik, ker prej je bilo malo drugače.	Varovanje zaupnosti otrokove izjave	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D12	Jaz mislim, da je to tako nevarno lahko za otroka, ker ga ponovno vrne v čas, ko je on to doživel	Ponovno doživljanje dogodka		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D13	in pri njih lahko pride tudi do hude regresije. To pomeni, da gredo razvojno par korakov nazaj.	Regresija		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D14	Velikokrat se otroci po večkratnih razgovorih o nekih hudih stvareh sesujejo in psihološko se morajo potem zopet nazaj vzpostavljati.	Čustvena izčrpanost		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D15	Mislim, da ima veliko negativnih učinkov na otroka in da je to sedaj že prepoznano v	Negativne posledice		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	primerjavi s preteklostjo.				
D16	Primarni bi bili mogoče ... ta prvi učinek, podoživljanje, je to kot recimo ponovno posilstvo,	Ponovno doživljanje dogodka		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D17	eni potem tudi ne zmorejo govoriti o tem, samo pokažejo, so čisto nemi,	Nezmožnost govora		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D18	in potem greva na druge načine – z igro,	Uporaba terapevtskih izraznih sredstev		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
D19	kartami. Jaz imam tu ogromno kartic, s katerim jim olajšam izražanje, ker otrok v travmi je v šoku in včasih res izgubijo glas in ne zmorejo in potem preko kartic delamo.	Uporaba terapevtskih izraznih sredstev		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
D20	Tudi se včasih vprašam, koliko otrok izgubi zaupanje do odraslega.	Nezaupanje		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D21	Sem imela en primer deklice ... sodišče je stalno zahtevalo mnenje otroka, mi smo jim nazaj pisali, da je bilo dovolj. Ta drugič mi je že rekla, da mi je to že povedala in da je s tem že tako obremenjena in da jo stiskamo v kot s temi vprašanji.	Obremenjenost		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D22	To je najbolj pomembna naloga.	Temeljni pristop dela	Pomen na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D23	Zaščita otroka. Se pravi, če so bili centri nekoč narejeni za pomoč ljudem in predvsem za zaščito najbolj	Zaščita otrok	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	ranljivega dela prebivalstva, kjer so tudi otroci, je pač to glavna naloga. Zaščita otroka pred kakršnimikoli postopki, ki so nepotrebni. Zaščita otroka pred starši, če oni ne zmorejo poskrbeti.				
D24	Imeli smo primerne družine, kjer je bilo več otrok in so bili vsi spolno zlorabljeni s strani očeta. To je bila celotna družina travmatizirana in postopati v tem ... smo bili zelo previdni. Takoj smo skupaj s policijo opravljali razgovore,	Sodelovanje z zunanjimi institucijami	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D25	potem, ko smo šli domov smo res vedno se najavili, vedno vprašali, ali smemo, ali so v redu, ali so nas pripravljeni sprejeti.	Spoštovanje soglasja družine glede sodelovanja	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D26	Drugače, kako se trudimo preprečevati je tudi tako, da opravljamo pogovore v njim prijaznih okoljih, torej tam, kjer se počutijo varne in to je praviloma šola, vrtec.	Pogovori v varnem okolju	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D27	Če želijo, je lahko zraven učiteljica.	Prisotnost varne osebe	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D28	Je pa tako, da otrok upošteva avtoriteto in ti kot odrasel prideš do njega in ti si avtoriteta in on misli, da mora vse ubogati in da	Otrokova podrejenost odraslemu	Drugo	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	mora tudi govoriti, zato je to tako nevarno. Ta pozicija, v kateri smo mi.				
D29	Vsakokrat, ko govorimo z otroki se moramo zavedati, da je prvo to, da je njim čim lažje in da če ne želijo govoriti, jih ne silimo.	Upoštevanje otrokove pripravljenosti za pogovor	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D30	Nekako iz tega izhajamo – iz otroka.	Izhajanje iz otroka	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D31	Na primer ravno ta praksa, da je treba dobiti mnenje otroka večkrat v postopkih bodisi razveze bodisi v postopkih, ko tožilstvo potrebuje informacije, kaj se je doma dogajalo.	Večkratna izpoved	Sistemiški vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D32	Neobčutljivost strokovnega delavca za potrebe otroka.	Neobčutljivost za potrebe otroka	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D33	Na primer to, da je otrok povedal enemu strokovnemu delavcu, potem je naslednjič je moral drugemu govoriti, ki ni bil seznanjen s to zadevo in potem je zopet moral ponoviti, kar je že prejšnjič povedal.	Pomanjkanje obveščanja med strokovnimi delavkami	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D34	Zelo pogosto se centri srečujejo z družinami, ki na veliko menjajo bivališča in morajo ti otroci ... na primer, če si strokovna delavka ne pogleda spisa, kjer je napisano,	Odsotnost predhodnega informiranja o družini	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	kaj se je dogajalo tri leta nazaj ... ga jaz spet ponovno sprašujem o tem.				
D35	In potem otrok znova podoživlja.	Ponovno doživljanje dogodka		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D36	Delam načrte pomoči družini za otroke, ki so odvzeti, na primer.	Načrt pomoči družini	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
D37	In sedaj imam eno družino že četrto leto v obravnavi pa še prej v okviru ogroženosti sem delala z njimi štiri leta. To pomeni, da mene ti otroci poznajo in je to čisto nekaj drugega. Ne vrtam z nekimi vprašanji, če vem, kaj je bilo. To se mi zdi – poznavanje družine je tisti faktor, ki olajša, da ne pride do sekundarne viktimizacije.	Kontinuirano sodelovanje	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D38	Več je teh tujih družin ... tu potem sprašujemo s prevajalcem. Te otroke, ki te ne poznajo, ne razumeš njihovega jezika. Ne veš, kako bo on to prevedel. To je spet ena stvar, ki lahko pripelje do sekundarne viktimizacije.	Jezikovne ovire	Drugo	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D39	Dobra praksa bi bila, da ko je prijava na CSD, da bi takoj tega otroka lahko izprašala Hiša za otroke in da bi bilo to potem povzeto za vedno	Hiša za otroke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	v tem smislu, da mu ne bi bilo treba več ponavljati.				
D40	Zelo pomembno je, kako ti otroka kaj vprašaš, ker veliko ljudi hitro kaj sugestivno vpraša pa niti ne zaznaš, da si sugestijo dal in večkrat, ko bo otrok sugestibilno vprašan, bolj bo zgodba izkrivljena. Bolj se bo dodajalo spominom nekaj, kar sploh ni.	Zmanjševanje sugestije pri pogovoru	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D41	Te stvari bi morale biti izključno z enimi profesionalnimi, usposobljenimi,	Zadostna strokovna usposobljenost strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D42	kot so v Hiši za otroke	Hiša za otroke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D43	ali pa tisti, ki delamo na centru, da bi imeli res zelo dobra izobraževanja. Jih imamo premalo.	Izobraževanje o sekundarni viktimizaciji	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D44	In pa to mogoče, da centri držijo to zaščito otroka, v smislu, če sodnik ali tožilec zahteva, da se še enkrat govori z otrokom, da se vztraja, da strokovni delavci vztrajamo pri tem, da ne, ker potem to povzroča ponovno stisko za otroka.	Vztrajanje pri enkratnem izpraševanju otroka	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D45	Veliko.	Pomembno	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D46	Recimo, da otroka učiteljica sprašuje kar med poukom, kaj je bilo in potem	Večkratni pogovori	Delovanje zunanjih institucij	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	pokliče svetovalno službo, ki ga začne ponovno spraševati in on pove, da ga je mami udarila. In ona že v bistvu vodi razgovor z njim, ona to zapiše, pošlje nam in moramo ponovno iti govoriti z njim, ker gospa učiteljica ni vsega vprašala.				
D47	Sodelovanje s šolami,	Šola	Institucije, ki so vpete v zaščito otrok	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
D48	vrtni,	Vrtec	Institucije, ki so vpete v zaščito otrok	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
D49	policijo,	Policija	Institucije, ki so vpete v zaščito otrok	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
D50	zdravstvom ...	Zdravstvene ustanove	Institucije, ki so vpete v zaščito otrok	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
D51	ko dobimo to prijavo, ko gremo še enkrat govoriti z otrokom, imamo vedno MDT in tam v bistvu govorimo o tem tudi, o tem, da naj ne sprašujejo otroke drugi, da smo že dobili njegovo izjavo, razen če bo otrok sam od sebe začel o čem govoriti. To je tudi neka edukacija na timu za druge institucije.	Korektivno delovanje	Medinstitucionalno sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D52	Da pustim otroku, da pove sam.	Upoštevanje otrokove pripravljenosti za pogovor	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D53	Predvsem to, da veliko časa v razgovoru posvetim grajenju odnosa. Se pravi,	Odnos med otrokom in strokovno delavko	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	kadarkoli sem v stiku z otrokom imam ene petnajst minut samo spoznavanja, igre, se pravi, da se otrok najprej sprosti in da mi začne zaupati. Jaz grem res na njihov nivo, veliko se smejemo na začetku.				
D54	Potem preko risbic, slikovnih predlog, ko oni potem samo pokažejo, kaj se jim je zgodilo.	Uporaba terapevtskih izraznih sredstev	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D55	Se pravi res preko igre	Uporaba terapevtskih izraznih sredstev	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D56	in nikakršno siljenje. Preprečujem predvsem z dovoljenjem otroka, kaj bo povedal.	Upoštevanje otrokove pripravljenosti za pogovor	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D57	Predvsem na podlagi izobraževanj. Jaz sem morala vse naknadno preko usposabljanja študirati	Dodatna izobraževanja	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Načini preprečevanja	Sekundarna viktimizacija
D58	pa še vedno mislim, da bi mi zelo koristilo glede travme predvsem, ker to je danes zelo taka tema.	Izobraževanja o travmi	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Načini preprečevanja	Sekundarna viktimizacija
D59	To, koliko je pomembno usposablјati rejnike in posvojitelje v zvezi s temi temami. To se mi zdi še eno zelo veliko delo, ki je potrebno.	Izobraževanje o sekundarni viktimizaciji za rejnike in posvojitelje	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Načini preprečevanja	Sekundarna viktimizacija
D60	Na fakulteti smo imeli tega premalo in potem, ko prideš v delo,	Pomanjklјiva formalna usposobljenost za delo s travmo na		Mnenje strokovnih delavk	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	vidiš, da imaš premalo znanja in ga moraš potem sam pridobivati.	centru za socialno delo			
D61	Na CSD-jih je trenutno situacija taka, da ima en strokovni delavec na leto možno samo 160 EUR za izobraževanje, kar je čisto premalo.	Boljše financiranje izobraževanj	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D62	Mislim, da je to že tako ali tako nepisano pravilo ratalo.	Način dela	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D63	Nimamo zapisano, ampak je.	Neeksplicitno naslavljanje	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D64	Predvsem iz instituta o zaščiti otroka, da bo CSD naredil vse potrebno, da se otroka zaščiti pred ponovno viktimizacijo.	Institut o zaščiti otroka	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D65	Nimamo pa to nikjer to zapisano,	Neeksplicitno naslavljanje	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D66	mislim to izhaja iz Družinskega zakonika, ki je v naši službi krovni dokument.	Družinski zakonik	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D67	Izvajam tudi osebno pomoč,	Storitev osebna pomoč	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
D68	se pravi se 12-krat srečamo ena na ena. Izkušnje so, da 6 srečanj se samo igram,	Uporaba terapevtskih izraznih sredstev		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
D69	sedmo srečanje pa začne govoriti in potem ostala srečanja namenim temu, da otrok	Perspektiva moči		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	najde v sebi te vire moči, ki jih ima				
D70	in da otroku razložim, da ni bilo čisto nič od tega njegova krivda	Razbremenilni pogovor		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
D71	in da odrasli včasih ravna jo na način, ki je nedopusten.	Potrđitev nedopustnosti nasilja		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
D72	Res pustim otroku nek varen prostor.	Vzpostavljanje varnega prostora		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
D73	Ne poznam.	Nepoznavanje	Seznanjenost s pristopom	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
D74	Kar se mi zdi zelo pomembno je to, da ima otrok moč in kontrolo. To je to kar se mi zdi, kar je edino in najbolj pomembno, zato pravim, da pustiš otroku, da on pelje. Če on želi nekaj početi, počni to z njim, da on ima moč, naj on odloča.	Spodbujanje občutka kontrole in moči		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
D75	predvsem to, da otrok dobi ta občutek, da je viden in da ima on svoje potrebe, ki jih lahko izrazi in da ima on moč nad tem, kar se dogaja v tem prostoru, ker je toliko te nemoči že doživel v življenju.	Spodbujanje občutka kontrole in moči		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
D76	Kar se pa tiče tega zadnjega ... vpetost pristopa na ravni celotne organizacije ... no to bi pa bilo zanimivo, da bi se naredilo kakšno predavanje. To se mi zdi ključno, da bi vsak center imel. Enkrat	Pomanjkanje vpetosti pristopa	Mnenje strokovnih delavk	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	mesečno imamo sestanke, ko vsi skupaj zaposleni sedimo in bi bilo pomembno, da bi vsi slišali te vsebine. Tudi vratar ... to bi bilo super.				
D77	Je pa tako, da glede tega pristopa ... verjetno jaz delam že intuitivno te stvari pa se sploh ne zavedam, da to delam.	Neozaveščen obstoječ način dela	Udejanjanje pristopa v praksi	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
D78	Drugače se mi zdi zelo uporabna stvar.	Uporabnost pristopa	Mnenje strokovnih delavk	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
D79	Res bi bilo dobro, da bi se vsi o tem izobraževali.	Potreba po izobraževanju glede pristopa	Mnenje strokovnih delavk	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
D80	Tako da potem nekako poročajo, da je bilo v redu. Predvsem to.	Pozitivno poročanje o sodelovanju	Otrokovo doživljanje podpore v okviru pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
D81	Nujno izobraževanje o travmi,	Izobraževanje o travmi	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D82	o sekundarni viktimizaciji.	Izobraževanje o sekundarni viktimizaciji	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D83	Bo pa še potrebno delati še na sodnem sistemu, pravosodnem sistemu, da bi vsi razumeli. Da bi izobraževali tudi šole, vrtce, kaj in kako spraševati, ker otrok s travmo je ogromno.	Krepitev znanja o sekundarni viktimizaciji	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D84	Manj dela,	Manj primerov	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
D85	se pravi, da bi imela čas in možnost delati bolj počasi z otroki. Ne da imam jaz en razgovor, ampak	Več časa	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	da jih imam več, da počasi pridemo do njegove izjave. Se pravi več časa bi potrebovala, veliko več časa				
D86	in manj družin, ki jih obravnavam. To bi bilo idealno.	Manj primerov	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

Tabela 9.5.: Odprto kodiranje intervjuja E

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E1	Obremenitev otrok.	Dodatna škoda po travmatičnem dogodku		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E2	Ta sekundarna viktimizacija je lahko podoživljanje posledic nasilja, zlorab ...	Ponovno izpostavljanje dogodku		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E3	Negativno.	Negativne posledice		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E4	Mi poskušamo tukaj to upoštevati.	Pomembno	Pomen na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E5	Če niso usklajeni medresursko razgovori z otroki.	Neusklajeno medinstitucionaln o delovanje	Delovanje zunanjih institucij	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E6	Če niso usklajene strokovne obravnave otrok.	Neusklajeno medinstitucionaln o delovanje	Delovanje zunanjih institucij	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E7	Naj bi bili otroci čim manjkrat obravnavani	Izogibanje večkratnemu spraševanju	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E8	v smislu, da se zelo načrtuje, kako se ta obravnavata potem ... kje, kdo, s kakšnim namenom,	Načrtovanje sodelovanja	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E9	ne pa da se to potencira – šola, center, policija potem pa še strokovna obravnavata izven. Vedno znova in	Večkratni pogovori	Delovanje zunanjih institucij	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	znova. Idealno je strniti načrt.				
E10	Hiša za otroke.	Hiša za otroke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E11	Tu pogrešamo mogoče samo ta omejen zakonski okvir. Bi si želeli, da bi to preraslo v ... da bi bila možnost, da bi oni storitve ponujali v vseh primerih, ne pa samo v kazenskih.	Razširitev delovanja Hiše za otroke	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E12	Pomembno.	Pomembno	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E13	Poskušam čim večkrat, tudi v okviru izdelave mnenj, če pridemo na to problematiko – sklicem MDT. To ni ravno pogosta praksa, da v okviru te naloge se sklicuje MDT,	Timsko delo	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E14	ampak ravno s tem namenom, da se zagotovi načrt pomoči čim bolj enovit in da bo imel učinek.	Izdelava skupnega načrta pomoči	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E15	Izhajamo iz razvojne psihologije,	Razvojna psihologija	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E16	Istanbulske konvencije,	Istanbulska konvencija	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E17	literature, ki je kar bogata ... odvisno kateri avtorji od ... ne vem ... Možganologija za starše, Kompar Rezar ... različni avtorji.	Samostojno pridobljena znanja	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E18	Teorija navezanosti.	Teorija navezanosti	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E19	Poleg tega pa še zakonski okvir.	Zakonodaja	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E20	Verjetno še ni dodelano.	Pomanjkljivo	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E21	Poskušamo definitivno pritegniti vsaj pediatra oziroma osebnega zdravnika v tim oziroma če gre že za strokovno pedopsihiatrično ali strokovno izven institucij družinsko terapevtsko ali kaj takega ... poskušamo te deležnike spoznati oziroma videti, kje smo.	Sodelovanje z zunanjimi institucijami		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
E22	Kot sem že razložila zaradi pomembnosti načrtovanja nadaljnjih korakov.	Skupna izdelava načrta pomoči	Medinstitucionalno sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E23	Seveda je potem tukaj še policija,	Policija	Institucije, ki so vpete v zaščito otrok	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
E24	pa posebej še Hiša za otroke, če je.	Hiša za otroke	Institucije, ki so vpete v zaščito otrok	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
E25	Bila sem na enem dvodnevem usposabljanju.	Dvodnevno usposabljanje	Seznanjenost s pristopom	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
E26	Z več informacijami kot smo seznanjeni in strokovnimi vedenji, bolj strokovno lahko načrtujemo naše aktivnosti in ravnanja.	Zmanjševanje tveganja za nestrokovna ravnanja	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E27	Si mislim, da se počutijo bolj varne.	Varnost	Otrokovo doživljanje podpore v okviru pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
E28	pomembno, da se otrok navadi na čim bolj stalnega strokovnega delavca, da ni teh menjav med nami toliko veliko.	Kontinuiteta strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E29	Mi poskušamo, če se da ... ker praviloma opravljamo razgovore v paru z otroki ...	Timsko delo	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E30	pritegniti tisto osebo, ki otroka že pozna, da to tudi zagotavlja nek občutek varnosti.	Prisotnost varne osebe	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E31	Verjetno usposabljanje tarčno prav v ta namen.	Izobraževanje o sekundarni viktimizaciji	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E32	Da bi Hiša za otroke imela ... da bi lahko ponudila storitve, ki jih ima, ki so fenomenalne tudi izven kazenskih postopkov.	Razširitev storitev v Hiši za otroke	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
E33	Ne vidim razloga, zakaj ne bi mogel tak center zaživeti v kontekstu recimo, kar imajo v Zagrebu – Dječija klinika. Jaz se sprašujem, zakaj pri nas ne morejo takšnega koncepta postaviti, ker dejansko oni na enem mestu ... pa ne govorim samo sedaj o kazenskih zadevah ... zagotovijo vse in to je največja podpora, ki ji lahko otrok prejme. Jaz mislim, da bi	Vpeljava koncepta celovite obravnave otroka v eni instituciji	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	morali razmišljati, da bi v naš prostor vpeljali tak koncept.				
E34	Pri nas je to vse razpršeno – svetovalni center za otroke, nevladni sektor, Hiša za otroke ...	Slabost razpršenosti institucij		Mnenje strokovnih delavk	Delo z otroki z izkušnjo travme
E35	preden pride otrok do pomoči mine.	Dolgotrajnost postopkov	Sistemski vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

Tabela 9.6.: Odprto kodiranje intervjuja F

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
F1	Zdi se mi, da je to predvsem neka dodatna škoda, ki nastane po tem, ko je nekdo, ki je že doživel nek travmatičen dogodek.	Dodatna škoda po travmatičnem dogodku		Razumevanja koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F2	Neka dodatna škoda, ki se zgodi, ker se institucija	Povzročena škoda s strani sistema		Razumevanja koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F3	ali oseba, ki vodi postopek neke pomoči odziva ...	Povzročena škoda s strani strokovne delavke		Razumevanja koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F4	da otrok ali mladostnik ni slišan,	Neslišnost otroka		Razumevanja koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F5	ali da mu da občutek, da je on kriv za to, kar se je zgodilo ...	Pripisovanje krivde otroku		Razumevanja koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F6	lahko pride do tega, da mora stokrat povedati svojo zgodbo, kar ni potrebno.	Večkratna izpoved		Razumevanja koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F7	Predvsem kot neka nepotrebna škoda, ki je se jo da preprečiti.	Nepotrebnost sekundarne viktimizacije		Razumevanja koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F8	Zdi se mi, da ti vzbudi nek občutek nezaupanja sam vase.	Nezaupanje		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
F9	Ti končno nekomu poveš, da se je nekaj zgodilo in potem ti ta oseba, da vedeti, da si ti kriv za to. Lahko to prevzameš nase, lahko pridejo neki občutki krivde.	Občutek krivde		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F10	Vse to lahko vodi v neko samodestruktivno vedenje.	Samodestruktivno vedenje		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F11	Konec koncev pride do nezaupanja v sam sistem pomoči.	Nezaupanje		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F12	Posledice so res lahko hude.	Negativne posledice		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F13	Kratkoročno se mi zdi, da je velikokrat to za tem, ko na primer jaz dobivam dopise iz šole pa je nekdo vedenjsko problematičen, da otroci mogoče, eni se bolj skrijejo, eni pa postanejo vedenjsko problematični	Problematično vedenje		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F14	in da je to potem lahko nek kratkoročni izraz, da so v stiski.	Stiska		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F15	Dolgoročno pa en kup enih dvomov vase	Nezaupanje		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F16	in svet okoli njih, se pravi svet ni več varen kraj.	Nezaupanje		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F17	Mislím, da mi kot nek skrbstven organ nimamo prostora, da to ni vprašanje za nas.	Temeljni pristop dela	Pomen na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F18	Je zelo pomembno.	Pomembno	Pomen na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F19	Če ne ustvarimo pogoje, v katerih lahko oseba	Odsotnost pogojev za	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	izrazi, kar želi izraziti.	otrokovo izražanje			
F20	Če se tej osebi verjame.	Nezaupanje otroku	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F21	Če jo silimo, da ene stvari pove večkrat.	Večkratni pogovori	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F22	Mislím, da je res zelo velika ta, da osebi pač verjamemo.	Otroku verjamemo	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F23	Sem že ene dvakrat pisala policiji, ko sem sodelovala z mladostniki v predkazenskih postopkih, da na primer, da jih vključijo v Hišo za otroke, da tam lahko enkrat povejo, da so snemani, da je tam nekdo, ki je res izurjen iz tega intervjuja in se mi zdi, da je to nek ukrep, ki bo vse bolj upoštevan.	Hiša za otroke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F24	Se pravi, da napotimo. Da vemo, na koga se obrniti, če vemo, da otrok potrebuje dodatno podporo, kam jih usmeriti naprej.	Sodelovanje z zunanjimi institucijami	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F25	Najbolj pomembna stvar je, da mi sodelujemo in povemo, da nam je ta oseba to že enkrat povedala in da jih ne rabijo več spraševati.	Preprečevanje podvajanja pogovorov	Medinstitucionalno sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F26	Da sklicujemo MDT-je in da se učimo drug od drugega, se dopolnjujemo strokovno.	Korektivno delovanje	Medinstitucionalno sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F27	ko je prišel, ga jaz nisem videla, kot da je to njegova glavna lastnost in	Celostno dožemanje otroka	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	da ta tema ni bila v ospredju najinega pogovora				
F28	Potem to, da sem bila iskrena z njim, o tem kaj se dogaja	Transparentnost strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F29	in da lahko predvideva, kaj se bo naprej zgodilo. Če predvidevamo, da je svet za njih nevaren, dajmo jim ustvariti občutek vsaj za to uro, ko so pri nas, da ve, kaj se bo zgodilo.	Predvidljivost	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F30	Predvsem sem delala z otrokom, kar si je želel.	Izhajanje iz otroka	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F31	Veliko stvari se komunicira skozi igro, se jih opazi skozi igro.	Uporaba terapevtskih izraznih sredstev	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F32	Predvsem to, da sem ga res poslušala	Poslušanje	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F33	in da karkoli mi je on povedal, da sem to vzela z neko resnostjo in zanimanjem, navdušenjem. Ko mi je povedal nekaj, nisem pometla pod preprogo in sem vzela to zelo resno.	Odgovorno sprejemanje izpovedi	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F34	Potrudila sem se, da ni imel občutka, da je zame to pretežko, ker ne sme imeti tega občutka.	Samoregulacija strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F35	To odmikanje od tega, ko otrok hitro ima občutek, da je on kriv, da se starš tako obnaša ...	Razbremenitev občutka krivde	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F36	Eno je, kar sem se učila glede tega, kako se dela	Pogovor z otrokom	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	razgovor z otrokom		sekundarne viktimizacije		
F37	ali pa o tem, kako procesiramo neko travmo in kaj so neke posledice, kako to ni nek linearen proces in je nepričakovano.	Znanja o travmi	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F38	Ne vem, če znam povedati prav neko teorijo, ampak vem, da smo se na faksu veliko o tem pogovarjali in sem razvila neko občutljivost do tega.	Znanja s fakultete	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F39	Veliko sem brala o travmi, ki se nabira v telesu. Je nek avtor, ki mi je zelo blizu.	Samostojno pridobljena znanja	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F40	Sigurno je nekaj to, da potrebuješ določene izkušnje in izobrazbo, da lahko sploh se pogovarjaš z nekom, ki je žrtev nasilja ali je doživel nekaj travmatičnega.	Zadostna strokovna usposobljenost strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F41	V protokole so sigurno vključeni vsi zakoni, po katerih se moramo ravnati.	Zakonodaja	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F42	Sigurno to, da imamo na primer ob ponedeljkih tiste družine, da če smo v dvomu, da se pogovorimo o tem, kako sploh odreagirati.	Timsko delo	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F43	Sigurno to, da se stalno strokovno izobražuješ, da si nikoli ne misliš, da veš preveč, ali da ni potrebno, da je to znanje potrebno obnavljati.	Redno strokovno izpopolnjevanje	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
F44	Kar sva rekli, da je vedno v glavi, da smo predvsem mi tukaj za njih, da izhajamo iz njih	Izhajanje iz otroka		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
F45	in da to ni vse, kar oni so in da raziskuješ te dele in daješ podporo.	Celostno dožemanje otroka		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
F46	Se trudiš delati na opolnomočenju	Perspektiva moči		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
F47	v njihovem tempu.	Upoštevanje tempa otroka		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
F48	To da, če zaznam, da je stiska globlja, da jih znam usmeriti naprej.	Sodelovanje z zunanjimi institucijami		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
F49	Da imam dovolj samorefleksije, da za nekatere stvari nimam dovolj kompetenc, da bi jih naslavljal.	Zavedanje lastne strokovne kompetentnosti		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
F50	Vem, da sem slišala.	Osnovno prepoznavanje	Seznanjenost s pristopom	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
F51	Vem, da neka načela obstajajo in ko sem brala o tem, sem si mislila, da to tako ali tako že delam. Bi rekla, da se gre za neko občutljivost v postopku obravnave osebe, ki je doživela travmo, ki ni dosti drugačna od pravil, ki jih imam zase o tem, na kaj moram vse paziti v razgovoru	Neozaveščen obstoječ način dela	Udejanjanje pristopa v praksi	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
F52	da je varen prostor,	Varen prostor	Razumevanje pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
F53	transparentnost,	Transparentnost	Razumevanje pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
F54	zaupam	Zaupanje otroku	Razumevanje pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
F55	in jim vzbujamo občutek zaupanja,	Gradnja zaupanja pri otroku	Razumevanje pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
F56	da teh podatkov ne širimo, če ni nujno	Zaupnost podatkov	Razumevanje pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
F57	Ja, pri tej vpetosti na ravni celotne organizacije nismo čisto tam, morali bi vključevati tudi nestrokovno kader.	Pomanjkanje vpetosti pristopa	Mnenje strokovnih delavk	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
F58	Gre se za neko razmerje moči in je dobro, da jim ne daš občutka, da ti veš oni pa ne vejo. Da definitivno oni vejo več kot ti o tem, kaj so doživeli in o tem, kaj je travma in kako jo občutijo.	Otroci kot eksperti svojih izkušenj		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
F59	Pa samo tako, da si zelo potrpežljiv, da to ni nek cilj, da moramo to razrešiti, da se zavedaš, da nekateri razrešujejo to celo življenje in da je to okej in da ni ... da je zelo tak posreden proces zdravljenje travme.	Potrpežljivost		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
F60	Sigurno je zelo pomembna teorija.	Pomemben	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
F61	Zdi se mi, da se še vedno moramo zavedati, da je to institucija, ki je otroku v sami osnovi hladna. Mi smo lahko tople kot strokovne delavke, ampak je čisto normalno, če se otrok ne počuti takoj dobro. Mi smo za njega tujci in	Upoštevanje otrokovega doživljanja prostora		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	tujke in moramo to upoštevati.				
F62	Moramo normalizirati, če se ne počuti takoj v redu, da je dobro, da pazi nase, čeprav mu mi ne želimo nič slabega.	Normalizacija občutkov		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
F63	Sigurno, da če strokovna delavka uporablja ta pristop, da je ta proces zelo lažji.	Podpora v procesu sodelovanja	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
F64	Da bi bil to en del nujnega izobraževanja	Izobraževanje o sekundarni viktimizaciji	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F65	Mogoče bi moralo biti več tega, ker se tudi sama ujamem, da ne zmorem reči, ko vidim, da sodelavka ni naredila nekaj, kar se bi meni zdelo najbolj strokovno, ampak med nami bi se moralo to dogajati. Da se zaveš, da je to tudi del moje strokovnosti, ampak mora biti neka klima, kjer je konstruktivna kritika sprejeta in kjer se pričakuje to. Tudi meni bi bilo dobrodošlo, da mi drugi povedo konstruktivne kritike, ker bi rada rasla. Ker to, da se sprašujemo je zelo kultivirano, da pa poveš neko neposredno ...	Klima deljenja konstruktivne kritike	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F66	Sigurno takšni intervjuji ... ker si vzamem čas, da o teh temah razmišljam. Da te	Opominjanje o pomembnih strokovnih temah	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	nekdo opomni, da to obstaja.				
F67	Podprlo bi me to, če bi imeli večji budget za izobraževanja, na katere bi šla	Večje financiranje za izobraževanja	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F68	in da bi izobraževanja obstajala.	Več izobraževanj	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
F69	Dobro bi bilo, če bi imeli intervizije, kar nima noben center. Sem razmišljala, da bi to naredila neformalno, ampak ne.	Intervizija	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

Tabela 9.7.: Odprto kodiranje intervjuja G

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
G1	Na način, da so ljudje ponovno travmatizirani oziroma postavljeni v vlogo žrtve, da se jim nekaj ponovno zgodijo neke slabe stvari.	Dodatna škoda po travmatičnem dogodku		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G2	Jaz mislim, da so to lahko res hude posledice.	Negativne posledice		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G3	Kratkoročne so lahko težave s spanjem ...	Težave s spanjem		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G4	nezaupanje,	Nezaupanje		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G5	posledice v duševnem zdravju,	Vidne v duševnem zdravju		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G6	težave pri vzpostavljanju odnosov.	Težave pri vzpostavljanju odnosov		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G7	Ful pomembno.	Pomembno	Pomen na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G8	Zdaj imamo ravno en tak primer, kjer jaz mislim, da se bo to zgodilo, ampak je sistem slab in	Sistem	Drugo	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	ne znamo preprečiti tega.				
G9	Imamo zelo slab sistem tu pri nas prav s temi večkratnimi zaslišanji.	Večkratna izpoved	Sistemske vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G10	Ko mi dobimo informacijo o nasilju nad otrokom, se gremo mi pogovoriti. Mi zaprosimo za pomoč policijo, ki se pač ne odzove zelo velikokrat, ker so oni tudi zasedeni. Tako da potem ali oni še enkrat opravljajo in potem če gre za neka kazniva dejanja lahko to potem naredijo še enkrat v Hiši za otroke. Dokler do tja pride je vsaj trikrat.	Večkratna izpoved	Sistemske vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G11	Mi se res trudimo, da z otrokom govorimo enkrat, razen ko čez nekaj časa preverjamo, ali so se zgodile kakšne spremembe.	Izogibanje večkratnemu spraševanju	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G12	Jaz mislim, da je vsak tak razgovor zelo nevaren.	Pogovor z otrokom	Drugo	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G13	Če govorim konkretno se mi zdi, da smo zelo pozorni na to, da so to občutljive teme in da smo zelo taki nežni do otrok,	Senzibilnost	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G14	ampak se mi zdi, da je pa to nekaj, kar bi v vsakem primeru bilo potrebno se učiti, nadgrajevati, da imamo premalo znanj konkretno z	Usposobljenost za pogovor z otrokom	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	pogovorom z otroki.				
G15	Jaz bi sistem drugače naredila, jaz bi to Hišo za otroke, za katerega jaz mislim, da je dober koncept, jo ne bi umestila v pravosodje, ampak bi jo uporabila že v teh začetnih procesih. Kot vidim po drugih državah, so prakse lahko zelo drugačne in mislim, da bi to zelo zmanjšalo to ponavljanje razgovorov.	Razširitev delovanja Hiše za otroke	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G16	Ful veliko, res veliko	Pomembno	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G17	ker če bi mi bili bolj usklajeni, bi lahko te pogovore zminimalizirali.	Usklajenost med institucijami	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G18	Predvsem to, da se poskušam dogovoriti s policijo, da gremo skupaj opravljati recimo, če se nanašamo na te razgovore	Sodelovanje z zunanjimi institucijami	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G19	in da tudi tekom razgovora razbremenjujem otroke	Razbremenilni pogovor	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G20	in da to, kar se jim je zgodilo, ni njihova krivda. Razlagam, da nič ni njihova krivda,	Razbremenitev občutka krivde	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G21	da ne bi smeli biti tepeni ...	Normalizacija nedopustnosti nasilja	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G22	Pa tudi pri vračanju otrok v matično družino. Trudimo se narediti vse v naši moči, da do takšnih situacij ne prihaja oziroma, da je družina že	Sodelovanje z matično družino	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	tako opolnomočena, da je to smiselno, ampak se ne da vedno.				
G23	Mogoče malo znanja o travmi	Znanja o travmi	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarne viktimizacija
G24	pa tudi samo o tem, kako voditi razgovor z otroki.	Pogovor z otrokom	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G25	Mislim, da ni govora o tem.	Ni vključeno	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G26	Jaz mislim, da je tudi to precej slabo na centrih, ker nimamo dovolj znanj,	Pomanjkljiva formalna usposobljenost za delo s travmo na centru za socialno delo		Mnenje strokovnih delavk	Delo z otroki z izkušnjo travme
G27	hkrati pa imamo preveč primerov	Preobremenjenost s številom primerov		Mnenje strokovnih delavk	Delo z otroki z izkušnjo travme
G28	in da bi mi sedaj lahko imeli res neko sodelovanje, da bi lahko otroke v nekem kontinuiranem procesu razbremenjevali pa da bi sem hodili na center ... tega žal nimamo.	Pomanjkanje kontinuiranega sodelovanja		Mnenje strokovnih delavk	Delo z otroki z izkušnjo travme
G29	Naša naloga je, da jih rešimo, manjka ta neka podporna potem, da bi jih lahko še malo suportirali.	Pomanjkanje kontinuiranega sodelovanja		Mnenje strokovnih delavk	Delo z otroki z izkušnjo travme
G30	Ja. Sem bila vključena v neko skupino pri Mojci Šeme, tako da smo se tam učili.	Vključenost v učni skupini o pristopu	Seznanjenost s pristopom	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
G31	Ne gremo pri nas toliko v globine, da bi toliko raziskali. Mislim, da je težava v	Omejenost dela s travmo na centru za socialno delo		Mnenje strokovnih delavk	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	tem, ker ni tako zastavljeno naše delo,				
G32	je pa vsaj toliko, da lahko to prepoznam. Recimo sem imela včeraj razgovor z mamo odvisnico in je povedala, da je bila žrtev spolne zlorabe v otroštvu. Tu so se mi vključili hudi alarmi, hkrati vemo, da je bila posvojena, tako da je veliko tega.	Prepoznavanje travme	Udejanjanje pristopa v praksi	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
G33	Bolj se gre, da se te stvari prepozna, kot da bi se dejansko potem tukaj z njimi delalo.	Prepoznavanje travme	Udejanjanje pristopa v praksi	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
G34	Predvsem da se lažje pripraviš na to, kako boš vodil pogovor, kam boš otroka namestil, kako boš neke stvari povedal staršem ...	Podpora pri pripravi v procesu pomoči	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
G35	Pa tudi, da malo bolj razumeš to kompleksnost te celotne situacije, da to niso samo kar eni starši, ki so ne vem ... konkretno v primeru te mame – da se je ona sedaj kar tako šla drogirati, ampak da razumeš, da je res za njo bilo hudo.	Razumevanje kompleksnosti situacij	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
G36	Jaz mislim, da vseeno je to veliko bolje, kot če tega ni.	Prepoznan prispevek	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
G37	Predvsem bi bilo potrebno se izobraževati v zvezi s travmo	Izobraževanje o travmi	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundaren viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
G38	in tudi na kakšen način potem tudi zmanjševati sekundarno viktimizacijo.	Izobraževanje o sekundarni viktimizaciji	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G39	Jaz res mislim, da samo to, da bi imeli neka konkretna izobraževanja, kjer bi nam razložili, kaj to pomeni, kako se temu izogniti, ker to so stvari, ki jih tako malo slišiš in malo prebereš	Izobraževanja o sekundarni viktimizaciji	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
G40	in dobro je, da so te delavnice izkustvene. Da ni samo neka teorija in da se to ponavlja.	Izkustvene delavnice na temo sekundarne viktimizacije	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

Tabela 2.8.: Odprto kodiranje intervjuja H

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
H1	Jaz ga doživljam tako, da ko žrtev enkrat izpove to primarno zlorabo, ki se je zgodila potem v samem procesu okrevanja doživlja nove in nove zlorabe, na novo je postavljena žrtev, kjer pa ni nujno, da so storilci isti, ampak je storilec lahko tudi sistem	Povzročena škoda s strani sistema		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H2	ali pa tisti, ki delujejo v sistemu.	Povzročena škoda s strani strokovnega delavca		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H3	Mislim, da je različno od otroka,	Odvisne od otroka		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H4	odvisno tudi od primarne zlorabe.	Odvisne od primarne viktimizacije		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H5	Včasih se tudi zgodi, da mogoče neka ta travma, ki izhaja iz ... da ta	Dolgotrajnost sekundarne viktimizacije		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	sekundarna viktimizacija traja dlje, kot se je neka zloraba ali pa zanemarjanje dogajalo.				
H6	Recimo, da je bil en otrok zlorabljen pa da je ta zloraba trajala recimo dve leti, potem pa če traja celoten kazenski postopek in obravnava in ti procesi za retravmatizacijo otrok ... ne vem 10 let ... je to grozno, koliko je lahko to dolgo.	Dolgotrajnost sekundarne viktimizacije		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H7	Jaz mislim, da so te posledice lahko še hujše kot sama zloraba.	Preseganje škode primarne viktimizacije		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H8	To velikokrat slišimo s strani žrtev, da jim je žal, da so sploh povedale, da če bi vedele, da jih to čaka sploh ne bi šle v ta postopek. Se mi zdi, da je teh izpovedi zelo veliko.	Obžalovanje izpovedi		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H9	Ja ful pomembno se mi zdi.	Pomembno	Pomen na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H10	Meni se zdi povsod to pomembno.	Enakovreden pomen v celotnem sistemu zaščite	Pomen v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H11	Jaz mislim, da mogoče nimamo dovolj jasnih smernic, protokolov, prakse povezane s tem, kadar pride do suma zlorabe	Vzpostavitev strokovnih smernic in protokolov ravnanja	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H12	in bi po neki logiki bilo treba, da bi bili stiki prepovedani pa se vseeno izvajajo, ker je to še dvom,	Izvajanje stikov kljub tveganju	Sistemske vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	ker je še sum, se potem neki stiki uvajajo, ki skoraj zagotovo, v kolikor se je travma zgodila, povzročajo sekundarno viktimizacijo.				
H13	Druga stvar, da smo še vedno premalo pozorni na otroke, ki so posredno žrtve nasilja, kadar gre za nasilje med dvema odraslima osebama.	Pomanjkanje prepoznavanja otrok kot posrednih žrtev nasilja	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H14	Pa mogoče to, da premalo poudarjamo to, da moramo tudi strokovni delavci znati biti ozaveščeni v tem delu, koliko smo res, koliko imamo naših predsodkov, kako delamo, kako se odzivamo.	Pomanjkanje poudarjanja samorefleksije	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H15	Jaz vseeno mislim, da smo veliko naredili na področju zakonodajnih sprememb, ki so nek okvir; Zakon o preprečevanju nasilja v družini in Družinski zakonik, kjer nekatere stvari jasno opredeljuje.	Zakonodajna opredelitev ravnanj	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H16	Vse te naloge, ki jih na centru imamo, recimo to, da imamo po nekem protokolu, osnovnih smernicah, kadar gre za nasilje v družini, da ne opravljamo razgovorov skupaj.	Ločeni pogovori v primeru nasilja v družini	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
H17	Da dajemo neko težo mnenju otroka oziroma izjavi otroka, ki nam jo je dal.	Upoštevanje otrokovega glasu	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H18	Jaz mislim, da ful pomembno.	Pomembno	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H19	Jaz mislim, da je zelo pomembno sodelovanje in v smislu izmenjave informacij	Izmenjava informacij	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H20	in v smislu načrtovanja dela z družino.	Izdelava skupnega načrta pomoči	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H21	Pa tudi mogoče malo to, pa ne mislim v slabem ... prelaganja odgovornosti, ampak da si razdelimo naloge, ker ti težko si pozoren na vse in je dosti lažje, če veš, da v okviru neke zunanje institucije, da skrbijo za to. Ali pa obratno.	Porazdelitev nalog	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H22	Najhujša posledica ali pa najhujši razlog za sekundarno viktimizacijo je to, da se otroku ni verjelo	Nezaupanje otroku	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H23	ali da so postopki trajali predolgo	Dolgotrajnost postopkov	Sistemiški vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H24	ali da otroka niso seznanili s tem, kaj se dogaja	Neinformiranje otroka	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H25	ali pa na koncu nek storilec ni bil osumljen oziroma obsojen.	Odsotnost kazenske odgovornosti storilca	Drugo	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H26	Pomembno je to zavedanje teh razlogov sekundarne viktimizacije, da jih pač v nekem svetovalnem procesu nagovarjaš, delaš z njimi.	Ozaveščenost o sekundarni viktimizaciji	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarna viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
H27	Da ne obljubljan nemogoče,	Odsotnost nerealističnih obljub	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarna viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H28	Seveda po drugi strani pa transparentnost.	Transparentnost strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarna viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H29	To kar mam iz psihoterapije,	Psihoterapevtska znanja	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarna viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H30	V okviru izobraževanj za zagovornika z Varuha človekovih pravic.	Zagovorništvo otrok	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarna viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H31	Črpam tudi iz vedenjsko kognitivne terapije, kjer lahko bolj konkretno nagovarjaš neko vedenje.	Vedenjsko kognitivna terapija	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarna viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H32	Tudi iz čuječnosti, kadar je treba.	Čuječnost	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarna viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H33	A sploh je? Ne vem, če sploh je.	Ni vključeno	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarna viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H34	Zagotovo so članki in raziskave na to temo, da bi pa prav rekla, da je sistemsko to zapisano pa ne.	Ni vključeno	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarna viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H35	Vem, da obstaja. Brala sem o tem,	Osnovno prepoznavanje	Seznanjenost s pristopom	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
H36	in bi zelo rada, da bi kaj več imeli tega pri nas.	Pomanjkanje vpetosti pristopa	Mnenje strokovnih delavk	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
H37	Se mi zdiyo tudi šole zelo pomembne institucije, kjer bi tega moralo biti malo več.	Pomanjkanje vpetosti pristopa v šolskem sistemu	Mnenje strokovnih delavk	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
H38	Jaz mislim, da bi na tem morali ful več delati in da bi	Pomanjkanje vpetosti pristopa	Mnenje strokovnih delavk	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	morali to delati tako na vseh nivojih organizacije. To se pravi od snažilk do direktorjev. Morali bi ne samo vedeti in znati, ampak se tudi zavedati, da večina naših uporabnikov, strank, ljudi, ki prihajajo k nam, imajo neko izkušnjo travme.				
H39	Točno to, da oseba z izkušnjo travme pač od prvega koraka, ko se odloči, da bo poskrbela ... da bo začela delati na sebi ... dobi ustrezen odziv.	Zmanjševanje tveganja za nestrokovna ravnanja	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
H40	Mislím, da marsikateré delavke ne bodo rekle, da delajo na podlagi tega pristopa, ampak delajo ...	Neozaveščen obstoječ način dela	Udejanjanje pristopa v praksi	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
H41	delajo srčno,	Srčnost		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
H42	delajo z veliko stopnjo neke empatije,	Empatija		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
H43	veliko stopnje, da otroka slišijo,	Zagotavljanje slišnosti otroka		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
H44	sprejmejo,	Sprejemanje		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
H45	razumejo,	Razumevanje		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
H46	mu podajo vse informacije.	Informiranje otroka		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
H47	Odnos je ključen.	Grajenje odnosa		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
H48	Meni se zdi zelo pomembno veliko nekega zavedanja pri strokovnih delavcih, ki ga lahko dobimo z dodatnimi smernicami, protokoli, vsebino teoretično,	Vzpostavitev strokovnih smernic in protokolov ravnanja	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
H49	neko redno supervizijo,	Redna supervizija	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H50	intervizijo,	Redna intervizija	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H51	z nagovarjanjem tega, da smo na te stvari pozorni ves čas.	Ozaveščanje o sekundarni viktimizaciji	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H52	Zagotovo je pa vedno pri vseh teh stvareh fajn, da je nek okvir, ki je lahko v nekih smernicah, protokolih.	Vzpostavitev strokovnih smernic in protokolov ravnanja	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H53	Mogoče to, da večkrat pomislim na to, da mogoče bi imela nek, mogoče večkrat možnost samorefleksije, ali moja dejanja in naloge povzročajo sekundarno viktimizacijo.	Priložnost bolj pogoste samorefleksije	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H54	V sistemu pa zagotovo neki hitrejši postopki,	Časovna učinkovitost postopkov	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
H55	timi, ki znajo delati s tem. Mi se še vedno na terenu srečujemo in s policisti, šolniki, socialnimi delavci, tudi sodniki, ki nimajo primerne znanja, da to delajo. Če bi mi kot tim znali zelo dobro delovati bi bilo, ampak mi še vedno delamo s policisti, ki nimajo teh znanj in sem prepričana, da veliko tudi nas nima tega znanja,	Krepitev strokovnih kompetenc v sistemu zaščite otrok	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	da sem realno kritična.				

Tabela 9.9.: Odprto kodiranje intervjuja I

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
I1	Predvsem tako, da v bistvu center ali pa strokovni delavci, ki prihajamo v stik z otroki oziroma mladostniki in posledično z njihovimi družinami, so ... največkrat prepoznavamo, da ... lahko rečeva, da imajo neko izkušnjo travme, stiske, ki je zelo izrazita in je zelo odvisno od različnih dejavnikov, okoliščin, na kakšen način lahko to strokovni delavci ali poglobljamo ali ne.	Dodatna škoda po travmatičnem dogodku		Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I2	Na centrih imamo ta pooblastila in naloge in v prvi vrsti je ta zaščita otroka.	Zaščita otrok	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
I3	Delo po zakonodaji	Neustreznost zakonodaje	Sistemski vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I4	in včasih se zgodi, da dobimo primere ali situacije družin, kjer imamo tudi mi zelo zvezane roke v tem smislu, da je toliko nekih pritiskov tudi zunanjih institucij, vrtca, šole, zdravstvenih ustanov, predvsem pa sodišča in	Pritisk na center za socialno delo	Delovanje zunanjih institucij	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	moramo po tem iti v drastičnejše posege, kakor bi pa mogoče drugače				
I5	oziroma bom tako rekla, da če bi sistem lahko deloval na drugačen način	Sistem	Drugo	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I6	in bi bilo predvsem količinsko manj primerov na strokovnega delavca, bi bilo marsikaj tudi drugače.	Prevelik obseg dela	Sistemske vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I7	Zelo je odvisno od primera.	Odvisne od primera		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I8	Kratkoročno, če moramo v nek drastični poseg iti, torej nujni odvzem, takrat pač ni druge, zagotovo je to nek na kratki rok poglobljanje travme	Poglobljanje travme		Posledice sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I9	zagotovo bi to znanje morali in osvežiti in osveščati na različnih sektorjih,	Krepitev znanja o sekundarni viktimizaciji	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I10	da je manj škodljivo to, če ne bi posegali v njihovo družinsko okolje.	Poseganje v družinsko okolje	Sistemske vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I11	Absolutno zelo pomembno	Pomembno	Pomen na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I12	in tu zagotovo bi se kot posamezni strokovni delavci morali zavedati v večji meri,	Ozaveščanje o sekundarni viktimizaciji	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I13	ampak vseeno bi tu dala, da v prvi vrsti bi moral za to poskrbeti sistem v tej smeri, da ne bi prihajalo predvsem zaradi te količine dela,	Prevelik obseg dela	Sistemske vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	ker ko imaš takšno količino dela enostavno različno odreagiramo in potem vsak v bistvu se velikokrat zgodi, da gasimo te požare, te krizne intervencije speljemo,				
I14	zmanjka pa potem to spremljanje teh družin.	Dodatna podpora družinam	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I15	Mogoče pomanjkanje znanj, ampak še prej bi pa rekla	Nezadostna strokovna usposobljenost	Delovanje strokovnih delavk	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I16	sami razgovori z otroki in te stvari, jih jaz ne gledam kot problematične, ker tudi izkušnje kažejo, da otroci zelo radi spregovorijo in nekako kličejo po tej neki podpori v tej smeri.	Otroci radi spregovorijo		Mnenje strokovnih delavk	Delo z otroki z izkušnjo travme
I17	Zgodi se to, ko je ta najbolj krizna intervencija za nami, ko ustavimo ta vzorec vedenja, potem pa zagotovo zmanjka te dodatne podpore družinam	Dodatna podpora družinam	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I18	in meni se zdi, da vseeno vloga centra bi morala biti v tej fazi, ko je krizna intervencija mimo, podpora staršem, ker s tem, ko daš podporo staršem in nek uvid v situacijo, se mi zdi, da je to ena poglavitnih vlog strokovnih	Podpora staršem	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	delavcev in tu nas zmanjka,				
I19	ker vseeno zdaj otroci so tu pri nam, kljub temu da delamo to v korist otrok, se mi zdi, da druge institucije pridejo bolj do izraza pri tej neposredni pomoči njemu, jaz mislim, da tu imajo ključno vlogo tudi predvsem šole, ker so dnevno vključeni in velikokrat nekatere stvari izrazijo otroci preko igre ali skozi nek pogovor, ko že imajo vzpostavljen dober odnos v nekem nevtralnem okolju, kakor je šola s svetovalnim delavcem.	Šola kot varovalni dejavnik		Mnenje strokovnih delavk	Delo z otroki z izkušnjo travme
I20	En manko vidim, ki ga imamo v sistemu – zdravstvo, kjer so klinični psihologi, ki jih zelo primanjkuje	Več kliničnih psihologov	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I21	in pedopsihiatri	Več pedopsihiatrov	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I22	in potem spet znanje in ozaveščenost glede tega, koliko so oni	Ozaveščanje o sekundarni viktimizaciji	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I23	pa potem na drugi strani mogoče ti otroci, ki so potem vključeni ali v neke vzgojne zavode ali neke druge skupine ali rejniške zagotovo imajo oni veliko	Namestitvene skupine kot varovalni dejavnik		Mnenje strokovnih delavk	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	več neposrednega stika z njimi in manevrskega prostora, da na to vplivajo oziroma jih na ta način podprejo.				
I24	Na stanje otroka ali pa, kako on bo, je pa v prvi vrsti predvsem pomembno tudi strmenje k neki spremembi pri starših	Delo s starši	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I25	in tukaj še vedno vidim v prvi vrsti vlogo centrov za socialno delo.	Podpora staršem	Centri za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
I26	Predvsem mogoče to, kar sem rekla, to neposredno delo s starši z naslova urejanja, vodenja, svetovanja	Delo s starši	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I27	in predvsem v vlogi koordinatorja, ker imamo vpogled v celotno družinsko problematiko ali situacijo,	Medinstitucionalna koordinacija	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I28	lahko pridobivamo različna poročila tako z vrtca, zdravstvenega doma, policije, šole, vrtca, tako da imamo lahko res širok vpogled v to	Sodelovanje z zunanjimi institucijami	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I29	in se mi zdi, da je tukaj zelo pomembno potem tudi to, da si transparenten s temi podatki v smeri koristi in zaščite otroka	Transparentnost strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I30	in da na nek način povezuješ oziroma, da narediš načrt pomoči in da te službe tudi povezuješ	Medinstitucionalna koordinacija	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	oziroma jih usmerjaš, da gre v to smer.				
I31	Absolutno pomembno,	Pomembno	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I32	ampak jaz tu vidim, da bi zelo ali pa bi bilo tudi fino in pomembno za te otroke, ki so res močno oškodovani, da bi bila ta obravnava, ki jo potrebujejo pravočasna, tukaj vemo, da je zelo velik izziv.	Časovna učinkovitost postopkov	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I33	Vseeno se mi zdi, da brez zdravstvene stroke tukaj gremo zelo težko oziroma niti ne bi priporočala. Zagotovo tudi razna znanja, ki jih imajo specialni, socialni pedagogi, šole, zavodi, stanovanjske skupine.	Pomen raznolikih znanj	Medinstitucionaln o sodelovanje	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I34	Idealno bi bilo, če bi se več vlagalo v rejniško dejavnost in tudi ta usposobljenost rejnikov oziroma sploh jih pritegniti, da bi v to dejavnost celo šli.	Vlaganje v rejniško dejavnost	Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I35	Absolutno prvo to moje zavedanje, da to obstaja.	Ozaveščenost o sekundarni viktimizaciji	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I36	V prvi vrsti poskušam zregulirati prvo sebe in da v ta odnos vstopam kar se da osredotočena	Samoregulacija strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I37	in da potem poskušam se prilagoditi na same potrebe	Izhajanje iz otroka	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	otroka, razvoj otroka, kaj potrebuje.				
I38	Pozorna sem na to, kako vzpostavljam stik z otroki,	Ozaveščeno vzpostavljanje stika	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I39	kako vodim pogovor z otroki	Ozaveščeno vodenje pogovora	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I40	Občutljivost strokovnega delavca	Senzibilnost	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I41	in etičnost.	Zavezanost sledenju etičnim načelom	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I42	Ni nam pa potrebno oziroma na željo otroka oziroma kolikor mi ocenjujemo, nam starše ni treba soočati z vsebino oziroma je vsebina lahko zaupna.	Varovanje zaupnosti otrokove izjave	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I43	Največkrat pa poskušamo delati razgovore, da so v nekem nevtralnem okolju, kar v bistvu pomeni, da razgovore opravljamo v vrtcu oziroma šolah.	Pogovori v varnem okolju	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I44	Tu nam največkrat potem pomagajo strokovni delavci vrtca ali šole in svetovalni delavci, zelo velikokrat pa tudi vzgojitelji ali pa razredničarka oziroma neka oseba, ki je otrokom blizu.	Prisotnost varne osebe	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I45	Načeloma vseeno se dela tako, da delata to dve strokovni delavki,	Timsko delo	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I46	in seveda potem tudi tekom razgovora, da paziš, da imaš	Senzibilnost	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	občutek, da stvari, ki jih je treba nasloviti, da jih na primeren, občutljiv način nasloviš				
I47	in da postaviš jasna stališča v primeru nasilja, kaj je dovoljeno, kaj ni.	Normalizacija nedopustnosti nasilja	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I48	Da ne obljubljaš stvari, ki jih pač ni oziroma se ne morejo zgoditi.	Odsotnost nerealističnih obljub	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I49	Potem, da otrokom, če vemo, da bo šlo v odvzem, da jim predstavimo, povemo.	Transparentnost strokovne delavke	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I50	Rdeča nit mi je osnova, ki smo jo prejeli tudi na fakulteti,	Znanja s fakultete	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I51	zagotovo je delovni odnos	Delovni odnos	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I52	K rešitvi usmerjena terapija, ta mi je tudi zelo uporabna pri delu.	K rešitvi usmerjena terapija	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I53	Absolutno se pozna, da sedaj se izobražujem za psihoterapevko.	Psihoterapevtska znanja	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I54	Predvsem je osnova tudi ta etična naravnost	Zavezanost sledenju etičnim načelom	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I55	in skrb zase v tem smislu	Skrb zase	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I56	in sama občutljivost.	Senzibilnost	Načini preprečevanja	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I57	Potem tudi zakonodaja in pravilniki	Zakonodaja	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
I58	in pa tudi katalog socialnih delavcev na centru.	Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev	Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I59	Mislim, da sama zakonodaja in pravilniki, ki jih imamo	Zakonodaja	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I60	in katalog, ki ga imamo je zelo naravnani temu in da te stvari upošteva.	Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev	Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I61	Problem pa je, kar ne bom zanikala, je pa stiska strokovnega delavca, ki jo ima zaradi same količine dela.	Prevelik obseg dela	Sistemiški vzroki	Vzroki sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I62	V primeru kriznih intervencij, ko dobimo obvestilo, da je šlo za nasilje ali da gre za hudo zanemarjanje	Krizne intervencije	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
I63	občasno sodelujemo tudi pri teh razgovorih.	Pogovori z otroki	Center za socialno delo	Kontekst delovanja	Zaščita otrok
I64	Jaz bi mislila, da sem dobro,	Dobra seznanjenost	Seznanjenost s pristopom	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
I65	zagotovo je pa tukaj še veliko stvari še za poglobiti.	Prostor za dodatno poglobljanje	Seznanjenost s pristopom	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
I66	Kako se v bistvu pripravim, kaj vse naredim in vsakič znova.	Predhodna priprava na sodelovanje		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
I67	Da se zavedaš, da je vsaka družina edinstvena.	Zavedanje edinstvenosti družine		Načini dela	Delo z otroki z izkušnjo travme
I68	Zagotovo z nekim sočutnim pristopom	Sočuten pristop	Razumevanje pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
I69	da je pot okrevanja, da je hitrejša	Hitrejše okrevanje	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme

#	Izjava/enota kodiranja	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
I70	in je tudi lažja za otroka.	Lažje okrevanje	Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
I71	Predvsem tako, da se zelo hitro sprostijo,	Sproščenost	Otrokovo doživljanje podpore v okviru pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
I72	zelo so odprti.	Odprtost otrok	Otrokovo doživljanje podpore v okviru pristopa	Na razumevanju travme utemeljen pristop	Delo z otroki z izkušnjo travme
I73	Dodatna izobraževanja v prvi vrsti	Dodatna izobraževanja	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I74	in tudi zmanjšanje normativov, ki jih imamo strokovni delavci.	Manj primerov	Potrebne spremembe na centrih za socialno delo	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I75	Predvsem tim, notranji strokovni delavci.	Interni timi	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I76	Zagotovo bi bilo fino, če bi imeli tudi različna znanja, še kakšno psihološko znanje.	Dodatna psihološka znanja	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I77	Pa dodatna usposabljanja	Dodatna usposabljanja	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I78	ali stalna izobraževanja.	Stalna izobraževanja	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I79	Podpora, ki mi je velikega pomena, vodje, pomočnice in na metabazi zagotovo tudi direktorja	Podpora vodstva	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija
I80	in hkrati pri samem primeru, ki ga rešujemo tudi zelo dobra vzpostavljena mreža z zunanjimi institucijami.	Dobro vzpostavljena medinstitucionalna mreža	Potrebna podpora strokovnim delavkam	Preprečevanje sekundarne viktimizacije	Sekundarna viktimizacija

9.3. Osnovno kodiranje

SEKUNDARNA VIKTIMIZACIJA

Razumevanje koncepta sekundarne viktimizacije

- Ločevanje med institucionalno in sistemsko sekundarno viktimizacijo (A1)
- Dolgotrajnost postopkov kot institucionalna sekundarna viktimizacija (A9)
- Neizvedljivost zakonskih ukrepov kot sistemska sekundarna viktimizacija (A10)
- Povzročena škoda s strani sistema (A18, F2, H1)
- Povzročena škoda s strani strokovne delavke (A19, F3, H2)
- Nepotrebnost sekundarne viktimizacije (A20, B19, F7)
- Neizogibnost sekundarne viktimizacije (A21)
- Ločevanje med namerno in nenamerno sekundarno viktimizacijo (A106)
- Pogostost sekundarne viktimizacije (B18)
- Nedopustnost sekundarne viktimizacije (B20, B128)
- Nestrokovnost sekundarne viktimizacije (B21, B129)
- Sekundarna viktimizacija kot hujša od primarne (B22)
- Ranljivost otrok za sekundarno viktimizacijo (B43)
- Ponovno izpostavljanje dogodku (C1, C2, C3, D1, D2, E2)
- Dodatna škoda po travmatičnem dogodku (D3, E1, F1, G1, I1)
- Pogosta v preteklosti (D9)
- Preprečevanje sekundarne viktimizacije kot zaščita otroka (D10)
- Neslišnost otroka (F4)
- Pripisovanje krivde otroku (F5)
- Večkratna izpoved (F6)
- Dolgotrajnost sekundarne viktimizacije (H5, H6)

Vzroki sekundarne viktimizacije

Sistemske vzroke

- Prevelik obseg dela (A2, I6, I13, I61)
- Časovne zamude (A3)
- Dolgotrajnost postopkov (A7, A8, E35, H23)
- Neustreznost zakonodaje (A11, I3)
- Pomanjkanje prostih mest v strokovnih centrih (A12, A42, A43)
- Pomanjkanje kadra (A13, A40)
- Fluktuacija kadra (A14, A28)
- Večkratna izpoved (A29, C19, D31, G9, G10)

- Omejenost izbire ustreznih možnosti za otroka (A44)
- Ponovna zapuščenost otroka (A105, B82, C71)
- Izvajanje stikov kljub tveganju (H12)
- Poseganje v družinsko okolje (I10)

Delovanje strokovnih delavk

- Neustrezno opredeljevanje do povzročiteljev nasilja (A23, A123)
- Izvajanje stikov kljub tveganju (A30)
- Neinformiranje otroka (A31, H24)
- Nepojasnen namen pogovora (A32)
- Rigidno opravljanje nalog (A33)
- Kršitev varovanja zaupnosti otrokove izjave (A36)
- Pogajanja s starši v škodo otroka (A38)
- Neustrezen čustven odziv ob otrokovem razkritju (A126)
- Prelaganje odgovornosti na zunanje institucije (A127)
- Podajanje neuresničljivih obljub otroku (A128)
- Instrumentalizacija otroka (A129)
- Neustrezno vključevanje otroka v komunikacijo s starši (B42)
- Odsotnost odnosa med otrokom in strokovno delavko (B127)
- Nezadostna strokovna usposobljenost (C21, I15)
- Neobčutljivost za potrebe otroka (D32)
- Pomanjkanje obveščanja med strokovnimi delavkami (D33)
- Odsotnost predhodnega informiranja o družini (D34)
- Odsotnost pogojev za otrokovo izražanje (F19)
- Nezaupanje otroku (H22, F20)
- Večkratni pogovori (F21)
- Pomanjkanje prepoznavanja otrok kot posrednih žrtev nasilja (H13)
- Pomanjkanje poudarjanja samorefleksije (H14)

Delovanje zunanjih institucij

- Neustrezna razmejitev institucionalnih vlog (B70)
- Neprostovoljna vključitev otroka v pogovor (B71)
- Odvzem otroka z izvršiteljem (B108)
- Neusklajeno medinstitucionalno delovanje (C12, C20, E5, E6)
- Zakasnela obravnava (C13)
- Večkratni pogovori (C35, D46, E9)
- Pritisk na center za socialno delo (I4)

Drugo

- Pogovor z otrokom (B23, G12)
- Izjemne okoliščine (B107, B109)
- Izgorelost strokovnih delavk (B144)
- Sistem (C9, C16, G8, I5)
- Pomanjkanje izobraževanj o pogovoru z otrokom (C23)
- Otrokova podrejenost odraslemu (D28)
- Jezikovne ovire (D38)
- Odsotnost kazenske odgovornosti storilca (H25)

Preprečevanje sekundarne viktimizacije

Načini preprečevanja

- Zavezanost sledenju etičnim načelom (A15, I41, I54)
- Zadostna strokovna usposobljenost strokovne delavke (A16, B10, C24, D6, D41, F40)
- Nenehno prevpraševanje pri strokovni delavki (A17)
- Preprečevanje objektivizacije otroka (A34)
- Varovanje zaupnosti otrokove izjave (A35, D11, I42)
- Zagotavljanje spoštovanja otrokove izjave (A37)
- Kontinuirano sodelovanje (A39, A41, A55, D37)
- Organizacijska klima vključevanja vseh zaposlenih v obravnavo primerov (A66)
- Odnos med otrokom in strokovno delavko (A107, B33, B85, D53)
- Tehnike dela strokovne delavke (A108)
- Transparentnost strokovne delavke (A109, B34, B86, F28, H28, I29, I49)
- Timsko delo (B26, B67, B68, B77, C25, C28, C32, E13, E29, F42 I45)
- Upoštevanje spola strokovnega delavca (B29)
- Odsotnost študentov v izjemnih situacijah (B30)
- Sodelovanje z zunanjimi institucijami (B31, B35, B105, C10, C38, D8, D24, E21, F24, G18, I28)
- Uvidevnost pri odvzemu otroka (B32)
- Izogibanje večkratnemu spraševanju (B38, C17, C18, C27, D5, D7, E7, G11)
- Predhodno informiranje o družini (B40, B76)
- Vzpostavljanje varnega prostora (B41, B87)
- Spremljanje otroka (B50, B78)
- Upoštevanje otrokovega doživljanja prostora (B51)
- Upoštevanje otrokovega doživljanja strokovnih delavk (B52)
- Upoštevanje otrokovega glasu (B53, H17)

- Senzibilnost (B54, G13, I40, I46, I56)
- Sodelovanje z rejnicami (B55, B80)
- Obisk na domu (B79)
- Ustrezna namestitve (B81, B83)
- Upoštevanje otrokove pripravljenosti za pogovor (B84, D29, D52, D56)
- Delo s starši (B88, I24, I26)
- Časovna prilagoditev pogovora (B89)
- Krepitev otrokovega zaupanja (B90)
- Medinstitucionalna koordinacija (B91, C26, I27, I30)
- Preverjanje primernosti rejnikov (B102, B103)
- Medinstitucionalno obveščanje (C29)
- Način vodenja pogovora (C37)
- Predhodna priprava na pogovor (C39)
- Osredotočenost na otrokovo doživljanje (C40)
- Odsotnost obtoževanja (C41)
- Hiša za otroke (D4, D39, D42, E10, F23)
- Spoštovanje soglasja družine glede sodelovanja (D25)
- Pogovori v varnem okolju (D26, I43)
- Prisotnost varne osebe (D27, E30, I44)
- Izhajanje iz otroka (D30, F30, I37)
- Zmanjševanje sugestije pri pogovoru (D40)
- Uporaba terapevtskih izraznih sredstev (D54, D55, F31)
- Načrtovanje sodelovanja (E8)
- Kontinuiteta strokovne delavke (E28)
- Otroku verjamemo (F22)
- Celostno dojemanje otroka (F27)
- Predvidljivost (F29)
- Poslušanje (F32)
- Odgovorno sprejemanje izpovedi (F33)
- Samoregulacija strokovne delavke (F34, I36)
- Razbremenitev občutka krivde (F35, G20)
- Redno strokovno izpopolnjevanje (F43)
- Razbremenilni pogovor (G19)
- Normalizacija nedopustnosti nasilja (G21, I47)
- Sodelovanje z matično družino (G22)
- Zakonodajna opredelitev ravnanj (H15)
- Ločeni pogovori v primeru nasilja v družini (H16)

- Ozaveščenost o sekundarni viktimizaciji (H26, I35)
- Odsotnost nerealističnih obljub (H27, I48)
- Ozaveščeno vzpostavljanje stika (I38)
- Ozaveščeno vodenje pogovora (I39)
- Skrb zase (I55)

Pomen na centrih za socialno delo

- Pomembno (A24, B16, B57, C8, E4, F18, G7, H9, I11)
- Temeljni pristop dela (B5, D22, F17)
- Nujno (B17)
- Strokovno ravnanje (B58)

Pomen v sistemu zaščite otrok

- Enakovreden pomen v celotnem sistemu zaščite otrok (A27, H10)

Medinstitucionalno sodelovanje

- Temeljni način dela (A45, C31, C33)
- Skupno odločanje o koristi otroka (A46, A52)
- Sodelovanje pri nujnem odvzemu otroka (A47)
- Pomen poznavanja pristojnosti institucij (A50)
- Izdelava skupnega načrta pomoči (A51, E14, E22, H20)
- Korektivno delovanje (A53, D51, F26)
- Mediatorsko reševanje nesoglasij (A54)
- Izmenjava informacij (B27, B28, B37, H19)
- Preprečevanje podvajanja pogovorov (B36, B74, C11, F25)
- Pomembno (B59, B66, B69, C30, D45, E12, G16, H18, I31)
- Pogosto (B60)
- Medsebojno upoštevanje (C34)
- Porazdelitev nalog (H21)
- Pomen raznolikih znanj (I33)

Znanja, ki prispevajo k preprečevanju sekundarne viktimizacije

- Zagovorništvo otrok (A56, H30)
- Razvojna psihologija (A57, A59, E15)
- Teorija navezanosti (A58, E18)
- Zastopanje otroka na sodišču (A60)
- Uporaba terapevtskih kartic (A61)

- Genogram (A62)
- Vrstniška mediacija (A63)
- Samostojno pridobljena znanja (A64, B93, C44, C45, E17, F39)
- Znanja s fakultete (B92, F38, I50)
- Znanja o travmi (B94, B97, F37, G23)
- Znanja o delu z družinami (B95)
- Pogovor z otrokom (B96, F36, G24)
- Znanja o nasilju (B98)
- Dodatna izobraževanja (C42, C43, D57)
- Istanbulska konvencija (E16)
- Zakonodaja (E19, I57)
- Psihoterapevtska znanja (H29, I53)
- Vedenjsko kognitivna terapija (H31)
- Čuječnost (H32)
- Delovni odnos (I51)
- K rešitvi usmerjena terapija (I52)
- Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev (I58)

Vključenost v institucionalno politiko in protokole na centrih za socialno delo

- Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev (A65, B99, I60)
- Osebnostne smernice strokovne delavke (A67, A68, A69)
- Neeksplicitno naslavljanje (A70, C46, C48, D63, D65)
- Način dela (A71, B56, C47, D62)
- Baza skupnosti centrov za socialno delo (A72)
- Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (B100, B101)
- Protokol o odvzemu otroka (B106)
- Institut o zaščiti otroka (D64)
- Družinski zakonik (D66)
- Pomanjkljivo (E20)
- Zakonodaja (F41, I59)
- Ni vključeno (H33, H34, G25)

Potrebne spremembe na centrih za socialno delo

- Izobraževanje o forenzičnem intervjuju (A110)
- Zmanjševanje sugestije v intervjujih (A111)
- Natančnejša opredelitev travme (A115)
- Psihoterapija kot pogoj za delo na področju varstva otrok in družine (A116)

- Dodatni pogoji za pridobivanje statusa rejnika (B136)
- Organizacijska vpetost razumevanja sekundarne viktimizacije (B137)
- Izobraževanje o sekundarni viktimizaciji (B139, C69, D43, D82, E31, F64, G38)
- Izobraževanje o sekundarni viktimizaciji za rejnike in posvojitelje (B140, D59)
- Poudarek na preprečevanju sekundarne viktimizacije (C68, C70)
- Ustreznejša prekinitev varnega odnosa med strokovno delavko in otrokom (C72)
- Vztrajanje pri enkratnem izpraševanju otroka (D44)
- Boljše financiranje izobraževanj (D61)
- Izobraževanje o travmi (D81, G37)
- Klima deljenja konstruktivne kritike (F65)
- Usposobljenost za pogovor z otrokom (G14)
- Vzpostavitev strokovnih smernic in protokolov ravnanja (H11, H48, H52)
- Redna supervizija (H49)
- Redna intervizija (H50)
- Ozaveščanje o sekundarni viktimizaciji (H51, I12)
- Dodatna podpora družinam (I14, I17)
- Podpora staršem (I18)
- Dodatna izobraževanja (I73)
- Manj primerov (I74)

Potrebne spremembe v sistemu zaščite otrok

- Več ozaveščanja o posledicah travme v šolskem sistemu (A112)
- Odprava stigmatizacije vedenj otrok v šolskem sistemu (A113)
- Razlaga otrokovega vedenja v luči travme v šolskem sistemu (A114)
- Odprava superiorne pozicije sodišč (A118)
- Usklajenost med institucijami (B72, G17)
- Informiranje o potrebah centra za socialno delo (B73)
- Krepitev znanja o sekundarni viktimizaciji (B138, D83, I9)
- Razširitev delovanja Hiše za otroke (E11, G15)
- Vpeljava koncepta celovite obravnave otroka v eni instituciji (E33)
- Časovna učinkovitost postopkov (H54, I32)
- Krepitev strokovnih kompetenc v sistemu zaščite otrok (H55)
- Več kliničnih psihologov (I20)
- Več pedopsihiatrov (I21)
- Ozaveščanje o sekundarni viktimizaciji (I22)
- Vlaganje v rejniško dejavnost (I34)

Potrebna podpora strokovnim delavkam

- Boljše medinstitucionalno sodelovanje (A117, C76)
- Medsebojno sodelovanje med sodelavci na enoti (A119)
- Odprta komunikacija s sodelavci (A120)
- Omogočanje brezplačnega študija za psihoterapijo (A121)
- Boljši delovni pogoji (B141, C75)
- Manj primerov (B142, B145, D84, D86)
- Delo v paru (B143)
- Več izobraževanj (C73, F68)
- Več pisnih protokolov (C74)
- Izobraževanja o travmi (D58)
- Več časa (D85)
- Razširitev storitev v Hiši za otroke (E32)
- Opominjanje o pomembnih strokovnih temah (F66)
- Večje financiranje za izobraževanja (F67)
- Intervizija (F69)
- Izobraževanja o sekundarni viktimizaciji (G39)
- Izkustvene delavnice na temo sekundarne viktimizacije (G40)
- Priložnost bolj pogoste samorefleksije (H53)
- Interni timi (I75)
- Dodatna psihološka znanja (I76)
- Dodatna usposabljanja (I77)
- Stalna izobraževanja (I78)
- Podpora vodstva (I79)
- Dobro vzpostavljena medinstitucionalna mreža (I80)

Posledice sekundarne viktimizacije

- Občutek krivde (A22, C22, F9)
- Čustveni umik (B6, B11, C5)
- Dolgotrajno nezaupanje do institucij (B7)
- Zamera do institucij (B12)
- Psihoza (B13)
- Depresija (B14)
- Posttravmatski stresni sindrom (B15)
- Stiska (C4, F14)
- Vidne v vedenju (C6)

- Vidne v odzivanju (C7)
- Upočasnen proces okrevanja (C14)
- Normalizacija zlorabe (C36)
- Ponovno doživljanje dogodka (D12, D16, D35)
- Regresija (D13)
- Čustvena izčrpanost (D14)
- Negativne posledice (D15, E3, F12, G2)
- Nezmožnost govora (D17)
- Nezaupanje (D20, F8, F11, F15, F16, G4)
- Obremenjenost (D21)
- Samodestruktivno vedenje (F10)
- Problematično vedenje (F13)
- Težave s spanjem (G3)
- Vidne v duševnem zdravju (G5)
- Težave pri vzpostavljanju odnosov (G6)
- Odvisne od otroka (H3)
- Odvisne od primarne viktimizacije (H4)
- Preseganje škode primarne viktimizacije (H7)
- Obžalovanje izpovedi (H8)
- Odvisne od primera (I7)
- Poglobljanje travme (I8)

ZAŠČITA OTROK

Kontekst delovanja

Institucije, ki so vpete v zaščito otrok

- Sodišče (A4, B62)
- Strokovni centri (A5)
- Centri za socialno delo (A6)
- Policija (A48, B61, D49, E23)
- Šola (A49, B65, D47)
- Zdravstvene ustanove (B63, D50)
- Vrtec (B64, D48)
- Hiša za otroke (E24)

Center za socialno delo

- Delo z družino (A25, B39)

- Kontinuirana pomoč družini (A26)
- Delo s travmo (B1, B4, B8)
- Spremljanje otroka (B9, B44)
- Preverjanje ogroženosti otrok (B24, B45)
- Raziskovanje mnenja otroka (B25)
- Obiski na terenu (B46)
- Pogovor (B47)
- Delo z matično družino (B48)
- Koordinacijska vloga (B49, B75)
- Zaščita otrok (B104, D23, I2)
- Načrt pomoči družini (D36)
- Storitve osebna pomoč (D67)
- Podpora staršem (I25)
- Krizne intervencije (I62)
- Pogovori z otroki (I63)

DELO Z OTROKI Z IZKUŠNJO TRAVME

Načini dela

- Upoštevanje smernic forenzičnih intervjujev (A73)
- Izogibanje sugestibilnosti (A74)
- Opustitev pogovora v korist otroka (A75)
- Predhodno informiranje o otroku (A76, B112)
- Razbremenilni pogovor (A77, A103, D70)
- Dajanje pohval (A78)
- Sodelovanje z zunanjimi institucijami (A79, A81, F48)
- Informiranje (A80, H46)
- Priprava otroka na postopke v zunanjih institucijah (A82)
- Priprava staršev na postopke v zunanjih institucijah (A83)
- Razvoj koncepta terapevtske sobe na centru za socialno delo (A89, A91)
- Uporaba terapevtskih izraznih sredstev (A90, D18, D19, D68)
- Možnost izbire (A92, A93, B119)
- Perspektiva moči (A94, D69, F46)
- Uporaba domišljjskih tehnik (A95)
- Normalizacija občutkov (A97, F62)
- Psihoedukacija otroka (A98)
- Zaupanje otroku (A100)

- Razpoložljivost (A101)
- Razumevanje (A102, H45)
- Prisotnost zaupne osebe (A104)
- Osredotočenost na verbalno in neverbalno komunikacijo (A124)
- Samoregulacija ob razkritju (A125)
- Razumevanje vpliva travme (B2)
- Preprečevanje sekundarne viktimizacije (B3)
- Raziskovanje (B110)
- Spremljanje (B111)
- Hiša za otroke (B113)
- Grajenje odnosa (B114, C52, H47)
- Transparentnost (B120)
- Kontinuirano sodelovanje (C49)
- Obisk na domu (C50)
- Obisk v mladinskih centrih (C51)
- Odsotnost obtoževanja (C55)
- Vzpostavljanje varnega prostora (C56, D72)
- Spoštovanje zaupnosti podatkov (C57)
- Osredotočenost na sedanost (C58)
- Sprejemstvo na zunanje institucije (C59)
- Zagovorništvo (C60)
- Krepitev socialne mreže (C61)
- Potrditev nedopustnosti nasilja (D71)
- Spodbujanje občutka kontrole in moči (D74, D75)
- Izhajanje iz otroka (F44)
- Celostno doživetje otroka (F45)
- Upoštevanje tempa otroka (F47)
- Zavedanje lastne strokovne kompetentnosti (F49)
- Otroci kot eksperti svojih izkušenj (F58)
- Potrpežljivost (F59)
- Upoštevanje otrokovega doživljanja prostora (F61)
- Srčnost (H41)
- Empatija (H42)
- Zagotavljanje slišnosti otroka (H43)
- Sprejemanje (H44)
- Predhodna priprava na sodelovanje (I66)
- Zavedanje edinstvenosti družine (I67)

Mnenje strokovnih delavk

- Pomanjkljiva formalna usposobljenost za delo s travmo na centru za socialno delo (A84, D60, G26)
- Tveganja neustreznega poglobljenega dela s travmo na centrih za socialno delo (A85)
- Preširoka opredelitev travme (A86)
- Pomen znanja o travmi in njenih posledicah (A99, A122)
- Zavzemanje za rabo osebne diagnostike na centrih za socialno delo (A130)
- Slabost razpršenosti institucij (E34)
- Preobremenjenost s številom primerov (G27)
- Pomanjkanje kontinuiranega sodelovanja (G28, G29)
- Omejenost dela s travmo na centru za socialno delo (G31)
- Otroci radi spregovorijo (I16)
- Šola kot varovalni dejavnik (I19)
- Namestitvene skupine kot varovalni dejavnik (I23)

Na razumevanju travme utemeljen pristop

Seznanjenost s pristopom

- Izobraževanje – Interdisciplinarni in medsektorski pristop k zaščiti otrok (A87)
- Osnovno prepoznavanje (B115, F50, H35)
- Srednja seznanjenost (C53)
- Nepoznavanje (D73)
- Dvodnevno usposabljanje (E25)
- Vključenost v učni skupini o pristopu (G30)
- Dobra seznanjenost (I64)
- Prostor za dodatno poglobljanje (I65)

Razumevanje pristopa

- Vpetost pristopa na ravni celotne organizacije (A88)
- Varen prostor (F52)
- Transparentnost (F53)
- Zaupanje otroku (F54)
- Gradnja zaupanja pri otroku (F55)
- Zaupnost podatkov (F56)
- Sočuten pristop (I68)

Udejanjanje pristopa v praksi

- Neozaveščen obstoječ način dela (C54, D77, F51, H40)
- Prepoznavanje travme (G32, G33)

Prispevek pristopa v okviru preprečevanja sekundarne viktimizacije

- Nezmožnost opredelitve (A96)
- Pomemben (B121, F60)
- Gradnja obojestranskega zaupanja (B122)
- Možnost za preventivno delo (B123)
- Izkušnja varnega odnosa (B124)
- Potrditev nedopustnosti nasilja (B125)
- Izkušnja zagovornišva (B126)
- Učinkovitost pristopa (C62)
- Zmanjševanje tveganja za nestrokovna ravnanja (E26, H39)
- Podpora v procesu sodelovanja (F63)
- Podpora pri pripravi v procesu pomoči (G34)
- Razumevanje kompleksnosti situacij (G35)
- Prepoznan prispevek (G36)
- Hitrejše okrevanje (I69)
- Lažje okrevanje (I70)

Otrokovo doživljanje podpore v okviru pristopa

- Zelo dobro (B130)
- Želja po sodelovanju (B131, B135)
- Odzivnost za sodelovanje (B132)
- Varnost (B133, E27)
- Smiselnost sodelovanja (B134)
- Sproščenost (C64, C65, I71)
- Odsotnost odpora (C66)
- Odsotnost stiske (C67)
- Pozitivno poročanje o sodelovanju (D80)
- Odprtost otrok (I72)

Mnenje strokovnih delavk

- Pomembna tema (B116)
- Potreba po izobraževanju glede pristopa (B117, D79)
- Pomankanje vpetosti pristopa (B118, C63, D76, F57, H36, H38)
- Uporabnost pristopa (D78)